

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tupakkalakia. Esitys toteuttaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan vähennetään riippuvuuksia ja jatketaan määrätietoista työtä tupakoinnin vähentämiseksi.

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkaukset eivät saisi merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan erottua muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksista. Tupakkalaissa säädettäisiin myös savukkeiden, täyttösäiliöiden ja nikotiinesteen ulkoasua koskevista vaatimuksista. Muutoksilla vähennettäisiin tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten houkuttelevuutta ja estettäisiin käyttämästä pakkauksia markkinoinnin välineenä. Ehdotuksen tavoitteena on etenkin se, että nuoret eivät aloittaisi tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden käyttämistä.

Tuotteet, jotka on tarkoitettu saamaan tupakkatuotteelle aikaan tunnusomainen tuoksu tai maku, kiellettäisiin. Tupakointivälineiden, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen, esilämpito kiellettäisiin. Maahantuontia koskevaa sääntelyä muutettaisiin niin, että se koskisi nykyistä yhdenmukaisemmin tupakkalaissa tarkoitettuja eri tuotteita.

Tupakointi kiellettäisiin leikkikentillä ja yleisillä uimarannoilla. Ehdotetuilla muutoksilla suojattaisiin väestöä, etenkin pieniä lapsia, passiivisen tupakoinnin haitoilta. Lisäksi tupakointikieltoja koskevat laajennukset ehkäisisivät myös tupakoinnista aiheutuvaa roskaantumista ja siitä aiheutuvia ympäristöhaittoja.

Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajien ja maahantuojien olisi maksettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle vuotuinen valvontamaksu, joka perustuisi tuotteiden myyntimääriin. Valvontamaksuista saaduilla tuloilla tehostettaisiin erityisesti tuotevalvontaa.

Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteriä koskevaa sääntelyä päivitetttäisiin Euroopan unionin yleisen tietosuojasetuksen näkökulmasta ja muutoksenhakua koskevaa sääntelyä päivitetttäisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain näkökulmasta.

Esitykseen sisältyy lisäksi eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä, joilla muun muassa tehostettaisiin tupakkalain noudattamisen valvontaa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022. Tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskeva sääntely tulisi kuitenkin voimaan vasta 1.1.2023. Lisäksi ehdotettuun lakiin sisältyy useita siirtymäsäännöksiä.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.1.1 Vähittäismyyntipakkaukset.....	4
2.1.2 Tupakointikiellot.....	5
2.1.3 Myynti.....	6
2.1.4 Maahantuonti	6
2.1.5 Tuotevalvonta.....	7
2.1.6 Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri	7
2.1.7 Muutoksenhaku.....	7
2.2 Nykytilan arviointi	8
2.2.1 Vähittäismyyntipakkaukset.....	8
2.2.2 Tunnusomaiset tuokset ja maut.....	10
2.2.3 Tupakointikiellot.....	10
2.2.4 Myynti.....	11
2.2.5 Maahantuonti	12
2.2.6 Tuotevalvonta.....	13
2.2.7 Tupakkatuotteiden jäljitettävyys	14
2.2.8 Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri	15
2.2.9 Muutoksenhaku.....	15
3 Tavoitteet.....	15
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	16
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	16
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	17
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	17
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	20
4.2.3 Vaikutukset ympäristöön	21
4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	22
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	24
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	24
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	25
6 Lausuntopalaute.....	27
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	28
8 Lakia alemman asteinen sääntely	42
9 Voimaantulo	43
10 Toimeenpano ja seuranta	44
11 Suhde muihin esityksiin.....	45
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	45
12.1 Yleistä	45
12.2 Henkilökohtainen vapaus.....	45
12.3 Henkilötietojen suoja	46
12.4 Sananvapaus.....	46
12.5 Omaisuuden suoja.....	48

HE 141/2021 vp

12.6 Valvontamaksu.....	50
LAKIEHDOTUS	51
Laki tupakkalain muuttamisesta.....	51
LIITE	60
RINNAKKAISTEKSTIT	60
Laki tupakkalain muuttamisesta.....	60

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Hallituksen esityksen valmistelun taustalla on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma ”Osallistava ja osaava Suomi — sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta”. Hallitusohjelman mukaan vähennetään riippuvuuksia ja jatketaan määrätietoista työtä tupakoinnin vähentämiseksi (hallitusohjelman s. 145). Lisäksi valmistelun taustalla vaikuttavat viranomaisten esille nostamat tarpeet täsmentää tupakkalain (549/2016) sääntelyä tietyiltä osin.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä keväällä ja kesällä 2021. Valmistelun tukena on käytetty ehdotuksia, joita sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2017 asettama tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä esitti mietinnössään (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 21/2018), sekä mietinnöstä saatuja lausuntoja.

Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 26.4.—7.6.2021. Lausunnon antoi yhteensä 57 eri tahoa. Lausuntopalautetta ja sen huomioimista käsitellään jaksossa 6, minkä lisäksi lausunnoista on laadittu erillinen yhteenveto.

Esitys on käsitelty kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 3.9.2021.

Hallituksen esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavissa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnisteella STM011:00/2020.

Hallituksen esityksen luonnos on ilmoitettu 26.4.2021 teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/1535 mukaisesti Euroopan komissiolle ja Euroopan unionin, jäljempänä EU, muille jäsenvaltioille. Ilmoituksen tunnus määräysehdotuksia koskevassa tietokannassa on 2021/248/FIN. Komissio on antanut esitysluonnoksesta huomautuksensa.

Hallituksen esityksen luonnoksesta on tehty kaupan teknisiä esteitä koskevan Maailman kauppajärjestön sopimuksen mukainen ilmoitus Maailman kauppajärjestölle 29.4.2021. Ilmoituksen tunnus on G/TBT/N/FIN/81.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Vähittäismyyntipakkaukset

Tupakkalain 5 luvussa säädetään tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia koskevista vaatimuksista. Vähittäismyyntipakkauksella tarkoitetaan tupakkalain 2 §:n 31 kohdan mukaan tupakkatuotteen tai muun tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden pienintä yksittäispakkausta, joka on saatettu markkinoille. Tupakkalain 117 §:n mukaan vähittäismyyntipakkauksia koskeva sääntely koskee pääsääntöisesti myös tuotteen myyntipäällystä, jolla tarkoitetaan tupakkalain 2 §:n 32 kohdan mukaan pakkausta, jossa tupakkatuotteet tai muut tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tuotteet saatetaan markkinoille ja joka sisältää vähittäismyyntipakkauksen tai useita vähittäismyyntipakkauksia.

Tupakkalain 31 §:n mukaan tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, täyttösäiliöitä ja poltettavaksi tarkoitettuja kasvipörsäisiä tuotteita sekä nikotiininesteitä ja höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä saa myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille ainoastaan tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä asiaa koskevan EU-lainsäädännön mukaisissa vähittäismyyntipakkauksissa. Sikareita saa kuitenkin luovuttaa irrallisina, jos ne on varustettu 32 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisilla merkinnöillä.

Tupakkalain 32 §:ssä säädetään tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakollisista merkinnöistä. Niitä ovat pykälän 1 momentin mukaan tupakkatuotteiden aiheuttamia terveyshaittoja koskevat varoitustekstit ja -kuvat ja muut tupakoinnin lopettamista koskevat tiedot sekä vähittäismyyntipakkauksen jäljittämistä varten tarkoitettu yksilöllinen tunnistus ja väärinkäytöltä suojaava turvaominaisuus. Varoitustekstit vaaditaan kaikkien tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin, kun taas kuvalliset varoitukset vaaditaan vain poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin.

Tupakkalain 35 § koskee tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkausten muotoa, materiaalia ja avausmekanismeja. Pykälän 1 momentin mukaan savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksen on oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö taikka lieriömäinen tai pussimainen. Pykälän 2 momentin mukaan savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava kartonkia tai pehmeää materiaalia. Siinä ei saa olla avausmekanismeja, joka voidaan sulkea tai sinetöidä ensimmäisen avauskerran jälkeen, lukuun ottamatta läppäkantta ja kovan rasian saranoitua kantta. Jos vähittäismyyntipakkauksessa on läppäkansi tai saranoitu kansi, kansi saa olla saranoitu vain vähittäismyyntipakkauksen takapuolella.

Tupakkalaissa säädetään myös sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä. Sähkösavukkeella tarkoitetaan tupakkalain 2 §:n 18 kohdan mukaan tuotetta, jonka avulla voidaan hengittää sisään nikotiinipitoista höyryä suukappaleen kautta, sekä kyseisen tuotteen osia. Täyttösäiliöllä tarkoitetaan saman pykälän 21 kohdan mukaan nikotiininestettä sisältävää astiaa, jota voidaan käyttää sähkösavukkeen täyttämiseen. Nikotiininesteellä puolestaan tarkoitetaan pykälän 19 kohdan mukaan nikotiinia sisältävää nestettä, joka on tarkoitettu höyrystettäväksi sähkösavukkeen avulla, jonka nikotiinipitoisuus on enintään 20 milligrammaa millilitrassa ja jolla ei ole lääkelain (395/1987) 3 §:n 1 momentin mukaista käyttötarkoitusta.

Tupakkalain 36 §:n 1 momentin mukaan sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksissa on oltava muun muassa luettelo tuotteen sisältämistä ainesosista alenevassa painojärjestyksessä, maininta tuotteen nikotiinipitoisuudesta ja annostuksesta sekä suomen- ja ruotsinkieliset terveysvaroitukset. Pykälän 3 momentin mukaan sähkösavukkeessa tai täyttösäiliössä taikka niiden vähittäismyyntipakkauksissa ei saa olla 33 §:ssä tarkoitettuja kiellettyjä merkintöjä. Tämä ei kuitenkaan koske tietoa tuotteen nikotiinipitoisuudesta, annostuksesta ja makuaineista.

2.1.2 Tupakointikiellot

Tupakkalain 74 §:n 1 momentin mukaan tupakoida ei saa rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä, ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan, eikä päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

HE 141/2021 vp

Tupakkalain 78 §:n 2 momentin mukaan asuntoyhteisö saa kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön hallitsemisissa yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tupakkalain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi tupakkalain 96 §:n mukaan kieltää tällaisen toiminnan.

2.1.3 Myynti

Tupakkalain 54 §:n mukaan tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi. Tupakkalain 53 §:ssä säädetään kiellosta myydä tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita alaikäisille.

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa tupakkalain 60 §:n mukaan myydä tukuittain jälleenvientiä varten vain tupakkalain 50 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tehneelle tukkukaupalle sekä sille, jolla on tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa. Tupakkatuotteiden tukkumyynnin edellytyksenä on lisäksi, että tuotteita ostavalla tukulla ja vähittäismyyjällä on jäljitettävyyssääntelyn mukaiset tunnistekoodit.

Tupakkalain 70 §:n mukaan elinkeinonharjoittaja ei saa tarjota eikä maksaa tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen hinnasta hyvitystä, joka määräytyy mainittujen tuotteiden tai muiden kulutushyödykkeiden ja palvelujen ostojen mukaan.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä ja niiden tavaramerkkejä ei saa tupakkalain 71 §:n mukaan pitää esillä tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, tupakkajäljitelmiä, sähkösavukkeiden tai nikotiininesteiden vähittäismyynnissä.

2.1.4 Maahantuonti

Tupakkalain 58 §:n mukaan tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Myöskään Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita kuluttajalle kuluttajansuojalain (38/1978) 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen. Vastaavasti tupakkalain 65 §:ssä säädetään, että yksityishenkilö ei saa hankkia tai vastaanottaa elinkeinonharjoittajalta tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä postitse, tavarankuljetuksena tai muulla tavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

Tupakkalain 67 §:ssä säädetään määrällisiä rajoituksia tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden matkustajatuonnille siltä osin kuin maahantuotavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkinnät poikkeavat tupakkalaissa säädetyistä vaatimuksista. Tupakkatuotteiden osalta nämä rajat ovat enintään 200 savuketta, 50 sikaria, 100 pikkusikaria ja 250 grammaa kääre- tai piipputupakkaa, nikotiininesteen osalta enintään 10 millilitraa ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden osalta enintään 200 yksikköä valmiiksi käärityinä ja 250 grammaa irtonaisena. Tupakkalain 2 §:n 9 kohdan mukaan vesipiipputupakalla tarkoitetaan tupakkatuotetta, jota voi käyttää tupakointiin yksinomaan vesipiipun avulla, ja poltettavaksi tarkoitettua kasviperäisellä tuotteella pykälän 15 kohdan mukaan kasveista valmistettua tupakan vastiketta, joka on tarkoitettu poltettavaksi.

2.1.5 Tuotevalvonta

Tupakkalain 3 luvussa säädetään tupakkatuotteita koskevista vaatimuksista ja ilmoituksista ja 4 luvussa eräitä muita tuotteita koskevista vaatimuksista ja ilmoituksista. Vaadittavia ilmoituksia ovat 14 §:ssä säädetty ainesosa-, päästö- ja paloturvallisuusilmoitus, 15 §:ssä säädetty muutosilmoitukset, 16 §:ssä säädetty ilmoitusvelvollisuus markkinatutkimuksista ja myyntimääristä, 20 §:ssä säädetty ilmoitus uudesta tupakkatuotteesta, 26 §:ssä säädetty ennakoilmoitus sähkösavukkeista ja täyttösäiliöistä sekä 29 §:ssä säädetty ainesosailmoitus poltettavaksi tarkoitettuista kasviperäisistä tuotteista.

Tupakkalain 90 §:n 3 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, jäljempänä *Valvira*, voi periä valmistajalta tai maahantuojalta maksun virastolle 14—16, 18, 20 ja 26—29 §:n nojalla toimitettujen tietojen vastaanottamisesta, tallentamisesta, käsittelystä, analysoinnista ja julkaisemisesta sekä niihin liittyvistä toimenpiteistä.

Tupakkalain 94 §:n 3 momentin mukaan tupakkalain 26 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot on säilytettävä pysyvästi. Tupakkalain 26 §:n 2 momentissa säädetään tiedoista, jotka sähkösavukkeesta tai täyttösäiliöstä tehtävässä ennakoilmoituksessa on oltava.

2.1.6 Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri

Tupakkalain 95 §:n 1 momentin mukaan Valvira ja kunnat pitävät tupakkalaissa tarkoitettujen lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten rekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty vähittäismyyntilupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa taikka jotka ovat tehneet tukkumyynti-ilmoituksen. Pykälän 2 momentin mukaan Valvira vastaa rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta, minkä lisäksi momentissa säädetään rekisteröitävistä tiedoista.

Pykälän 3 momentin mukaan luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyttöön tarkoitettut osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi niin, että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena luvanhaltijan tai ilmoituksen tekijän nimeä, yritys- ja yhteisötunnusta tai lupa- tai ilmoitusnumeroa taikka myyntipaikan nimeä.

2.1.7 Muutoksenhaku

Tupakkalain 106 §:n 1 momentin mukainen lähtökohta on, että tupakkalain nojalla tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Jos 2 momentista ei muuta johdu, Valvira saa pykälän 3 momentin hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee tupakkatuotteen kiellettyjä lisäaineita tai ominaisuuksia taikka sähkösavukkeeseen, täyttösäiliöön, nikotiininesteeseen tai höyrystettäväksi tarkoitettuun nikotiinittomaan nesteeseen liittyviä vaatimuksia.

Tupakkalain 107 §:n 1 momentin mukaan valittamalla ei saa hakea muutosta Valviran tai kunnan antamaan kieltopäätökseen tai muuhun päätökseen, joka perustuu 68 §:n vastaiseen markkinointiin taikka siihen, että tupakkatuotteen, sähkösavukkeen, täyttösäiliön, nikotiininesteen, höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinittoman nesteen tai poltettavaksi tarkoitettua kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkaus on 5 luvun säännösten vastainen, eikä tällaista päätöstä koskevaan uhkasakkoon tai teettämisuhkaan.

Tupakkalain 107 §:n 2 momentin mukaan se, jolle Valvira on antanut 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tai asettanut 1 momentissa tarkoitetun uhkasakon tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Pykälän 3 momentin mukaan se, jolle kunta on antanut 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tai asettanut 1 momentissa tarkoitetun uhkasakon tai teettämisuhan, voi saattaa asian hakemuksella Valviran käsiteltäväksi 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valviran päätöksen voi saattaa edelleen markkinaoikeuden käsiteltäväksi siten kuin pykälän 2 momentissa säädetään.

2.2 Nykytilan arviointi

2.2.1 Vähittäismyyntipakkaukset

Tupakkalaissa säädetään varsin tarkasti siitä, millaisia tietoja tupakkatuotteiden sekä sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksissa on annettava. Tupakkalain 33 §:ssä ja 36 §:n 3 momentissa säädetään lisäksi siitä, millaisia merkintöjä vähittäismyyntipakkauksissa ei saa olla.

Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa tuotepakkaukset on katsottu osaksi markkinointia. On selvää, että vaikka pakkauksilla erotetaan tuotteet muista vastaavista tuotteista, pakkaukset myös suunnitellaan vetoamaan kuluttajiin ja tuomaan tuotteelle uusia käyttäjiä tai sitouttamaan vanhoja käyttäjiä jatkamaan tuotteen kuluttamista. Pakkauksissa saattaa olla logoja tai kuvioita, joiden avulla luodaan tietynlaista imagoa tai tiettyjä mielikuvia. Erityyillisillä pakkauksilla saatetaan lisäksi pyrkiä tavoittelemaan eri kuluttajaryhmiä: erilaisilla väreillä ja kuvioinneilla saatetaan houkutella tuotteen käyttäjiksi esimerkiksi tietynikäisiä tai tiettyä sukupuolta olevia kuluttajia.

Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyyntipakkausten ulkoasuun on ollut mahdollista puuttua tupakkalain 68 §:ssä säädetyn markkinointikiellon nojalla, jos on katsottu, että pakkauksilla on pyritty edistämään tuotteen myyntiä. Markkinaoikeus on esimerkiksi vahvistanut ratkaisussaan MAO 505/12, että savukepakkauksen mainonnalliset iskulauseet oli mahdollista kieltää tuolloin voimassa olleen tupakkalain (693/1976), jäljempänä *vanha tupakkalaki*, 8 §:n 1 momentissa säädetyn mainontakiellon nojalla. Markkinaoikeus katsoi myös ratkaisussaan MAO 84/18, että pakkausmerkintöihin voitiin puuttua markkinointikiellon nojalla.

Vaikka tupakkalaissa säädetään tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden pakkausmerkinnöistä ja kyseisten tuotteiden kaikenlainen markkinointi on kiellettyä, käytännössä tuotteiden myyntiä silti edistetään pakkausten avulla. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että voimassa olevassa tupakkalaissa erilaisten merkintöjen esittämistä pakkauksissa rajoittavat vain kiellettyjä merkintöjä koskevat 33 § ja 36 §:n 3 momentti sekä markkinointikieltoa koskeva 68 §. Valvovien viranomaisten on siten tulkittava aina tapauskohtaisesti, onko jokin pakkausmerkintä, kuten logo, markkinointikiellon vastainen huolimatta siitä, että merkintä ei olisi 33 §:n tai 36 §:n 3 momentin nojalla suoranaisesti kielletty.

Tupakkalaissa ei säädetä myöskään esimerkiksi pakkausten väristä, kuvioinnista tai materiaalista, ja niihin on lähtökohtaisesti hankala puuttua markkinointikiellon nojalla. Esimerkiksi väreiltään tai muodoltaan huomiota herättäviä, kiinnostavia tai muulla tavoin visuaalisesti miellyttäviä pakkauksia on siten saatettu käyttää tosiasiallisesti markkinoinnin välineenä. Pakkauksen värien avulla on esimerkiksi pyritty luomaan kuluttajille mielikuvia tupakkatuotteen ominaisuuksista, kuten mausta tai vahvuudesta. Voimassa olevan tupakkalain sääntelystä huolimatta vähittäismyyntipakkauksen avulla tapahtuvaa myynninedistämistä ei siis käytännössä

voida kokonaan estää. Edellä sanottu on perustavanlaatuisessa ristiriidassa sen kanssa, että tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden kaikenlainen myynninedistäminen on yksiselitteisesti kiellettyä.

Tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito tupakkatuotteiden vähittäismyynnissä kiellettiin alun perin vuonna 2010, ja kiello tuli voimaan vuonna 2012. Nykyisin kiello koskee varsin laajasti tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita. Esilläpitokiellon myötä tupakkatuotteet ja vastaavat tuotteet eivät pääsääntöisesti enää ole asiakkaiden näkyvillä tuotteiden myyntipaikoissa. Tästä huolimatta tupakkatuotteet ja sähkösavukkeet sekä niiden vähittäismyyntipakkaukset näkyvät nykyisinkin ihmisten arkipäiväisessä elämässä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai roskana maassa. Tiukassa sääntely-ympäristössä houkuttelevan näköiset tuotteet ja vähittäismyyntipakkaukset toimivatkin tuotteiden tärkeimpänä markkinointikeinona.

Esilläpitokiellosta on säädetty poikkeus erikoismyymälöille, kuten tupakkakaupoille ja sähkösavukemyymälöille. Erikoismyymälöissä tuotteet ja niiden tavaramerkit voivat olla esillä, jos niitä ei näy myyntipaikan ulkopuolelta. Tuotteiden esillepano erikoismyymälässä ei kuitenkaan saa rikkoa markkinointikieltoa, minkä vuoksi esillepano joudutaan valvonnassa arvioimaan markkinointikiellon näkökulmasta. Viime vuosina maailmalla ovat yleistyneet myös sellaiset erikoismyymälät, joissa myydään vain yhtä tupakka- tai sähkösavuketuotemerkkiä. Tällaisissa myymälöissä tuotteen tavaramerkki toimii käytännössä aina markkinoinnin välineenä.

Valmistajat ja maahantuojat pyrkivät viestimään kuluttajille myös tuotteen mahdollisista uusista ominaisuuksista, ja tämä tapahtuu pääsääntöisesti vähittäismyyntipakkauksissa annettavan informaation avulla. Tällaisen informaation antaminen vähittäismyyntipakkauksessa on lähtökohdaisesti markkinointikiellon vastaista. Edellä kuvattua vähittäismyyntipakkauksessa esiintyvää markkinointia tapahtuu kuitenkin joissain määrin jatkuvasti, ja valvonnan keinot siihen puuttumiseen ovat rajalliset.

Houkuttelevat vähittäismyyntipakkaukset ovat ongelmallisia myös tupakkalain 1 §:n näkökulmasta, jonka mukaan tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Tupakoinnin torjuntaa koskeva Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimus (SopS 27/2005 vp) eli Framework Convention on Tobacco Control, jäljempänä FCTC, on ensimmäinen kansanterveyteen keskittyvä kansainvälinen sopimus. Sen tavoitteena on vähentää tupakointia pysyvästi ja ehkäistä tupakan aiheuttamia terveyshaittoja. FCTC:n 13 artikla koskee tupakan mainontaa, myynninedistämistä ja tupakkasponsorointia, ja 13 artiklan toimeenpano-ohjeissa kehoitetaan harkitsemaan yhdenmukaistettujen pakkausten käyttöönottoa.

Tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden valmistamista, esittämistä ja myyntiä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä sekä direktiivin 2001/37/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/40/EU, jäljempänä *tupakkatuotedirektiivi*, 24 artiklan 2 kohdan mukaan tupakkatuotedirektiivi ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen pitää voimassa tai ottaa käyttöön muita vaatimuksia, joita sovelletaan kaikkiin sen markkinoille saatettuihin tuotteisiin tupakkatuotteiden pakkausten standardoinnin osalta, jos se on kansanterveydellisesti perusteltua, ottaen huomioon tupakkatuotedirektiivillä saavutettava ihmisten terveyden suojelun korkea taso. Näitä toimenpiteitä ei kuitenkaan saa käyttää mielivaltaisen syrjinnän keinona eikä jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen. Näistä toimenpiteistä sekä niiden voimassa pitämisen tai käyttöönoton perusteista on ilmoitettava komissiolle.

Myyntipäällystä koskevaa tupakkalain 117 §:ä ei sovelleta höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteeseen myyntipäällykseen. Tämä mahdollistaa sen, että vähittäismyyntipakkauksia koskevia vaatimuksia kierretään myyntipäällyksen avulla.

2.2.2 Tunnusomaiset tuoksut ja maut

Tupakkalain 11 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan kuluttajalle ei saa myydä tai muutoin luovuttaa savuketta tai kääretupakkaa, jossa on tunnusomainen tuoksu tai maku. Tunnusomaisella tuoksulla tai maulla tarkoitetaan tupakkalain 2 §:n 25 kohdan mukaan muuta kuin tupakan tuoksua tai makua, joka on tulosta lisäaineesta tai lisäaineiden yhdistelmästä ja joka on selvästi havaittavaa tupakkatuotteessa, nikotiininesteessä tai höyrystettäväksi tarkoitetussa nikotiinittomassa nesteessä ennen tuotteen käyttöä tai sen aikana. Höyrystettäväksi tarkoitetulla nikotiinittomalla nesteellä tarkoitetaan 2 §:n 20 kohdan mukaan sähkösavukkeeseen avulla tai muulla vastaavalla tavalla höyrystettäväksi tarkoitettua muuta nestettä kuin nikotiininestettä.

Tupakkalain 24 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kielto koskee savukkeiden ja kääretupakan lisäksi sähkösavukkeessa käytettäväksi tarkoitettua nikotiininestettä ja 25 §:n nojalla myös höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinintonta nestettä

Markkinoille on tullut erilaisia tuotteita, jotka mahdollistavat tunnusomaisten tuoksun tai maun lisäämisen tupakkatuotteeseen. Tällaisia tuotteita ovat muun muassa erikseen myytävät maku-filtrit, makukapselifiltrit tai makukortit, jotka kuluttaja voi laittaa savukeaskin tai kääretupakkapakkauksen sisään ja muuttaa tällä tavoin itse tupakkatuotteen makua. Tupakkalain 11 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan kuluttajalle ei saa myydä tai muutoin luovuttaa savuketta tai kääretupakkaa, jonka jossakin osassa on makuaineita niin, että tuotteen tuoksua, makua tai savun voimakkuutta voi muuttaa. Kielto ei kuitenkaan koske edellä kuvattuja tuotteita, jotka myydään erikseen. Nämä uudentyypiset tuotteet kuvastavat sitä, miten tupakkalaissa säädettyjä kieltoja ja rajoituksia pyritään kiertämään nopealla tuotekehittelyllä.

2.2.3 Tupakointikiellot

Voimassa olevat tupakointikiellot kattavat jo melko hyvin sellaiset tilat, joissa erityisesti alaikäiset oleskelevat. Tupakointia ei kuitenkaan ole kielletty esimerkiksi leikkikentillä, jotka ovat erityisesti pienille lapsille tarkoitettuja ulkoalueita, eikä uimarannoilla, joissa tyypillisesti oleskelee paljon alaikäisiä. Kunnat ovat saattaneet suositella, että näillä alueilla ei tupakoitaisi. Kunnat eivät kuitenkaan voi kieltää tupakointia leikkikentillä tai uimarannoilla, sillä julkisen vallan asettamien tupakointikieltojen tulee perustua lakiin (ks. eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu 890/4/03). Näiltä osin sääntelyä voidaan pitää riittämättöminä suojaamaan väestöä, etenkin pieniä lapsia, tupakansavulle altistumiselta.

Lisäksi terveysvaaraa voi aiheutua myös tupakkatuotteiden käytöstä aiheutuvasta roskaantumisesta, sillä esimerkiksi tupakantumpit ja nuuskapussit ovat erittäin myrkyllisiä ja saattavat nieltynä aiheuttaa pienelle lapselle hengenvaarallisen nikotiinimyrkytyksen. Maahan heitetyt tupakka- ja nikotiinituotteet muodostavat terveysriskin pikkulapsille alaikäisten käytössä olevilla ulkoalueilla. Myrkytystietokeskukseen tulevasta, lapsiin liittyvistä kyselyistä merkittävä osa koskee tupakkatuotteita ja nikotiinia.

Tupakantumpit ovat merkittävä ongelma paitsi ihmisten terveyden, myös luonnonympäristön kannalta. Tutkimusten perusteella tupakantumpit ovat yleisin uimarannoilta löydetty muoviroska. Uimarannoilta tumpit kulkeutuvat helposti vesistöihin, ja samalla niissä olevat myrkylliset kemikaalit ja muovi huuhtoutuvat vesistöjen ekosysteemiin. Myrkyt ja muovi aiheuttavat

pieneliöiden kuolemia, ja myös linnut ja vesistöjen eläimet voivat vahingoittua tai kuolla tumppeja syötyään. Yhden tupakantumpin hajoaminen kestää keskimäärin 1,5 vuotta makeassa vedessä ja noin kolme vuotta merivedessä. Tupakantumppien sisältämän muovin kielteiset ympäristövaikutukset on tiedostettu myös EU:ssa, ja muovია sisältävät tupakkatuotteet kuuluvat tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 904/2019, jäljempänä *SUP-direktiivi*, soveltamisalaan. SUP-direktiivi edellyttää useita toimia, joilla pyritään ehkäisemään tupakantumppien aiheuttamaa roskaantumista.

Vanhan tupakkalain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tupakointi oli kiellettyä lastensuojelulain (417/2007) tai mielenterveyslain (1116/1990) nojalla hoitoa antavien laitosten alle 18-vuotiaille tarkoitetuissa sisätiloissa ja heille tarkoitetuilla ulkoalueilla. Tupakointi tällaisten laitosten sisätiloissa on kiellettyä voimassa olevan tupakkalain 74 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, mutta voimassa olevassa tupakkalaissa ei kielletä tupakointia laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille. Voimassa olevassa tupakkalaissa ei ole ollut tarkoitus heikentää alaikäisten suojaamista passiiviselta tupakoinnilta ja tupakointiin liittyvältä mallioppimiselta, vaan lastensuojelulain ja mielenterveyslain nojalla hoitoa antavia laitoksia koskeva tupakointikielto on jäänyt epähuomiossa pois 74 §:stä.

Tupakkalain 78 §:n 2 momentin mukaan asuntoyhteisö saa kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön hallitsemisissa yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla. Asuntoyhteisöllä olisi mahdollisuus kieltää tupakointi hallitsemisissaan yhteisissä ulkotiloissa myös ilman asiaa koskevaa nimenomaista säännöstä, mutta säännöksellä pyritään siihen, että järjestyssäännöillä toteutetut tupakointikiellot yleistyisivät edelleenkin (ks. hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja lääkelain 54 a ja 54 e §:n muuttamisesta, HE 180/2009 vp). Tupakkalain 78 §:n 2 momentin muotoilusta saattaa kuitenkin syntyä sellainen käsitys, että asuntoyhteisön oikeus kieltää tupakointi hallitsemisissaan yhteisissä ulkotiloissa olisi rajattu vain rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyyteen, lasten leikkialueelle ja yhteisille parvekkeille. Näin ei ole, vaan säännöksen loppuosa on tarkoitettu yhteisiä ulkotiloja koskeväksi esimerkkiluetteloksi.

Kunta voi määrätä asuntoyhteisöön tupakointikiellon tupakkalain 79 §:n nojalla. Jos pykälässä säädetyt tupakointikiellon ehdot täyttyvät, kunnalla ei ole kiellon määräämisessä harkintavaltaa. Kielto määrätään aina asuntoyhteisölle eikä esimerkiksi yksittäiselle asukkaalle.

Jos asukas tai muu asuntoyhteisössä olevan tilan haltija rikkoo tupakointikieltoa, jonka kunta on määrännyt asuntoyhteisöön tupakkalain 79 §:n nojalla, kunnan olisi kiellettävä antamansa määräyksen vastainen toiminta. Voimassa olevan tupakkalain 96 §:n sanamuoto ei kuitenkaan yksiselitteisesti mahdollista tällaisen kiellon antamista, sillä kyse ei ole tupakkalain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesta toiminnasta vaan kunnan tupakkalain 79 §:n nojalla annetun määräyksen vastaisesta toiminnasta.

2.2.4 Myynti

Voimassa olevan tupakkalain 54 §:ssä velvoitetaan tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita myyvät elinkeinonharjoittajat laatimaan ja toteuttamaan omavalvontasuunnitelma, jonka tarkoituksena on varmistaa, ettei ikärajatuotteita myydä alle 18-vuotiaille. Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myyjälle on säädetty myös muita velvollisuuksia, kuten olla myymättä kuluttajille tuotteita, jotka ovat tai joiden vähittäismyyntipakkaukset ovat lainvastaisia. Velvollisuuksien lai-

HE 141/2021 vp

minlyönnistä voi seurata jopa tupakkalain 97 §:n mukainen myyntiluvan määräaikainen tai pysyvä peruutus. Tästä huolimatta 54 §:ssä säädetty omavalvontavelvollisuus ei ulotu muuhun kuin ikärajan valvontaan.

Omavalvontavelvollisuus koskee vähittäismyynnin lisäksi myös tukkumyyntiä. Tukkumyynnin näkökulmasta pelkkään ikärajavaltvontaan keskittyvä omavalvonta on puutteellista senkin vuoksi, että tukuissa asioivat pääsääntöisesti yli 18-vuotiaat yritysasiakkaat.

Tukkumyyntiä ei ole rajattu tupakkalain 70 §:ssä säädetyn hintahyvityksen kiellon ulkopuolelle. Käytännössä tukkumyynnin hinnat perustuvat pääsääntöisesti nimenomaan ostojen määrään, minkä vuoksi tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita koskeva hintahyvityksen kiello on aiheuttanut tukuille haasteita näiden tuotteiden myynnissä. Esimerkiksi alkoholilain (1102/2017) 51 §:n 2 momentissa hintahyvityksen kiello on muotoiltu niin, että se koskee myynnin osalta selkeästi vain vähittäismyyntiä.

Tupakkalain 95 §:ssä säädetään Valviran velvollisuudesta julkaista myyntilupien ja myynti-ilmoitusten rekisteristä tietoja verkkosivuillaan niin, että tietoja voi hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina. Käytännössä tukkumyyjillä on kuitenkin tarve saada tietoja voimassaolevista myyntiluvista ja ilmoituksen tehneistä tukkumyyjistä massana, jotta ne voivat tehokkaasti noudattaa tupakkalain 60 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan tukkumyynnin rajoituksiin liittyen.

Tupakkalain 71 §:ssä säädetty esilläpitokiello koskee tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä sekä niiden tavaramerkkejä. Esilläpitokiellon ulkopuolelle jäävät puolestaan muun muassa tupakointivälineet. Viime vuosina muualla Euroopassa markkinoille on tullut niin sanottuja kuumennettavia tupakkatuotteita, joita käytetään sähkösavuketta muistuttavilla laitteilla. Suomen markkinoilla tällaisia tupakkatuotteita tai niiden käyttämiseen tarkoitettuja tupakointivälineitä ei vielä ole, mutta jos tällaisia tuotteita tulisi Suomessa myyntiin, niitä saisi voimassa olevan tupakkalain mukaan pitää vähittäismyynnissä esillä. Tämä olisi omiaan houkuttelemaan näille tupakkatuotteille uusia käyttäjiä, ja tuote saattaisi kiinnostaa etenkin lapsia ja nuoria. On lisäksi epäjohtonmukaista, että vaikka sähkösavuketta ja kuumennettavan tupakkatuotteen käyttämiseen tarkoitettua tupakointivälinettä ei välttämättä pysty päälisin puolin erottamaan toisistaan, vain ensiksi mainitun tuotteen esilläpito on kiellettyä.

2.2.5 Maahantuonti

Tupakkalain 67 §:ssä säädetään savukkeiden, sikareiden, pikkusikareiden, kääre- ja piipputupakan, nikotiininesteen ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden matkustajatuonnille määrällisiä rajoja. Lisäksi tupakkalain 58 §:ssä säädetään etämyynnin kiellosta ja 65 §:ssä kiellosta tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita. Tupakkalain 58 ja 65 § koskevat tupakkatuotteita, sähkösavukkeita sekä nikotiininesteitä.

Voimassa olevissa maahantuonnin kielloissa ja rajoituksissa on epäjohtonmukaisuutta etenkin vesipiipputupakan osalta. Tupakkalain 58 ja 65 § koskevat kaikkia tupakkatuotteita, mukaan lukien vesipiipputupakkaa. Vesipiipputupakkaa ei siis saa myydä etäviestimen välityksellä eikä etäviestimen välityksellä hankittua vesipiipputupakkaa saa hankkia tai vastaanottaa Suomen ulkopuolelta. Tupakkalain 67 §:ssä ei kuitenkaan säädetä määrällisiä rajoituksia vesipiipputupakan matkustajatuonnille, joten matkustajat voivat tuoda vesipiipputupakkaa maahan rajattomasti.

Poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen, kuten vesipiipussa käytettävän yrttiseoksen, joka ei sisällä tupakkakasvia, matkustajatuontia on sen sijaan rajoitettu 67 §:ssä. Tällaisen tuotteen etämyyntiä ei kuitenkaan ole kielletty 58 §:ssä eikä tuotteen hankkimista etäviestimen välityksellä ole kielletty 65 §:ssä.

2.2.6 Tuotevalvonta

Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tuotevalvonta kuuluu Valviralle ja kunnille. Tuotevalvontaa ei kuitenkaan käytännössä pystytä toteuttamaan sillä tasolla kuin tupakkalaissa ja EU:n lainsäädännössä edellytetään. Syitä tähän ovat muun muassa liian vähäiset henkilöresurssit, keskeisten tietojärjestelmien toiminnallisuudet sekä se, että huomattava osa tuoteilmoituksista sisältää virheellisiä tai väärin ilmoitettuja tietoja.

Valtaosa tupakkatuotteiden valmistajista ja maahantuojista, jotka ovat tehneet tupakkalaissa edellytetyjä ilmoituksia tuotteistaan, ovat myös maksaneet tupakkalain 90 §:n 3 momentissa tarkoitettun tuoteilmoitusmaksun. Sen sijaan muiden tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden kohdalla tilanne on täysin toisenlainen. Esimerkiksi sähkösavukkeiden valmistajat ja maahantuoijat maksoivat vuonna 2020 tuoteilmoitusmaksun vain noin 25 prosentissa tapauksia. Osuus on vielä pienempi vuosittain tehtävissä ilmoituksissa, kuten myyntimääräilmoituksissa. Lisäksi suoritettujen maksujen kertymä on pienentynyt vuosittain maksuja koskevan sääntelyn voimaantulon jälkeen. Vuoden 2020 maksukertymä oli enää noin 20 prosenttia vuoden 2017 maksukertymästä.

Valvira julkaisee tupakkalain 94 §:n mukaisesti verkkosivuillaan tiedot tuotteista, joista sille on tehty ilmoitus. Kyseiseltä sivustolta toiset valvontaviranomaiset, tuotteen myyntiin osallistuvat tahot ja kansalaiset voivat tarkistaa, onko tuotteesta tehty ilmoitusta. Jos tuotteesta ei ole tehty ilmoitusta eikä ilmoitusmaksua ole maksettu, tuote ei saa olla markkinoilla. Tällä hetkellä Valvira julkaisee tiedot kaikista tuotteista, joista sille on tehty ilmoitus, vaikka tuoteilmoitusten joukossa on tuhansia tuotteita, joiden osalta ilmoitusmaksut on laiminlyöty. Verkkosivusto ei näin ollen anna totuudenmukaista kuvaa markkinatilanteesta.

Tuotteet, joita koskevat ilmoitusmaksut on laiminlyöty, voivat lainvastaisesta tilanteesta huolimatta olla markkinoilla niin kauan, kunnes Valvira on tehnyt niitä koskevan kieltopäätöksen. Kieltopäätökset hallinnollisine prosesseineen ovat kuitenkin erittäin työläitä ja päätöksiä pitäisi tehdä sadoittain, jotta kaikkiin laiminlyönteihin voitaisiin tehokkaasti puuttua. Tämä ei ole mahdollista nykyisillä resursseilla, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että markkinoilla voi olla suuriakin määriä tuotteita, joita koskevat ilmoitusmaksut on laiminlyöty jo usean vuoden ajalta. Tämä on ongelmallista myös toiminnanharjoittajien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta.

Tupakkalain 94 §:n 3 momentin mukaan sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevat ilmoitustiedot on säilytettävä pysyvästi. Käytännössä kyseessä olevien tuotteiden ilmoitukset tehdään EU:n yhteiseen ilmoitusportaaliin (EU Common Entry Gate), jäljempänä EU-CEG, jota Euroopan komissio ylläpitää. Komissio on tehnyt kyseisen tietojärjestelmän tekniset määritelmät EU-lainsäädännön perusteella. EU-CEG -tietojärjestelmän teknisten määritelmien mukaan tupakkalain 26 §:n 2 momentin mukaiset tiedot säilytetään järjestelmässä 20 vuotta järjestelmän lakauttamisen jälkeen. Kansallisesti säädetty tietojen pysyvä säilytys edellyttäisi, että tiedot siirrettäisiin kansalliseen säilytysjärjestelmään. Tietojen suuren määrän vuoksi kansallisen järjestelmän olisi oltava erittäin laaja, jotta kaikkien tietojen pysyvä säilytys olisi mahdollista.

Markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkinavalvonta-asetus*, tuli voimaan

vuonna 2019, ja sitä on alettu soveltaa 16.7.2021. Tupakkatuotedirektiivissä tarkoitettut tuotteet kuuluvat markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalaan. Lisäksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia (1137/2016) ollaan muuttamassa niin, että se koskisi jatkossa myös tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten markkinavalvontaa. Tästä huolimatta myös tupakkalakiin jäisi markkinavalvontaan liittyvää sääntelyä.

2.2.7 Tupakkatuotteiden jäljitettävyys

Tupakkalain 41 §:n 1 momentin mukaan tupakkatuotteiden kauppaan osallistuvien elinkeinonharjoittajien, vähittäismyyjää lukuun ottamatta, on pidettävä kirjaa siitä, milloin ne ovat saaneet vähittäismyyntipakkaukset haltuunsa, vähittäismyyntipakkausten myöhemmistä liikkeistä sekä siitä, milloin vähittäismyyntipakkaukset lopullisesti poistuvat niiden hallusta.

Teknisistä standardeista tupakkatuotteiden jäljitettävyysjärjestelmän perustamista ja toimintaa varten annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2018/574, jäljempänä *komission jäljitettävyysasetus*, 14 artiklan 1 kohdan mukaan talouden toimijoiden ja ensimmäisten vähittäismyyntipaikkojen toiminnanharjoittajien on haettava talouden toimijan tunnustekoodia kunkin sellaisen jäsenvaltion toimivaltaiselta tunnisteiden antajalta, jossa ne harjoittavat toimintaa vähintään yhdessä toimintayksikössä. Maahantuojien on haettava tunnustekoodia kunkin sellaisen jäsenvaltion toimivaltaiselta tunnisteiden antajalta, jonka markkinoille ne saattavat tuotteitaan.

Komission jäljitettävyysasetuksen 14 artiklan 5 kohdan mukaan asianomaisen toimijan on viipymättä ilmoitettava tunnisteiden antajalle mahdollisista muutoksista alkuperäisessä hakemuslomakkeessa annettuihin tietoihin sekä toiminnan mahdollisesta lopettamisesta.

Komission jäljitettävyysasetuksen 15 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti vaatia tunnisteiden antajaa deaktivoimaan talouden toimijan tunnustekoodin. Tällaisissa tapauksissa jäsenvaltion on ilmoitettava kyseiselle talouden toimijalle tai ensimmäisen vähittäismyyntipaikan toiminnanharjoittajalle deaktivoinnista sekä sen perustelut. Talouden toimijan tunnustekoodin deaktivoinnin seurauksena myös siihen liittyvien toimintayksikön tunnustekoodien ja koneen tunnustekoodien on deaktivoitettava automaattisesti.

Tupakkatuotteiden kauppaan osallistuvat elinkeinonharjoittajat hakevat voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti talouden toimijan tunnustekoodit tunnisteiden antajalta. Toiminnanharjoittajilla on velvollisuus ilmoittaa mahdollisista muutoksista alkuperäisessä hakemuslomakkeessa annettuihin tietoihin sekä toiminnan mahdollisesta lopettamisesta. Velvollisuuden laiminlyönnistä ei ole säädetty seuraamuksia.

Voimassa olevassa tupakkalaissa ei ole säädetty valvoville viranomaisille toimivaltaa pyytää tunnisteiden antajalta talouden toimijan tunnisteiden deaktivointia eli toimimattomaksi tekemistä komission jäljitettävyysasetuksen 15 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Käytännössä tästä seuraa, että tunnustekoodi jää aktiiviseksi jäljitettävyysjärjestelmään, vaikka toiminnanharjoittaja laiminlöisi komission jäljitettävyysasetuksen 14 artiklan 5 kohdan mukaisen velvollisuutensa ilmoittaa tunnisteiden antajalle toimintansa loppumisesta. Onkin hyvin todennäköistä, että järjestelmään jää kasvava joukko aktiivisia tunnisteita sellaisille toimijoille, jotka eivät tosiasiallisesti enää osallistu tupakkatuotteiden kauppaan. Tämä puolestaan mahdollistaa tunnustekoodien väärinkäytön sekä tupakkatuotteiden laittoman kaupan.

Lisäksi on mahdollista, että toiminnanharjoittaja, joka on hakenut tunnustekoodeja, osallistuu tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan tai mahdollistaa sen toiminnallaan. Voimassa olevan

sääntelyn nojalla valvovat viranomaiset eivät voi tässäkään tilanteessa pyytää tunnisteiden antajaa tekemään talouden toimijan tunnistekoodia toimimattomaksi.

2.2.8 Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus), jäljempänä *tietosuoja-asetus*, on sovellettu 25.5.2018 lähtien. Tietosuoja-asetuksessa säädetään periaatteista ja säännöistä, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden suojelua henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuoja-asetukseen sisältyvät säännökset muun muassa säännökset rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvollisuuksista.

Jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ne ovat tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisrekisterinpitäjiä. Ne määrittelevät keskinäisellä järjestelyllä läpinäkyvällä tavalla kunkin vastuualueen tietosuoja-asetuksessa vahvistettujen velvoitteiden noudattamiseksi, erityisesti rekisteröityjen oikeuksien käytön ja 13 ja 14 artiklan mukaisten tietojen toimittamista koskevien tehtäviensä osalta, paitsi jos ja siltä osin kuin rekisterinpitäjiin sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä määritellään rekisterinpitäjien vastuualueet. Järjestelyn yhteydessä voidaan nimetä rekisteröidyille yhteispiste. Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettua järjestelystä on käytävä asianmukaisesti ilmi yhteisten rekisterinpitäjien todelliset roolit ja suhteet rekisteröityihin nähden.

Valvira ja kunnat pitävät tupakkalain 95 §:ssä tarkoitettua vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteriä. Valvira ja kuntia voidaan pitää tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa tarkoitettuina yhteisrekisterinpitäjinä, koska ne määrittelevät yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Voimassa oleva 95 § on säädetty vuonna 2016, eikä siinä siksi ole säädetty yhteisrekisterinpitäjien vastuualueista tietosuoja-asetuksen mukaisesti. Tämän vuoksi Valviran ja kuntien olisi tietosuoja-asetuksen 26 artiklan mukaisesti sovittava tarvittavista rooleista sitovalla sopimuksella. Tarkoituksenmukaisena ei kuitenkaan voida pitää sitä, että Valvira joutuisi laatimaan jokaisen kunnan kanssa sopimuksen vastuualueiden ja tehtävien määrittelemiseksi.

2.2.9 Muutoksenhaku

Tupakkalain 106 §:ssä viitataan hallintolainkäyttölakiin, joka on kumottu 1.1.2020 lukien oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019), jäljempänä *hallintoprosessilaki*.

Tupakkalain 106 §:n 2 momentissa säädetään valitusluvasta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen. Tämä on kuitenkin tarpeetonta, sillä hallintoprosessilaissa valituslupa on pääsääntönä aiemmasta hallintokäyttölain sääntelystä poiketen.

3 Tavoitteet

Tupakkalain tavoitteena on lain 1 §:n mukaan ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Esityksen tavoitteena on osaltaan tukea tämän tavoitteen saavuttamista. Esityksellä toteutetaan myös hallitusohjelmaa, jonka mukaan vähennetään riippuvuuksia ja jatketaan määrätietoista työtä tupakoinnin vähentämiseksi.

Esityksellä tavoitellaan sitä, että tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia ei voisi käyttää markkinoinnin välineenä ja että mitään tupakkatuotteita ei voisi makuaineiden avulla maustaa hyvän makuisiksi. Pyrkimyksenä on tällä tavoin vähentää tuotteiden houkuttelevuutta ja sitä kautta tukea tupakoinnin lopettamista ja etenkin ehkäistä sen aloittamista. Tavoitteena on myös varautua Suomen markkinoille mahdollisesti tuleviin uudentyyppeihin tupakkatuotteisiin.

Esityksen tavoitteena on suojella väestöä, etenkin pieniä lapsia, tupakansavulle altistumiselta sekä tupakointiin liittyvältä mallioppiselta. Esityksellä tavoitellaan myös tupakoinnista aiheutuvan roskaantumisen ja siitä aiheutuvien ympäristöhaittojen vähentymistä.

Esityksen tavoitteena on parantaa tuotevalvonnan ja muun tupakkalain mukaisen valvonnan resursseja, jotta Valvira pystyisi nykyistä tehokkaammin varmistamaan muun muassa, että markkinoilla olevat tuotteet ovat tupakkalain mukaisia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkaukset eivät saisi merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan erottua muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksista eikä niiden avulla saisi edistää tuotteen myyntiä. Tupakkalaissa säädettäisiin tiedoista, jotka vähittäismyyntipakkauksessa saisi esittää niiden tietojen lisäksi, jotka voimassa olevan tupakkalain mukaan ovat pakollisia. Pakkauksessa saisi esittää tuotteen tuotenimen, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon ja viivakoodin. Tupakkalailla yhdenmukaistettaisiin myös pakkausten muu ulkoasu, kuten väri ja materiaali. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä sekä merkintöjen ulkoasusta, kuten väristä ja kirjasinlajeista, että pakkausten muusta ulkoasusta.

Ehdotetun sääntelyn myötä vähittäismyyntipakkauksissa tulisivat kielletyiksi esimerkiksi logot, kuviot ja houkuttelevat värit, joilla tuotteen myyntiä on käytännössä edistetty mutta joihin on ollut monesti hankala puuttua markkinointikiellon nojalla. Kaikkien pakkausten olisi oltava keskenään saman näköisiä lukuun ottamatta eräitä erikseen sallittuja poikkeuksia.

Muista maista saatujen kokemusten perusteella tupakkateollisuus on siirtänyt mainonnalliset elementit itse tuotteeseen, kun pakkaukset on yhdenmukaistettu lainsäädännöllä. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että tupakkalaissa säädettäisiin savukkeen, täyttösäiliön ja nikotiininesteen sallitusta ulkoasusta.

Esityksessä ehdotetaan, että tupakkalaissa kiellettäisiin sellaiset tuotteet, joiden tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku. Esimerkiksi niin sanotut makukortit tulisivat siis kielletyiksi.

Esityksessä ehdotetaan, että tupakointi kiellettäisiin leikkikentillä ja yleisillä uimarannoilla. Säännöstä asuntoyhteisön oikeudesta kieltää tupakointi ulkoalueellaan selkityttäisiin.

Kunnan kieltoja koskevaa tupakkalain 96 §:ää muutettaisiin niin, että se kattaisi myös kunnan tupakkalain 79 §:n nojalla antamat määräykset ja että pykälän perusteella voitaisiin antaa sekä kieltoja että määräyksiä.

Elinkeinonharjoittajan omavalvontavelvollisuutta laajennettaisiin koskemaan myytävänä olevien tuotteiden lainmukaisuuden valvontaa. Hintahyvityksen kieltä muutettaisiin niin, ettei se koskisi jatkossa tukkumyyntiä.

Esilläpitokieltoa ehdotetaan laajennettavaksi tupakointivälineisiin, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen.

Vesipiipputupakan matkustajatuonnille säädettäisiin määrälliset rajat. Poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen etämyynti ja etäviestimen välityksellä hankitun vastaavan tuotteen maahantuonti kiellettäisiin.

Esityksessä ehdotetaan, että Valvira perisi vuotuisen valvontamaksun tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta ja maahantuojilta. Sääntely koskisi sellaisia tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita, joiden myyntimäärät pitää ilmoittaa Valviralle, ja valvontamaksut määräytyisivät tuotteiden myyntimäärien perusteella. Muutoksella turvattaisiin valvonnan ja valvonnan ohjauksen riittävät voimavarat. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että tuotteen saisi tuoda markkinoille vasta sen jälkeen, kun valmistaja tai maahantuoja on maksanut Valviralle tuotetta koskevan ilmoitusmaksun. Muutoksella edistettäisiin elinkeinonharjoittajien välistä yhdenvertaisuutta.

Tupakkalakia valvoville viranomaisille säädettäisiin toimivalta pyytää tunnisteiden antajaa tekemään talouden toimijan tunnustekoodi toimimattomaksi tietyissä tilanteissa. Näin olisi silloin, kun on selvää, ettei talouden toimija enää osallistu tupakkatuotteiden kauppaan mutta ei ole täyttänyt velvollisuuttaan ilmoittaa tunnisteiden antajalle toimintansa loppumisesta. Myös sellaisien tuotteiden myynti, joiden pakkauksesta puuttuu yksilöllinen tunniste tai turvaominaisuus, sekä savuttomien tupakkatuotteiden lainvastainen myynti voisivat johtaa viranomaisen vaatimukseen talouden toimijan tunnisteiden tekemisestä toimimattomaksi.

Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisterin osalta tupakkalaissa selvennettäisiin, että kyseessä on yhteisrekisteri, ja rekisteriä koskevista Valviran ja kuntien vastuista säädettäisiin lailla. Muutoksenhakua koskevaa tupakkalain sääntelyä yhdenmukaistettaisiin hallintoprosessilain sääntelyn kanssa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Tupakkatuotteiden käytöstä yhteiskunnalle aiheutuvat taloudelliset haitat voidaan jakaa välittömiin ja välillisiin kustannuksiin. Terveystieteiden tutkimuskeskus on vuonna 2015 arvioinut, että vuonna 2012 tupakointi aiheutti yhteensä noin 1,5 miljardin euron taloudelliset haittakustannukset yhteiskunnalle. Tupakoinnin välittömiä ja välillisiä kustannuksia on käsitelty laajemmin hallituksen esityksessä eduskunnalle tupakkalain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 15/2016 vp, s. 66).

Taloudellisten haittojen lisäksi tupakkatuotteet ja muut tupakkalaissa tarkoitettut tuotteet tuovat myös tuloja yhteiskunnan eri toimijoille: myynti tuottaa verotuloja julkiselle sektorille sekä ansiotuloja tuotteiden maahantuojille ja jälleenmyyjille. Esityksen tavoitteena on osaltaan tukea tupakkalain tavoitetta tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön loppumisesta. Tämän vuoksi ehdotettujen muutosten taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida tarkastelemalla esityksen välittömiä kustannuksia ja tulomenetyksiä, joita kysynnän vähenemisestä aiheutuu,

sekä toisaalta säästöjä, joita tupakoinnin ja muiden nikotiinituotteiden käytön vähenemisestä yhteiskunnalle koituu.

Esityksen kokonaistaloudellisia vaikutuksia on mahdotonta arvioida tarkasti. Selvää on, että ehdotetut muutokset aiheuttavat välittömiä lisämenoja tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajille ja maahantuojille. Tiukempi tupakkalainsäädäntö vaikuttaa kysynnän vähenemisen kautta negatiivisesti valmistajien, maahantuojien ja jälleenmyyjien tuloihin sekä valtion verokertymään. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamista edistävät toimenpiteet parantavat kuitenkin kansantalouden tuottavuutta, edistävät kansanterveyttä sekä helpottavat kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden ja valtion menorasitusta erityisesti terveydenhuollon palveluiden osalta. Tältä osin esitys tuottaa myönteisiä ulkoisvaikutuksia ja tuo säästöjä yhteiskunnalle. Ensisvaiheessa tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden kysynnän väheneminen voi vähentää tupakkaveron kertymää, ja kansantalouden tuottavuuteen ja kansanterveyteen liittyvät hyödyt toteutuvat puolestaan pidemmällä aikavälillä.

Tupakkatuotteiden käyttö aiheuttaa Suomessa mittavia yhteiskunnallisia haittakustannuksia. Jos tupakkatuotteiden kysyntä laskee ehdotettujen muutosten myötä, esityksellä saavutetaan yhteiskunnallisia säästöjä. Hallituksen esityksessä eduskunnalle tupakkalaiksi ja eräiksi siihen liitetyviksi laeiksi (HE 15/2016 vp) todettiin, että tupakointisairauksien aiheuttamien terveydenhuollon kustannusten arvioitiin olleen 277 miljoonaa euroa vuonna 2012. Arvioiden mukaan jo viiden prosenttiyksikön lasku tupakoinnin yleisyydessä olisi vähentänyt tupakoinnin aiheuttamia terveydenhuollon kustannuksia vuonna 2012 yli 50 miljoonaa euroa. Tupakointi on vähentynyt työikäisillä (20—64-vuotiailla) 23 prosenttia vuodesta 2012 vuoteen 2020. Tämän perusteella ei kuitenkaan voida arvioida, kuinka paljon tupakoinnin väheneminen on vähentänyt tupakoinnista aiheutuvia välittömiä terveydenhuollon kustannuksia. Tämä johtuu siitä, että kustannuslaskelmissa on esimerkiksi käytetty korkeampaa ikäryhmää kuin tupakoinnin yleisyyttä koskevassa seurannassa käytetään eivätkä tupakoinnista aiheutuvat kustannukset välttämättä muutu samassa suhteessa tupakoinnin yleisyyden kanssa. Sanotun vuoksi esityksessä ei voida esittää euromääräisiä arvioita siitä, paljonko esimerkiksi 5 prosenttiyksikön lasku tupakoinnin yleisyydessä olisi vähentänyt tupakoinnin aiheuttamia terveydenhuollon kustannuksia vuonna 2020.

Ehdotetulla vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskevalla sääntelyllä olisi suoria taloudellisia vaikutuksia tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden valmistajiin ja maahantuojiin. Niille aiheutuisi kustannuksia siitä, että pakkaukset olisi muutettava ehdotetun sääntelyn mukaiseksi. Toisaalta nämä kustannukset olisivat lähtökohtaisesti kertaluonteisia. Lisäksi valmistajat ja maahantuojat ovat yleensä muutoinkin tehneet pakkauksiinsa säännöllisesti muutoksia, joten ehdotettu sääntely ei edellyttäisi suuria investointeja tuotteiden valmistamiseen tarvittaviin laitteisiin tai järjestelmiin.

Vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskevan sääntelyn tarkoituksena on vähentää tupakkatuotteiden ja sähkösavuketuotteiden houkuttelevuutta ja sitä kautta vähentää niiden kulutusta. Kulutuksen laskeminen vähentäisi tuotteiden valmistajien ja maahantuojien, samoin kuin tukku- ja vähittäismyyjien, tuloja. Sama koskee niin sanottujen makukorttien ja vastaavien tuotteiden myynnin kieltämistä.

Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyyjiin vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistaminen saattaisi vaikuttaa lisäksi siten, että tuotteet olisi nykyistä hankalampi erottaa toisistaan. Tällöin asiakkaan palveleminen veisi nykyistä enemmän aikaa. Toisaalta tupakkalaissa ei kielletä vähittäismyyjiä tekemästä myyntiliniisiin omia merkintöjään. Myyntilinieseen voisi siten myyjän työn helpottamiseksi merkitä esimerkiksi tuotteiden tuotenimet, kunhan ne eivät olisi asiakkaiden nähtävillä.

On mahdollista, että vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistaminen vaikuttaa eri valmistajien ja maahantuojien väliseen kilpailutilanteeseen. Kuluttajien brändiuskollisuus saattaa vähentyä ehdotetun sääntelyn myötä, jolloin tuotteen hinnan merkitys voi korostua ostopäätöstä tehtäessä. Tämä puolestaan saattaa aiheuttaa valmistajille ja maahantuojille painetta laskea tuotteidensa hintoja. Toisaalta tupakkaveron osuus tuotteen hinnasta on niin suuri, että hintakilpailun mahdollisuus on rajallinen. Lisäksi oletettavaa on, että suurilla tupakkayhtiöillä on pieniä toimijoita paremmat mahdollisuudet toteuttaa pakkausmuutokset, joita vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistaminen edellyttää. On siis mahdollista, että ehdotettu sääntely vahvistaa tältä osin suurten tupakkayhtiöiden markkina-asemaa suhteessa pienempiin kilpailijoihin.

Muissa maissa, joissa tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaukset on yhdenmukaistettu lailla, tupakkateollisuus on vedonnut siihen, että sääntelyn myötä harmaa talous ja laittomien tupakkatuotteiden käyttö kasvaisivat, kun tuotteiden tunnistaminen hankaloituu. Esimerkiksi Australiassa tehdyssä tutkimuksessa ei kuitenkaan löydetty näyttöä siitä, että pakkausten yhdenmukaistaminen olisi lisännyt laittomien tai epävirallisten tupakkatuotteiden käyttöä. Lisäksi on otettava huomioon, että Suomessa ja muualla EU:ssa käytössä oleva tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmä ehkäisee tuotteiden laitonta kauppaa ja tuotteen aitouden voi tarkastaa pakkausmuutoksista olevasta turvaominaisuudesta.

Myös ehdotetulla omavalvontavelvollisuuden laajennuksella olisi taloudellisia vaikutuksia tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myyjiin, sillä ne joutuisivat päivittämään omavalvontasuunnitelmiaan ja omavalvonnassa mahdollisesti käytettäviä tietojärjestelmiä. Toisaalta omavalvontavelvollisuuden laajentamisella ehkäistäisiin lainvastaisten tuotteiden myyntiä kuluttajille, mikä puolestaan vähentäisi elinkeinonharjoittajan riskiä niistä taloudellisista menetyksistä, joita esimerkiksi tupakkatuotteiden vähittäismyyntiluvan peruuttaminen aiheuttaisi yritykselle.

Valvontamaksua koskevalla ehdotuksella olisi suoria taloudellisia vaikutuksia tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden ja höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden valmistajiin ja maahantuojiin. Vaikutuksen suuruus riippuisi tuotteiden myyntimääristä. Valvontamaksulle säädettäisiin kuitenkin sekä vähimmäis- että enimmäismäärä. Enimmäismäärällä varmistettaisiin, että valvontamaksu ei muodostu kohtuuttoman suureksi minkään toimijan kohdalla.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksella, jonka mukaan tuotetta ei saisi tuoda markkinoille ennen kuin 90 §:n 3 momentin 3 kohdan mukainen tuoteilmoitusmaksu on maksettu, olisi välitöntä vaikutusta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajien ja maahantuojien talouteen. Ehdotuksella saattaisi olla taloudellisia vaikutuksia myös tukku- ja vähittäismyyjille, joiden valikoimissa on sellaisia tuotteita, joita koskevat tuoteilmoitusmaksut on laiminlyöty. Tällöin taloudellisia tappioita voisi muodostua, jos myyjä olisi hankkinut myytäväksi tuotteita, joista ei ole maksettu ilmoitusmaksua ja joita hän ei näin ollen voisi enää myydä eteenpäin. Toisaalta tukku- ja vähittäismyyjillä olisi mahdollisuus saada taloudellisista tappioista korvaus valmistajalta tai maahantuojalta, joka vastaa tupakkalain mukaan tuotteen lainmukaisuudesta.

Tällä hetkellä tuotteet, joita koskevat tuoteilmoitusmaksut on laiminlyöty, voivat käytännössä olla markkinoilla siihen saakka, kunnes Valvira antaa kyseistä tuotetta koskevan kieltopäätöksen. Ehdotettu muutos asettaisi valmistajat ja maahantuojat nykyistä tasavertaisempaan asemaan keskenään, sillä markkinoille pääsisivät lähtökohtaisesti vain sellaiset tuotteet, jotka täyttävät laissa säädetyt vaatimukset tuoteilmoitusmaksujen osalta.

Jäljitettävyyssjärjestelmää koskevalla muutoksella, jonka mukaan Tulli tai Valvira voisi pyytää tunnisteiden antajaa tekemään talouden toimijan tunnus toimimattomaksi, olisi myönteisiä vaikutuksia tupakkatuotteiden lailliseen kauppaan osallistuvilla toimijoilla. Tämä johtuu siitä, että

lainvastaisesti toimivat tahot olisi mahdollista poistaa jäljitettävyyssjärjestelmästä, ja tämä puolestaan voisi vähentää tupakkatuotteiden laitonta kauppaa, sillä se poistaisi markkinoilta lainvastaisesti toimivia kilpailijoita.

Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistus on vähäistä Suomessa. Varsinaista teollista tupakkatuotteiden valmistusta ei Suomessa ole lainkaan. Sähkösavukkeissa käytettäviä nesteitä saatetaan valmistaa joissain määrin, mutta tarkempia tietoja asiasta ei ole saatavilla. Savukkeita ja muita yleisimpiä tupakkatuotteita tuo maahan muutama yritys, jotka ovat osa kansainvälisiä suuryrityksiä. Esimerkiksi sikarien ja sähkösavuketuotteiden maahantuojat ovat yleensä puolestaan pienempiä yrityksiä. Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyyntistä suurin osa kuuluu isoihin ketjuihin, mutta joukossa on myös pienyrittäjiä. Vähittäismyyntilupia on Suomessa yhteensä runsaat 7 000 kappaletta ja myyntiluvan haltijoita noin 4 100. Edellä kuvatut esityksen vaikutukset kohdistuisivat siis varsin laajaan ja heterogeeniseen yritysjoukkoon.

On mahdollista, että kiristyvistä sääntelyistä aiheutuvat kustannukset ja tulonmenetykset pyritään ainakin osittain kattamaan nostamalla tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden hintoja. Tällöin ehdotetuilla muutoksilla voisi olla vaikutusta myös kotitalouksien kulutuskäyttäytymiseen. Hintojen nousu vaikuttaisi oletettavasti etenkin nuoriin, koska nuoret ovat yleensä varsin hintasensitiivinen kulutusryhmä. Kulutuksen väheneminen myös tätä kautta parantaisi ihmisten terveydentilaa ja vähentäisi terveystalouden tarvetta. Tällä olisi positiivisia vaikutuksia koko julkistalouteen.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskeva sääntely yksinkertaisesti vähittäismyyntipakkausten lainmukaisuuden valvontaa Valvirassa ja kunnissa, sillä kaikki tekstit, kuvat tai muut merkinnät, jotka eivät olisi ehdotetun sääntelyn mukaisia, olisivat yksiselitteisesti kiellettyjä. Ehdotettu sääntely vähentäisi todennäköisesti tarvetta tehdä pakkauksia koskevia kieltopäätöksiä, joita on käsitelty myös markkinaoikeudessa. Tämä säästäisi viranomaisten resursseja ja mahdollistaisi niiden nykyistä paremman kohdentamisen muuhun tupakkalain mukaiseen valvontaan.

Omavalvontavelvollisuuden laajentamisen myötä kunnat voisivat kohdistaa valvontaa nykyistä riskiperusteisemmin erityisesti niihin myyntipaikkoihin, joissa omavalvontasuunnitelma tai sen toteutus vaikuttaisivat puutteelliselta. Omavalvontavelvollisuuden laajentamisen seurauksena kunnille ja Valviralle saatettaisiin ilmoittaa nykyistä useammin markkinoilla olevista lainvastaisista tuotteista, jolloin valvontaa voitaisiin kohdistaa nykyistä tehokkaammin ja vaikuttavammin.

Ehdotus, jonka mukaan tuotetta ei saisi tuoda markkinoille ennen kuin tuoteilmoitusmaksu on maksettu, helpottaisi huomattavasti Valviran ja kuntien työtä ja mahdollistaisi tuoteilmoitustietojen julkaisemisen nykyistä luotettavammin. Ilmoitukset tuotteista, joita koskeva maksu on laiminlyöty, poistettaisiin Valviran verkkosivuilla olevien tuoteilmoitusten joukosta. Tällöin Valviran julkaisemat tiedot antaisivat nykyistä tarkemman kuvan markkinoilla todellisuudessa olevista tuotteista. Lisäksi on todennäköistä, että Valvira saisi kerättyä nykyistä tehokkaammin valmistajilta ja maahantuojilta tuoteilmoituksia koskevat maksut, sillä tuotteen, jota koskevat ilmoitusmaksut on laiminlyöty, markkinoille saattaminen ja siellä oleminen olisi nykyistä merkittävästi vaikeampaa.

Ehdotetulla vuosittaisella valvontamaksulla Valvira voisi kattaa menoja, joita sille aiheutuu paitsi tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tuotevalvonnasta, myös muista tupakkalain mukaisista tehtävistä, kuten markkinointikiellon ja varmistuslaboratorioiden valvonnasta sekä kuntien ja aluehallintovirastojen ohjaamisesta. Esityksellä tavoitellaan Valviralle tupakkalain valvontaan ja ohjaukseen noin puolen miljoonan euron lisäresurssia, joka vastaa noin kuutta henkilötyövuotta.

Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteriä koskeva muutosehdotus parantaisi tupakkalakia valvovien viranomaisten edellytyksiä noudattaa vastuuta ja velvollisuuksia, joita niille kuuluu tietosuoja-asetuksen perusteella. Lisäksi muutos suuntaisi viranomaisten voimavaroja tarkoituksenmukaisella tavalla, kun viranomaisten välillä ei olisi tarvetta laatia asiaa koskevia sopimuksia, joiden laatiminen ja hallinnointi aiheuttaisi tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Samalla ehkäistäisiin laintulkintaan liittyvää epävarmuutta Valviran ja kunnan vastuiden ja velvollisuuksien osalta. Valvira vastaa jo nykyisin rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta ja teknisestä ylläpidosta sekä niistä aiheutuvista kustannuksista. Ehdotus ei siten vaikuta edellä mainittujen kustannusten jakamiseen Valviran ja kuntien välillä.

Jäljitettävyyssjärjestelmään ehdotettu muutos antaisi Tullille ja Valviralle mahdollisuuden vaatia tunnisteiden antajaa tekemään talouden toimijan tunnus toimimattomaksi tietyissä tilanteissa. Muutos tehostaisi valvovien viranomaisten mahdollisuuksia estää tupakkatuotteiden laitonta kauppaa ja siihen liittyvää harmaata taloutta.

Tupakointikieltoihin ehdotetut muutokset lisäisivät tupakkalain mukaisten valvontakohteiden määrää kunnissa. Tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista valvotaan pääsääntöisesti valitusten perusteella, ja on todennäköistä, että lyhyellä aikavälillä tupakointikieltoihin ehdotetut laajennukset lisäisivät tupakkalaista johtuvaa valvontatarvetta kunnissa. Pitkällä aikavälillä ehdotetuilla muutoksilla ei luultavasti kuitenkaan olisi suurta vaikutusta valvontatarpeeseen. Lisäksi yleiset uimarannat ovat jo nykyisin terveysuojelulain perusteella suunnitelmallisen valvonnan piirissä kunnissa. Synergiaetuja saataisiinkin, jos yleisten uimarantojen kohdalla toteutettaisiin tupakkalain mukaista valvontaa samanaikaisesti terveysuojelulain mukaisen valvonnan kanssa. Leikkikenttien turvallisuutta valvoo Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, jäljempänä *Tukes*, joka voisi tarvittaessa ilmoittaa kunnalle havaitsemistaan tupakointikiellon rikkomisista leikkikentillä.

4.2.3 Vaikutukset ympäristöön

Tupakantumpit ovat yleisin roska uimarannoilla. Ehdotetulla yleisiä uimarantoja koskevalla tupakointikiellolla voitaisiin vähentää tupakoinnista aiheutuvaa roskaantumista, millä puolestaan olisi myönteisiä vaikutuksia vesistöjen ja niiden eläinten kannalta.

Lisäksi tupakan viljelystä aiheutuu merkittäviä ympäristöhaittoja: metsiä kaadetaan viljelymaaksi, mikä kiihdyttää ilmastonmuutosta, minkä lisäksi tupakan viljely köyhdyttää maaperää niin, ettei siinä enää muutaman vuoden kuluttua pysty viljelemään mitään. Tupakkaa viljellään lähinnä kehitysmaissa, mutta viljelyn haitat voivat ilmastonmuutoksen kautta vaikuttaa koko maailmaan. Jos ehdotetut muutokset vähentävät tupakkatuotteiden kulutusta Suomessa, esityksellä on tältä osin pieni mutta oikeasuuntainen vaikutus tupakasta aiheutuvien ympäristöhaittojen vähentämiseen.

Tupakointikieltojen laajentamisella olisi lisäksi myönteisiä vaikutuksia ympäristöterveyteen. Näitä vaikutuksia käsitellään lähemmin jaksossa 4.2.4.

4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Terveysvaikutukset

Tupakkatuotteet ovat merkittävä terveyshaittojen, sairauksien ja kuolleisuuden aiheuttajia. Vaikka tupakointi on vähentynyt etenkin 2000-luvulla, se aiheuttaa edelleen Suomessa noin 4 000 kuolemaa vuosittain. Tupakoijat menettävät keskimäärin noin kymmenen elinvuotta tupakoimattomiin verrattuna. Myös tupakansavulle altistuminen aiheuttaa terveyshaittoja. Lisäksi tupakointi on eri väestöryhmien välisten terveyserojen keskeisimpiä aiheuttajia.

Sähkösavukkeiden käyttö haittaa keuhkojen normaalia toimintaa ja alentaa keuhkojen toimintakykyä. Yleisimpiä terveyshaittoja ovat nielun ja suun alueen ärsytys, pääkipu, yskä ja pahoinvointi. Sähkösavukkeiden käyttö voi myös edesauttaa sydän- ja verisuonitaudeille altistavien muutosten syntyä. Nikotiini aiheuttaa voimakkaan riippuvuuden, ja sillä on itsenäisiä terveyshaittoja. Nikotiini pahentaa sydän- ja verisuonitauteja ja lisää kakkostyyppin diabeteksen riskiä. Se on myös yhdistetty syöpien kehittymiseen. Nikotiinilla on akuutteja myrkyllisiä vaikutuksia, jos sitä niellään tai sitä joutuu suurempina määrinä iholle tai silmiin. Kun sähkösavuketta käytetään, sisäilmaan muodostuu eri yhdisteiden päästöjä. Sähkösavukkeiden pitkäaikaisen käytön vaikutuksia ei vielä tunneta hyvin.

Esityksen merkittävimmät vaikutukset liittyvät kansanterveyden paranemiseen. Esityksellä tavoitellaan tupakkatuotteiden käytön vähenemistä. Tämä puolestaan vähentäisi sairastavuutta ja kuolleisuutta esimerkiksi syöpiin, keuhkosairauksiin sekä sydän- ja verisuonisairauksiin. Esityksellä tavoitellaan lisäksi sähkösavukkeiden käytön vähenemistä, mikä sekkin parantaisi kansanterveyttä.

On kansainvälistä tutkimusnäyttöä siitä, että tupakkapakkausten yhdenmukaistamisella on myönteisiä vaikutuksia kansanterveydelle. Vahvin tutkimusnäyttö on siitä, että yhdenmukaiset pakkaukset vähentävät tuotteen houkuttelevuutta sekä nuorten että aikuisten keskuudessa. Houkuttelevuutta vähentää erityisesti pakkausten tumma pääväri. Yhdenmukaisia pakkauksia koskeva sääntely on paitsi vähentänyt tupakoinnin aloittamista nuorten keskuudessa, myös lisännyt tupakoinnin lopettamisaikeita ja -yrityksiä ja ylipäättään vähentänyt tupakointimääriä. Tutkimusten mukaan sääntely on lisännyt varoitusmerkintöjen ja tupakoinnin lopettamisen tukea koskevien yhteystietojen näkyvyyttä vähittäismyyntipakkauksissa. Lisäksi sääntely on vähentänyt vaikutelmaa siitä, että jotkin tuotteet olisivat vähemmän haitallisia kuin toiset. Vaikutukset ovat kohdistuneet tasaisesti eri sosioekonomisiin ryhmiin, ja koska tupakoijista suurempi osa on matalasti koulutettuja, sääntely on saattaa siten kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja.

Edellä kuvattuja tutkimustuloksia on saatu myös maista, joissa tupakkatuotteiden esilläpito on kielletty. Lisäksi Englannissa tehdyn tutkimuksen mukaan yhdenmukaiset tupakkapakkaukset ovat vähentäneet pakkauksen houkuttelevuutta ja parantaneet terveysvaroitusten näkyvyyttä huolimatta siitä, että tupakkatuotteita ei saa pitää vähittäismyynnissä esillä.

Voidaan olettaa, että vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamisella olisi Suomessa saman tyyppisiä vaikutuksia kuin muissa maissa, joissa vähittäismyyntipakkaukset on yhdenmukaistettu lailla. Muiden maiden tutkimustulokset koskevat lähinnä savukkeiden yhdenmukaisten pakkausten vaikutuksia, mutta todennäköisesti myös muiden tupakkatuotteiden sekä sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamisella olisi samansuuntaisia vaikutuksia.

Suomessa selvitettiin vuonna 2018 tupakoimattomien ja tupakoivien täysi-ikäisten henkilöiden suhtautumista yhdenmukaisiin tupakkapakkauksiin (Miten Suomessa suhtaudutaan yhdenmukaisiin tupakkapakkauksiin? Laadullinen haastattelututkimus. THL:n raportti 10/2018). Tulosten mukaan yleisimmät mielikuvat yhdenmukaisista vähittäismyyntipakkauksista olivat rumuus, tylsyys ja yksinkertaisuus. Valtaosa haastatelluista oli sitä mieltä, että yhdenmukaisten tupakkapakkausten käyttöönotto Suomessa olisi myönteinen asia, erityisesti aloittamisen ehkäisyn kannalta.

Euroopan komission teettämässä Eurobarometri-selvityksessä vuonna 2017 selvitettiin EU-maiden kansalaisten, mukaan lukien suomalaisten, suhtautumista yhdenmukaisiin tupakkapakkauksiin. Suomessa suhtautuminen oli EU:n keskiarvoa myönteisempää, ja 59 prosenttia vastaajista kannatti yhdenmukaisten tupakkapakkausten käyttöönottoa. Tupakoimattomista yli 60 prosenttia kannatti käyttöönottoa, tupakoinnin lopettaneista 56 prosenttia ja tupakoivista 40 prosenttia. Sen perusteella, että suomalaiset suhtautuvat myönteisesti vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamiseen, voidaan olettaa, että ehdotettu sääntely koettaisiin yleisesti hyväksyttäväksi. Tällä voisi olla positiivisia vaikutuksia tupakkalain tavoitteen saavuttamisen kannalta.

Tutkimusten perusteella tupakkatuotteiden tunnusomaisilla tuoksulla ja mauilla on merkittävä vaikutus siihen, että nuoret aloittavat tupakoinnin. Osittain tunnusomaiset tuoksut ja maut myös vaikuttavat siihen, että henkilö ei lopeta tupakointia. Maun, kuten suklaan tai vaniljan, lisääminen tupakkatuotteeseen helpottaa tuotteen käytön aloittamista. Tunnusomaisia tuoksuja ja makuja sisältävät tupakkatuotteet myös mielletään houkuttelevimmiksi ja vähemmän haitallisiksi kuin sellaiset tupakkatuotteet, joissa ei ole tunnusomaista tuoksua tai makua.

Ympäristön tupakansavu voi aiheuttaa lähes samoja terveyshaittoja kuin tupakointi. Ehdotetut uudet tupakointikiellot suojaisivat väestöä haitallisilta terveysvaikutuksilta, joita tupakansavusta ja muiden tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden päästöistä aiheutuu. Toisaalta tupakointikiellojen laajennukset koskisivat ulkotiloja, joissa passiiviselle tupakoinnille altistuminen ei aiheuta samanlaista terveysvaaraa kuin sisätiloissa. Ehdotetuilla kielloilla olisi silti vaikutusta ihmisten terveyden kannalta, koska ne vähentäisivät tupakkatuotteiden käyttöön liittyvää mallioppimista ja nikotiinimyrkytyksen riskiä paikoissa, joissa oleskelee paljon pieniä lapsia. Ehdotetut uudet tupakointikiellot edistäisivät siten ympäristöterveyttä.

Leikkikenttiä koskeva tupakointikielto koskisi myös suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa. Tällä tavoin voitaisiin ehkäistä paitsi nikotiinimyrkytyksiä, myös pienentää käytettyihin nuuskapussuihin mahdollisesti liittyvää infektoriskiä.

Edellä kuvatusti esityksessä ehdotetuilla muutoksilla — yhdessä muiden tupakkapoliittisten toimenpiteiden kanssa — ehkäistäisiin ja vähennettäisiin tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden käyttöä ja parannettaisiin siten kansanterveyttä.

Sukupuolivaikutukset

Tilastojen mukaan 20—64-vuotiaista miehistä 15 prosenttia ja naisista 13 prosenttia tupakoi päivittäin vuonna 2018. Viime vuosina tupakointi on vähentynyt erityisesti miesten keskuudessa ja sukupuolten väliset tupakointierot ovat kaventuneet. Tupakointi selittää kuitenkin osaltaan sitä, että miesten elinikä on keskimäärin lyhyempi kuin naisten. Naisilla on miehiä suurempi alttius sairastua tupakkasairauksiin. Lisäksi naisten todennäköisyys kuolla tupakasta johduttuihin sairauksiin on nykyään lähes yhtä suuri kuin miesten.

Sähkösavukkeita käytti päivittäin kaksi prosenttia 20—64-vuotiaista miehistä ja alle prosentti naisista vuonna 2018.

Voidaan olettaa, että lähtökohtaisesti esityksessä ehdotettujen toimenpiteet vähentävät suhteessa yhtä paljon miesten ja naisten tupakointia ja muiden nikotiinituotteiden käyttöä. Esityksellä ei siis ole erityisiä sukupuolivaikutuksia.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä ehdotti mietinnössään tupakkalakiin useita muutoksia, joiden tavoitteena on tupakkatuotteiden ja nikotiinituotteiden käytön loppuminen vuoteen 2030 mennessä. Useat työryhmän ehdotuksista on sisällytetty tähän hallituksen esitykseen. Osa työryhmän ehdotuksista on kuitenkin jätetty esityksen ulkopuolelle, mitä perustellaan seuraavassa.

Työryhmä ehdotti, että tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinia sisältävien tupakan vastikkeiden ostoikäraja nostettaisiin 18 ikävuodesta 20 ikävuoteen. Myös hallussapito- ja maahantuontikieltoa koskeva ikäraja ehdotettiin nostettavaksi 20 ikävuoteen. Tällöin tupakkalain mukaiset ikäraajat vastaisivat väkevien alkoholijuomien myynnin ja hallussapidon ikärajoja.

Esityksen valmistelun aikana on arvioitu, ettei ikärajojen korottamista työryhmän ehdottamalla tavalla ole tarkoituksenmukaista toteuttaa tässä hallituksen esityksessä. Suuri osa toiminnanharjoittajista vaatii henkilöllisyystodistusta kaikilta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ostajilta, jotka näyttävät alle 30-vuotiailta. Ostoikärajan nostamisella 20 ikävuoteen ei olisi vaikutusta tähän käytäntöön.

Työryhmä ehdotti, että tupakkalakiin lisättäisiin nikotiinia sisältävien tupakan vastikkeiden määritelmä ja että nikotiinia sisältäviä tupakan vastikkeita, kuten niin sanottua nikotiininuuskaa, säänneltäisiin vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä. Nikotiininuuskalla tarkoitetaan tässä yhteydessä suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa muistuttavaa tuotetta, joka sisältää nikotiinia mutta joka ei sisällä tupakkakasvia. Työryhmän ehdotus tarkoittaisi käytännössä muun muassa sitä, että tuotteiden vähittäismyynti olisi luvanvaraista ja että tuotteista olisi tehtävä ilmoitus Valviralle ennen kuin ne tuodaan markkinoille. Lisäksi tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia säänneltäisiin vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden pakkauksia.

Esitykseen ei ole sisällytetty sääntelyä nikotiinia sisältävistä tupakan vastikkeista. Tupakan vastikkeiden markkinointi ja esilläpito on joka tapauksessa kiellettyä jo voimassa olevan tupakkalain nojalla. Niitä ei myöskään saa myydä alaikäisille. Lisäksi tupakattoman nikotiininuuskan on katsottu rinnastuvan lääkevalmisteisiin, minkä vuoksi sitä ei saa myydä ilman lääkelain mukaista myyntilupaa ja sen maahantuonti on lääkelainsäädännön nojalla varsin rajoitettua. Eri-laisten nikotiinia sisältävien tupakan vastikkeiden sääntelyä olisi harkittava erikseen kokonaisuutena.

Työryhmä ehdotti, että nuuskan matkustajatuontia rajoitettaisiin nykyisestä 1 000 grammasta 100 grammaan vuorokaudessa. Työryhmän mietinnöstä annetuissa lausunnoissa ehdotettiin lisäksi muun muassa, että matkustajatuontin aikarajat poistettaisiin tai että nuuskan maahantuonti kiellettäisiin kokonaan. Valmistelun aikana on arvioitu, että nuuskan maahantuontia koskevien säännösten muuttaminen edellyttäisi laajempaa kokonaistarkastelua. Työryhmän ehdotusta ei siten ole tarkoituksenmukaista toteuttaa tämän hallituksen esityksen yhteydessä.

Työryhmä ehdotti, että tupakkalaissa säädetyt tupakointikiellot koskisivat kaikkien tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden polttamista, kuumentamista ja muunlaista käyttöä, josta vapautuu

sisäilman laatua heikentäviä aerosoleja. Tupakkalaki kattaa kuitenkin jo nykyisin suurimman osan sellaisista Suomen markkinoilla olevista tuotteista, joiden käyttö voi heikentää sisäilman laatua. Tämän vuoksi työryhmän ehdottama muutos on päädytty jättämään esityksen ulkopuolelle.

Työryhmä ehdotti asunto-osakeyhtiölain muuttamista siten, että tupakointikiellosta parvekkeilla tai asukkaiden hallinnassa olevissa sisätiloissa voitaisiin päättää asunto-osakeyhtiön enemmistöpäätöksellä. Oikeusministeriö lähetti lokakuussa 2020 lausunnoille arviomuistion, jossa on arvioitu voimassaolevan asunto-osakeyhtiölain muutostarpeita. Arviomuistiossa käsiteltiin muun muassa edellä mainittua työryhmän ehdotusta.

Oikeusministeriön arviomuistiossa ehdotettiin, että työryhmän ehdotuksen sijaan lainvalmistelun lähtökohdaksi otettaisiin yhtiön kiinteistön ja rakennuksen kunnossapitovastuun jakautumista koskevan asunto-osakeyhtiölain 4 luvun 2 §:n täydentäminen niin, että osakas vastaa huoneistonsa osalta myös lähtökohtaisesti yhtiön vastuulla olevien rakenteiden, eristeiden, ilmastoinnin ja muiden laitteiden puutteiden korjaamisesta siten, että hänen huoneistostaan ei kulkeudu tupakansavua muihin osakehuoneistoihin eikä yhtiön yhteisiin tiloihin.

Asunto-osakeyhtiölain muutos on parhaillaan valmisteilla oikeusministeriössä. Tuleva asunto-osakeyhtiölain muutos koskee joka tapauksessa vain asunto-osakeyhtiöitä, ja muut asuntoyhteisöt jäävät sen ulkopuolelle. Olisi perusteltua, että asuntoyhteisöjen tupakointiongelmia tarkasteltaisiin kattavasti tupakkalain jatkokehittämisessä.

Lisäksi työryhmä ehdotti, että tupakointi kiellettäisiin joukkoliikennepysäkeillä ja taksitolpilla. Ehdotus voisi kuitenkin aiheuttaa käytännön haasteita etenkin kiellon tarkkarajaisuuden näkökulmasta, sillä esimerkiksi taksitolpalla ei ole selkeää, rajattua aluetta.

Työryhmä ehdotti tupakointikieltojen rikkomisen seuraamusten muuttamista hallinnolliseksi seuraamusmaksuksi. Valmistelun aikana on arvioitu, että muutoksen toteuttaminen edellyttäisi laajempaa lainsäädännön tarkastelua. Muutosta ei näin ollen ole tarkoituksenmukaista toteuttaa tässä yhteydessä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistaminen

Viimeisen kymmenen vuoden aikana useat maat ovat yhdenmukaistaneet tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksia lainsäädännöllään. Ensimmäisenä näin tehtiin Australiassa, jossa vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuonna 2011. Lailla yhdenmukaistettiin pakkausten ulkoasu kieltämällä niissä kaikki sellainen muotoilu, jota ei ole nimenomaisesti sallittu. Sääntely koskee niin värejä, muotoja, kuvia, logoja, pintakäsittelyä, tuoksuja kuin markkinointitekstejäkin. Australiassa pakkauksen pakolliseksi väriksi valittiin tumma oliivinvihreä (Pantone-värijärjestelmän väri 448 C), koska markkinatutkimuksen mukaan kuluttajat kokivat kyseisen värin kaikkien vastenmielisimmäksi.

Viime vuosina yhdenmukaisia vähittäismyyntipakkauksia koskevia lakeja on säädetty myös monissa Euroopan maissa. Isossa-Britanniassa tupakkapakkausten yhdenmukaistamisesta säädettiin vuonna 2014, Irlannissa ja Ranskassa vuonna 2015, Unkarissa vuonna 2016, Sloveniassa vuonna 2017 sekä Belgiassa ja Alankomaissa vuonna 2020.

HE 141/2021 vp

Norja oli ensimmäinen Pohjoismaa, jossa vähittäismyyntipakkaukset yhdenmukaistettiin lailla. Näin tehtiin vuonna 2016. Tanskassa säädettiin vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamisesta vuonna 2020, ja sääntely koskee ainakin savukkeita, yritys- ja kotitaloustuotteita ja sähkösavukkeita.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistaminen on yleistynyt myös muualla maailmassa. Sitä koskevaa lainsäädäntöä on ainakin Kanadassa, Kolumbiassa, Saudi-Arabiassa, Singaporessa ja Thaimaassa.

Maissa, joissa vähittäismyyntipakkaukset on yhdenmukaistettu lainsäädännöllä, lait eivät välttämättä koske yhdenmukaisesti kaikkia tupakkatuotteita. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa, Ranskassa ja Unkarissa yhdenmukaiset tupakkapakkaukset vaaditaan vain savukkeille ja kääretupakalle. Norjassa laki koskee myös nuuskaa, ja Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Irlannissa lait koskevat kaikkia savuttomia tupakkatuotteita.

Israel on maailman ensimmäinen maa, jossa vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistaminen koskee myös sähkösavukkeita. Laki tuli voimaan vuonna 2020. Alankomaissa pakkausten yhdenmukaistaminen koskee myös sikareita ja sähkösavukkeita vuodesta 2022 lähtien.

Vähittäismyyntipakkausten ulkoasun lisäksi useissa maissa on säädetty myös itse tupakkatuotteiden sallitusta ulkoasusta. Euroopan maista tällaista sääntelyä on voimassa Norjassa, Isossa-Britanniassa, Irlannissa, Ranskassa, Sloveniassa ja Unkarissa. Myös Australiassa ja Uudessa-Seelannissa on säädetty tupakkatuotteiden sallitusta ulkoasusta.

Kyseisten maiden lainsäädännössä on säädetty esimerkiksi savukepaperin väristä sekä siitä, saako savukkeeseen merkitä savukemerkin tai valmistajan nimen vai ainoastaan aakkosnumeerisen koodin. Sääntely ulottuu koskemaan myös merkintöjen sijaintia, kokoa, väriä sekä kirjainlajia. Tupakkatuotteiden ulkoasua koskevat säännökset eivät kaikissa maissa kuitenkaan koske yhtäläisesti kaikkia tupakkatuotteita. Norjassa ja Ranskassa laki koskee savukkeita ja kääretupakkaa, Unkarissa, Isossa-Britanniassa ja Sloveniassa vain savukkeita ja Australiassa, Irlannissa ja Uudessa-Seelannissa savukkeita ja sikareita.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskevaa sääntelyä on käsitelty myös Maailman kauppajärjestön (World Trade Organization), jäljempänä WTO, riitojenratkaisupaneelissa, kun eräät maat olivat väittäneet Australian rikkoneen WTO:n kauppasopimuksia tupakkapakkausten yhdenmukaistamista koskevalla sääntelyllään. WTO riitojenratkaisupaneeli katsoi vuonna 2018, että oikeus käyttää tavaramerkkiä ei ole positiivinen oikeus ja ettei pakkausten yhdenmukaista koskeva lainsäädäntö ole ristiriidassa WTO:n kauppasopimusten kanssa. WTO:n valituselin totesi vuonna 2020, että yhdenmukaiset tupakkapakkaukset auttavat pääsemään tupakoinnin ja tupakoinnille altistumisen vähentämistä koskevaan tavoitteeseen ja että ne eivät rajoita kauppaa enempää kuin kansanterveydellisen tavoitteen saavuttamiseksi on tarpeellista. Valituselimen mukaan yhdenmukaiset tupakkapakkaukset eivät loukkaa immateriaalioikeuksia koskevia WTO:n sopimuksia.

Tupakkatuotteiden maustaminen

Belgiassa on kiellettyä saattaa markkinoille esimerkiksi filttäreitä ja savukepapereita, joiden avulla voi muuttaa tupakkatuotteen tuoksua tai makua, palamisen voimakkuutta tai päästöjen väriä. Myöskään Tanskassa ei saa tuoda markkinoille tuotteita, joilla voidaan muuttaa tupakkatuotteen tuoksua, makua tai savun voimakkuutta. Sääntelyllä on haluttu estää tupakkatuotteita koskevien kieltojen ja rajoitusten kiertäminen muiden tuotteiden avulla.

Tupakointikiellot

Leikkikentillä tupakoinnin ovat kieläneet EU-maista ainakin Ruotsi, Luxembourg, Tšekki, Romania ja Wales. Leikkipuistoissa tupakointi on lisäksi kiellettyä myös esimerkiksi Venäjällä ja Valko-Venäjällä sekä Euroopan ulkopuolisista maista Australiassa, Japanissa ja Indonesiassa.

Uimarannoilla tupakointi on kielletty Venäjällä, ja Italiassa, Isossa-Britanniassa ja Australiassa osa uimarannoista on savuttomia. Yhdysvalloissa jotkin kunnat ovat kieläneet tupakoinnin. Israelissa tupakointi on kielletty ulkona sijaitsevilla uima-altailla.

6 Lausuntopalaute

Lausunnonantajat pitivät esityksessä ehdotettuja muutoksia pääosin kannatettavina ja katsoivat esityksen edistävän tupakkalain tavoitteen saavuttamista. Etenkin kansanterveysjärjestöt olisivat kuitenkin lausunnoissaan toivoneet vielä tiukempaa sääntelyä tupakkatuotteiden myynnin ja maahantuonnin sekä tupakoinnin rajoittamiseksi. Kielteisimminkin esitykseen suhtautuivat tupakkateollisuuden ja sähkösavukealan toimijat, jotka vastustivat muun muassa pakkausten yhdenmukaistamista koskevaa sääntelyä.

Lausuntopalaute kuvataan tarkemmin erillisessä lausuntoyhteenvedossa. Seuraavassa kuvataan, miten lausuntopalaute on huomioitu esityksen jatkovalmistelussa.

Oikeusministeriön lausunnon perusteella esityksessä on selkiytetty ehdotetun 60 §:n 5 momentin suhdetta julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki*. Ehdotetun 74 §:n 1 momentin 6 kohtaa on muokattu niin, että tupakkalaissa määriteltäisiin yleinen uimaranta, jolla tupakointi on kielletty. Kunnan kielloja ja määräyksiä koskevaa 96 §:ää ja sen perusteluja on täsmennetty ja muutoksenhakua koskevaa 106 §:ää on selkiytetty muutoksenhakua koskevan yleissääntelyn näkökulmasta. Lisäksi esityksen perustuslainmukaisuutta koskevaa arviointia on täydennetty.

Esityksen arvioituja vaikutuksia kansantalouteen ja yrityksiin on täsmennetty valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön lausuntojen perusteella. Ympäristöministeriön lausunnon perusteella esityksen perusteluja on täydennetty maininnoilla SUP-direktiivistä.

Valvira piti lausunnonaan välttämättömänä, että sille säädetään ehdotetun 91 §:n mukaisesti oikeus periä valvontamaksuja tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta ja maahantuojilta. Valviran lausunnon perusteella valvontamaksun perimistä koskevaa siirtymäsäännöstä on kuitenkin muutettu niin, että valvontamaksu voitaisiin periä ensimmäisen kerran jo vuonna 2022. Valvontamaksua ei kuitenkaan perittäisi vielä vuonna 2022, jos valmistaja tai maahantuoja ilmoittaisi 21 §:n 3 momentissa tai 30 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla poistavansa tuotteen markkinoilta viimeistään 20.5.2022. Myös useat muut lausunnonantajat kannattivat Valviralle oikeutta periä valvontamaksuja. Sen sijaan Tupakkateollisuusliitto ry ja Sähkösavukekkauppiat ry pitivät ehdotettuja valvontamaksuja korkeina.

Valviran lausunnon perusteella vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteriä koskevaa 95 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä säädettäisiin Valviran ja kuntien rooleista yhteisrekisterinpitäjinä.

Aluehallintovirastot, Helsinki ja Tampere katsoivat lausunnoissaan, että yleisiä uimarantoja koskeva tupakointikielto olisi perusteltua ulottaa koskemaan myös niin sanottuja pieniä yleisiä uimarantoja. Esitystä ei kuitenkaan ole muutettu tämän mukaisesti, koska tupakansavulle altis-

tuminen ei pienillä yleisillä uimarannoilla ole yhtä merkittävä ongelma vähäisempien kävijämäärien vuoksi. Lausunnoissa tuotiin esiin myös, että leikkikenttien tupakointikiellon valvominen olisi kunnille haastavaa, koska kunnilla ei ole kattavaa tietoa alueensa leikkikentistä. Kunnalla on kuitenkin tieto omista leikkikentistään, ja valvonta perustuisi ensisijaisesti tupakointikiellon rikkomisesta tehtyihin ilmoituksiin.

Useat lausunnonantajat katsoivat lisäksi, että tupakkalaissa tulisi vahvistaa asuntoyhteisön mahdollisuuksia parveketupakoinnin kieltämiseen esimerkiksi niin, että taloyhtiölle säädettäisiin mahdollisuus kieltää tupakointi asukkaiden hallinnassa olevissa sisätiloissa ja parvekkeilla enemmistö- tai määräenemmistöpäätöksellä. Kuten jaksossa 5.1 todetaan, olisi perusteltua, että asuntoyhteisöjen tupakointiongelmiä tarkasteltaisiin kattavasti tupakkalain jatkokehittelyssä. Monet lausunnonantajat nostivat lisäksi esiin lääkelain soveltamisalaan kuuluvat nikotiinikorvaustuotteet sekä sen, että korvaushoitotuotteiden ja myrkyllisten ja riippuvuutta aiheuttavien tuotteiden välinen ero on hämärtyvässä. Kuten jaksossa 5.1 todetaan, erilaisten nikotiinia sisältävien tupakan vastikkeiden sääntelyä olisi harkittava erikseen kokonaisuutena.

Esitykseen on tehty myös eräitä muita muutoksia lausuntokierroksen jälkeen. Lausuntokierroksella olleessa luonnoksessa ehdotettiin, että tupakkalain 2 §:ään olisi lisätty kuumennettavien tupakkatuotteiden määritelmä. Tämä on kuitenkin todettu ongelmalliseksi siitä näkökulmasta, että tupakkatuotedirektiivissä jaotellaan tupakkatuotteet joko poltettavaksi tarkoitettuihin tupakkatuotteisiin tai savuttomiin tupakkatuotteisiin. Ehdotuksesta on tämän vuoksi luovuttu esityksen jatkovalmistelussa. Tästä huolimatta esityksessä ehdotetaan, että tupakkalain 71 §:ssä kielletäisiin pitämästä vähittäismyynnissä esillä tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen.

Jatkovalmistelussa on luovuttu 32 §:n 1 momenttiin kaavailusta muutoksesta, jonka mukaan kaikkien tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin kuvalliset terveysvaroitukset. Jos Suomen markkinoille tulisi kuumennettavia tupakkatuotteita, olisi ratkaistava tapauskohtaisesti, onko kyseessä poltettavaksi tarkoitettu vai savuton tupakkatuote, ja pakkaukseen vaadittavat varoitusmerkinnät määräytyisivät tämän mukaisesti.

Lausuntokierroksella olleessa luonnoksessa ehdotettiin lisäksi, että tunnusomaiset tuoksut ja maut kielletäisiin kaikista tupakkatuotteista, kun voimassa olevan 11 §:n mukaan tunnusomaiset tuoksut ja maut ovat kiellettyjä vain savukkeissa ja kääretupakassa. Jatkovalmistelussa ehdotus on todettu ongelmalliseksi sen vuoksi, että tunnusomaisten makujen kiellon ulottaminen muihin tupakkatuotteisiin kuin savukkeisiin ja kääretupakkaan edellyttäisi komission päätöstä. Ehdotuksesta on tämän vuoksi luovuttu.

7 Säännöskohtaiset perustelut

26 §. *Ennakkoilmoitus sähkösavukkeista, täyttösäiliöistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä.* Pykälän otsikkoa ja 1 momenttia muutettaisiin niin, että sääntely kattaisi jatkossa myös höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinittomia nesteitä, jotka määritellään 2 §:n 20 kohdassa. Jatkossa siis myös höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinittoman nesteen valmistajan tai maahantuojan olisi tehtävä Valviralle ennakkoilmoitus tuotteesta viimeistään kuusi kuukautta ennen kuin tuote saatetaan markkinoille. Ilmoitus olisi tehtävä myös tuotetta koskevasta merkittävästä muutoksesta.

Pykälän vaatimukset johtuvat tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 2 kohdasta. Tupakkatuotedirektiivin mukainen sääntely koskee tältä osin vain sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä. Sääntelyä olisi perusteltua laajentaa kansallisesti koskemaan myös höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiini-

nittomia nesteitä, sillä ne koostuvat kemikaaleista, jotka voivat olla sellaisenaan tai kuumennettuna hengitettynä terveydelle haitallisia. Lisäksi kuluttajat ovat tehneet omia seoksia höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä ja nikotiininesteistä, minkä vuoksi olisi johdonmukaista, että kaikkia sähkösavukenesteitä koskisi yhdenmukainen sääntely niiden nikotiinipitoisuudesta riippumatta.

Tupakkaverosta annetun lain (1470/1994), jäljempänä *tupakkaverolaki*, 2 §:n 2 momentin mukaan tupakkatuotteeksi katsotaan kyseisessä laissa myös sähkösavukeneste, ja 7 §:n 3 momentin mukaan sähkösavukenesteellä tarkoitetaan tupakkalain 2 §:ssä tarkoitettua nikotiininestettä ja höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinitonta nestettä. Tupakkaveroa on siis tupakkaverolain 1 §:n nojalla suoritettava myös höyrystettäväksi tarkoitettuista nikotiinittomista nesteistä. Ehdotettu muutos helpottaisi verojen perimistä höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä, kun tuotteet tulisivat nykyistä paremmin viranomaisten tietoon.

Esityksessä ei ehdoteta muutosta pykälän 2 momenttiin, joka sisältää luettelon tiedoista, jotka ilmoituksessa on annettava. Pykälän 2 momentti koskisi höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä soveltuvien osien: momentin 4 kohdan mukainen vaatimus nikotiinin annostusta ja imeytymistä koskevista tiedoista ei käytännössä soveltuisi höyrystettäväksi tarkoitettuihin nikotiinittomiin nesteisiin.

27 §. *Markkinatutkimukset ja myyntimäärät sähkösavukkeista, nikotiininesteistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä.* Pykälää ja sen otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi. Pykälän uudessa 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta toimittaa Valviralle myyntimääriä koskevat tiedot myös höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä. Tämä olisi tarpeen sen vuoksi, että ehdotetun 91 §:n 4 momentin mukaan myös höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden valmistajilta ja maahantuojilta perittäisiin valvontamaksu, joka perustuisi tuotteiden myyntimääriin.

Selvyyden vuoksi pykälän 1 momentissa käytettäisiin jatkossa täyttösäiliön käsitteen sijasta nikotiininesteen käsitettä. Tämä ei kuitenkaan merkitsisi sisällöllistä muutosta pykälän sääntelyyn.

32 §. *Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen pakolliset ja sallitut merkinnät.* Esityksessä ehdotetaan, että pykälä koskisi jatkossa tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakollisten merkintöjen lisäksi myös sitä, millaiset merkinnät ovat sallittuja vähittäismyyntipakkauksissa. Tämän vuoksi pykälän otsikkoa ja 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ja pykälään lisättäisiin uusi 4 ja 5 momentti.

Pykälän 3 momentin mukaan tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksessa saisi pykälän 1 momentin mukaisten tietojen lisäksi esittää tupakkatuotteen tuotenimen ja tupakkatuoteryhmän, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon ja viivakoodin siten, että vähittäismyyntipakkaus ei merkinnöiltään erotu muista saman tupakkatuoteryhmän vähittäismyyntipakkauksista eikä merkintöjen avulla edistetä tuotteen myyntiä. Pykälän 1 momentin pakollisten tietojen lisäksi vähittäismyyntipakkauksessa saisi siis esittää ehdotetun 3 momentin mukaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä tuotteen tunnistamiseksi ja erottamiseksi muista vastaavista tuotteista ja joiden avulla kuluttaja tarvittaessa voi ottaa yhteyttä tuotteen valmistajaan tai maahantuajaan. Ehdotetun 3 momentin mukaisissa tiedoissa on kysymys vähimmäistiedoista, jotka tuotetta käyttävän kuluttajan voidaan arvioida tarvitsevan.

Tupakkatuotteen tuotenimellä tarkoitettaisiin paitsi varsinaista tupakkamerkkiä, myös sen mahdollista tuotevarianttia. Pakkauksessa saisi siis esittää myös tuotteen mahdollisen versionimen. Sen sijaan kaikenlaiset muut tuotteen makua tai muuta ominaisuutta koskevat merkinnät, kuten

tuotteen uutuutta tai kausiluonteisuutta koskevat sanalliset tai kuvalliset ilmaisut, olisivat jatkossa yksiselitteisesti kiellettyjä. Niihin on kuitenkin ollut mahdollista puuttua jo nykyisinkin 68 §:ssä säädetyn markkinointikiellon nojalla. Vähittäismyyntipakkauksessa ei saisi 33 §:n 5 kohdan mukaisesti jatkossakaan viitata makuun, tuoksuun, maku- tai aromiaineisiin tai muihin lisäaineisiin taikka niiden puutteeseen.

Tupakkatuoteryhmällä koskevalla tiedolla tarkoitettaisiin tietoa siitä, sisältääkö pakkaus esimerkiksi savukkeita, pikkusikareita vai kääretupakkaa.

Valmistajan tai maahantuojan toiminimen osalta olisi sallittua esittää yrityksen tai muun toiminnanharjoittajan yritystietojärjestelmään merkitty toiminimi. Lisäksi sallittua olisi esittää valmistajan tai maahantuojan yhteystiedot. Sallittuina yhteystietoina ei voitaisi pitää tietoa esimerkiksi sosiaalisen median kanavista.

Pakkauksessa saisi esittää tiedon tuotteen pakkauskoosta. Esimerkiksi savukkeiden, sikarien ja pikkusikarien osalta tieto olisi esitettävä kappalemäärinä, ja esimerkiksi kääretupakan osalta puolestaan grammoina. Lisäksi pakkauksessa saisi esittää yksittäisenä myytävän sikarin painon grammoina. Sen sijaan esimerkiksi merkinnät ”Isompi pakkaus” tai ”Uusi pakkauskooko” eivät olisi sallittuja.

Lisäksi pakkauksessa saisi esittää viivakoodin. Olisi kuitenkin markkinointikiellon vastaista, jos kuluttaja voisi lukea viivakoodin omalla laitteellaan niin, että saatavilla olisi tuotteen iskulauseita mitään muita mainonnallisia elementtejä tai tietoja, joita ehdotetun 32 §:n mukaan tuotteen pakkauksessa ei saisi antaa. Viivakoodi ei saisi myöskään muodostaa kuvaa, kuviota tai symbolia, joka muistuttaa jotakin muuta kuin viivakoodia.

Kaikki 3 momentin tiedot olisi ilmoitettava siten, että vähittäismyyntipakkaus ei merkinnöiltään erotu muista saman tupakkatuoteryhmän vähittäismyyntipakkauksista eikä merkintöjen avulla edistetä tuotteen myyntiä. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että merkinnät eivät saisi millään tavoin herättää kuluttajan huomiota ja että niiden olisi oltava ulkoasultaan samanlaisia kaikissa tuoteryhmän vähittäismyyntipakkauksissa tuotemerkestä riippumatta. Ehdotetun 5 momentin mukaisesti merkintöjen kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä annettaisiin tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Pykälän uuden 4 momentin mukaan tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksessa ei saisi olla muita kuin 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja merkintöjä. Kaikki sellaiset merkinnät, jotka eivät ole 1 momentin mukaan pakollisia tai 3 momentin mukaan sallittuja, tulisivat siis yksiselitteisesti kielletyiksi. Poikkeuksena olisivat kuitenkin sellaiset merkinnät, joita edellytetään muualla lainsäädännössä. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksien merkintöjä koskevia vaatimuksia seuraa tupakkalain lisäksi tupakkaverolaista ja jätelaista (646/2011). Ehdotetulla tupakkalain sääntelyllä ei puututtaisi näihin merkintöihin.

Tupakkaverolain 11 §:n 1 momentin mukaan verovelvollisen on ennen tupakkatuotteiden luovuttamista kulutukseen Suomessa varustettava tuotteet vähittäismyyntipäällyksiin suojakelman alle kiinnitettävillä hintalipukkeilla tai vähittäismyyntipakkauksiin painettavalla tekstillä, josta käy ilmi tupakkaverolain 8 §:ssä tarkoitettu vähittäismyyntihinta.

Jätelain 9 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan tuotteen valmistajan on tarpeen mukaan huolehdittava siitä, että tuotteessa on sen ominaisuuksia selventävät ja käyttöä, lajittelua, uudelleenkäyttöä, jätehuoltoa ja tuottajavastuun kohdentamista helpottavat merkinnät tai että siihen liitetään tiedot näistä seikoista. Jätelain 10 § sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan muun

muassa 9 §:n 2 momentin mukaisista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Jätelain nojalla on tarkoitus panna täytäntöön SUP-direktiivin edellyttämät merkintävaatimukset, jotka koskevat tupakkatuotteita ja suodattimia sekä eräitä muita keräkäyttöisiä muovituotteita. Kyseisiä merkintävaatimuksia valvoisi jätelain valvontaviranomaisena toimiva Tukes.

Vaikka ehdotetun 4 momentin mukaan sallittuja olisivat vain 1 ja 3 momentin mukaiset merkinnät, tupakkalain 33 §, jossa säädetään tupakkatuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten kielletyistä merkinnöistä, jäisi edelleenkin voimaan. Esimerkiksi tuotenimi, joka antaisi ymmärtää tuotteen olevan vähemmän haitallinen tai että tuotteella olisi energiaa ja elinvoimaa lisääviä vaikutuksia, olisi jatkossakin 33 §:n nojalla kielletty.

Pykälän uusi 5 momentti sisältäisi sosiaali- ja terveysministeriölle osoitetun asetuksenantovaltuuden, joka vastaisi pääosin voimassa olevan pykälän 3 momenttia mutta jota täydennettäisiin vähittäismyyntipakkauksen sallittujen merkintöjen ulkoasun osalta.

35 §. *Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu.* Pykälä ja sen otsikko muutettaisiin kokonaisuudessaan. Voimassa oleva 35 § koskee savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksen muotoa sekä savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen materiaalia ja avausmekanismeja. Tämä sääntely on tarkoitus siirtää asetuksen tasolle samalla, kun pykälä muutettaisiin koskemaan tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten kaikkea ulkoasua lukuun ottamatta merkintöjä, joista säädetään 32 ja 33 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus ei saisi muodoltaan, väriltään, materiaaliltaan, kääreeltään tai muulta ulkoasultaan erottua muista saman tupakkatuoteryhmän vähittäismyyntipakkauksista eikä vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun avulla saisi edistää tuotteen myyntiä. Tupakkatuoteryhmiä ovat esimerkiksi savukkeet, ja jatkossa kaikkien savukkeiden vähittäismyyntipakkausten olisi siis oltava ulkoasultaan keskenään yhdenmukaisia tuotemerkestä riippumatta. Ehdotetulla sääntelyllä poistettaisiin mahdollisuus tehdä vähittäismyyntipakkauksista erottuvia, näyttäviä tai muutoin houkuttelevia ja tällä tavoin saada tuotteelle uusia käyttäjiä tai sitouttaa vanhoja käyttäjiä tuotteeseen.

Pykälän 2 momentti sisältäisi sosiaali- ja terveysministeriölle osoitetun asetuksenantovaltuuden, joka koskisi vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun tarkempaa sääntelyä.

35 a §. *Savukkeiden ulkoasu.* Lakiin lisättäisiin uusi 35 a §, jolla yhdenmukaistettaisiin savukkeiden ulkoasu. Savukkeiden ulkoasu on tärkeää yhdenmukaistaa lainsäädännöllä, sillä esityksessä ehdotetaan tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista. Riskinä on, että ilman savukkeiden ulkoasun yhdenmukaistamista koskevaa sääntelyä savukkeita alettaisiin käyttää markkinoinnin välineenä.

Pykälän 1 momentin mukaan savuke ei saisi muodoltaan, väriltään, pinnaltaan, filterinsä väriltä tai muulta ulkoasultaan erottua muista savukkeista, eikä savukkeiden ulkoasun avulla saisi edistää tuotteen myyntiä. Pykälän 2 momentti koskisi savukkeiden merkintöjä, ja sen mukaan savukkeeseen saisi merkitä tuotteen tuotenimen siten, että merkintä ei erotu muiden savukkeiden vastaavista merkinnöistä eikä sen avulla edistetä tuotteen myyntiä. Savukkeessa ei saisi olla muita merkintöjä. Sallittua olisi siis esittää vain tieto, joka on välttämätöntä tuotteen tunnistamiseksi sekä erottamiseksi muista tuotteista. Kiellettyjä olisivat muut tuotetta taikka valmistajaa tai maahantuojaa koskevat tiedot sekä esimerkiksi kaikenlaiset koristelut ja muut kuvioinnit.

Pykälän 3 momentti sisältäisi sosiaali- ja terveysministeriölle osoitetun asetuksenantovaltuuden, joka koskisi 2 momentissa tarkoitettua merkintää sekä savukkeen muuta ulkoasua. Esityksessä ehdotetaan, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin myös säätää poikkeuksia 1 momentin vaatimuksista savukkeen värin osalta. Tämä tarkoittaisi, että asetuksella olisi mahdollista sallia enemmän kuin yksi väri vaihtoehto. Pyrkimyksenä on, että asetuksella annettavat säännökset vastaisivat sisällöltään pitkälti savukkeiden nykyistä tyypillistä ulkoasua.

36 §. *Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen pakolliset ja sallitut merkinnät.* Esityksessä ehdotetaan, että pykälä koskisi jatkossa sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten pakollisten merkintöjen lisäksi myös sitä, millaiset merkinnät ovat sallittuja näiden tuotteiden vähittäismyyntipakkauksissa. Tämän vuoksi pykälän otsikkoa ja 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ja pykälään lisättäisiin uusi 5 ja 6 momentti.

Pykälän 4 momentin mukaan sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksessa saisi esittää tuotteen tuotenimen, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon, maun, valmistuspäivämäärän ja viivakoodin siten, että vähittäismyyntipakkaus ei merkinnöiltään erottuisi muista sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksista eikä merkintöjen avulla edistettäisi tuotteen myyntiä. Sääntely vastaisi sitä, mitä 32 §:n 3 momentissa ehdotetaan tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten osalta. Tämä merkitsisi sitä, että myös sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksissa olisi sallittua esittää 36 §:n 1 momentin mukaisten pakollisten tietojen lisäksi vain kuluttajan kannalta välttämättömät perustiedot tuotteesta. Lisäksi merkintöjä koskisivat samat neutraaliuden ja yhdenmukaisuuden vaatimukset kuin tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkintöjä.

Tuotenimi kattaisi tässä yhteydessä paitsi nikotiininesteen varsinaisen tuotemerkin, myös sen mahdollisen tuotevariantin. Pakkauksessa saisi siis esittää myös tuotteen mahdollisen versioimen. Nikotiininesteet saavat maistua tupakkatuotteelta, ja tämän vuoksi tuotenimi sisältäisi tiedon myös tuotteen mahdollisesta mausta. Sen sijaan kaikenlaiset muut tuotteen makua tai muuta ominaisuutta koskevat merkinnät, kuten tuotteen uutuutta tai kausiluonteisuutta koskevat sanalliset tai kuvalliset ilmaisut, olisivat jatkossa yksiselitteisesti kiellettyjä. Niihin on kuitenkin ollut mahdollista puuttua jo nykyisinkin 68 §:ssä säädetyn markkinointikiellon nojalla.

Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksessa olisi sallittua esittää valmistuspäivämäärä, sillä nikotiinineste hapettuu ja heikkenee vanhetessaan. Lisäksi neste voi kiteytyä, jolloin sen kuumentaminen saattaa olla vaarallista. Tupakkalain 36 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaisessa lehtisessä on annettava muun muassa tuotteen käyttöä ja säilyttämistä koskevat ohjeet.

Pykälän uuden 5 momentin mukaan sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksessa ei saisi olla muita kuin 1 ja 4 momentissa tarkoitettuja merkintöjä. Kaikki sellaiset merkinnät, jotka eivät ole 1 momentin mukaan pakollisia tai 4 momentin mukaan sallittuja, tulisivat siis yksiselitteisesti kielletyiksi. Poikkeuksena olisivat kuitenkin sellaiset merkinnät, joita mahdollisesti edellytetään muualla lainsäädännössä. Aineiden ja seosten luokituksista, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EY) N:o 1272/2008, jäljempänä *CLP-asetus*, seuraa merkintävaatimuksia kemiallisten aineiden ja seosten vähittäismyyntipakkauksille.

Pykälän uusi 6 momentti sisältäisi sosiaali- ja terveysministeriölle osoitetun asetuksenantovaltuuden, joka vastaisi pääosin voimassa olevan pykälän 4 momenttia mutta jota täydennettäisiin

vähittäismyyntipakkauksen sallittujen merkintöjen ulkoasun osalta. Lisäksi asetuksenantovaltuus muutettaisiin selkeyden vuoksi luettelon muotoon.

36 a §. *Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu.* Lakiin lisättäisiin uusi 36 a §, joka koskisi sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden ulkoasua lukuun ottamatta merkintöjä, joista säädettäisiin 36 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkaus ei saisi muodoltaan, väriltään, materiaaliltaan tai muulta ulkoasultaan erottua muista sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksista eikä vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun avulla saisi edistää tuotteen myyntiä. Jatkossa kaikkien sähkösavukkeiden vähittäismyyntipakkausten olisi siis oltava ulkoasultaan keskenään yhdenmukaisia tuotemerkestä riippumatta, ja sama koskisi täyttösäiliöitä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi sosiaali- ja terveysministeriölle osoitetun asetuksenantovaltuuden, joka koskisi vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun tarkempaa sääntelyä.

36 b §. *Täyttösäiliön ja nikotiininesteen ulkoasu.* Lakiin lisättäisiin uusi 36 b §, jolla yhdenmuokaistettaisiin täyttösäiliöiden ja nikotiininesteiden ulkoasu. Pykälän 1 momentin mukaan täyttösäiliö ei saisi muodoltaan, väriltään, pinnaltaan, etikettinsä väriltä tai muulta ulkoasultaan erottua muista täyttösäiliöistä, eikä täyttösäiliön ulkoasun avulla saisi edistää tuotteen myyntiä.

Pykälän 2 momentin mukaan täyttösäiliöön saisi merkitä nikotiininesteen tuotenimen, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon, maun ja valmistuspäivämäärän siten, että merkinnät eivät erotu muiden täyttösäiliöiden vastaavista merkinnöistä eikä niiden avulla edistetä tuotteen myyntiä. Tiedot vastaisivat niitä tietoja, jotka tuotteen vähittäismyyntipakkaukseen saa merkitä. Tiedot saisi painaa suoraan täyttösäiliöön tai sen mahdolliseen etikettiin.

Täyttösäiliössä ei saisi olla muita merkintöjä kuin 2 momentissa tarkoitettuja merkintöjä lukuun ottamatta 37 §:ssä tarkoitettuja merkintöjä. Tupakkalain 37 §:n mukaan täyttösäiliön merkinnöistä säädetään CLP-asetuksessa.

Nikotiini on luokiteltu CLP-asetuksen välittömän myrkyllisyyden vaaraluokassa suun kautta nautittuna kategoriaan 2 (tappavaa nieltynä), ihokontaktissa kategoriaan 2 (tappavaa joutuesaan iholle) ja hengitettynä kategoriaan 2 (tappavaa hengitettynä). Välittömästi myrkyllisiksi luokiteltujen kemikaalien pakkauksiin vaaditaan CLP-asetuksen mukaiset merkinnät, eikä kategoriaihin 1—4 kuuluville kemikaaleille ole mahdollista myöntää merkintöjä koskevia poikkeuksia esimerkiksi pienen pakkauskoon vuoksi.

Edellä sanottu tarkoittaa, että täyttösäiliön varoitusetiketissä on oltava CLP-asetuksen 17 artiklan mukaiset nikotiinia sisältävästä vaaralliseksi luokitellusta seoksesta.

Pykälän 3 momentin mukaan nikotiinineste ei saisi väriltään erottua muista nikotiininesteistä eikä nesteen värin avulla saisi edistää tuotteen myyntiä. Sääntelyllä varmistettaisiin se, että eritai monivärisiä nesteitä ei käytetä tuotteiden myynninedistämiseen.

Pykälän 4 momentti sisältäisi sosiaali- ja terveysministeriölle osoitetun asetuksenantovaltuuden, joka koskisi täyttösäiliön merkintöjen tarkempaa määrittelyä.

42 a §. *Talouden toimijan tunnuksen tekeminen toimimattomaksi.* Lakiin lisättäisiin uusi 42 a §, joka liittyisi tupakkatuotteiden jäljitettävyyteen. Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joiden

täyttyessä komission jäljitettävyyssasetuksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tunnisteiden antaja saisi Tullin tai Valviran pyynnöstä tehdä toimimattomaksi komission jäljitettävyyssasetuksen 15 artiklassa tarkoitetun talouden toimijan tunnistekoodin. Näin olisi pykälän 1 kohdan mukaan silloin, jos talouden toimija laiminlöisi velvollisuutensa viipymättä ilmoittaa tunnisteiden antajalle mahdollisista muutoksista alkuperäisessä hakemuslomakkeessa annettuihin tietoihin sekä toiminnan mahdollisesta lopettamisesta säädetyllä tavalla. Komission jäljitettävyyssasetuksen 14 artiklan 5 kohdan mukaan ilmoitus on tehtävä komission jäljitettävyyssasetuksen liitteessä II olevan II luvun 1 jakson 1.2 ja 1.3 kohdassa määritetyissä muodoissa. Ehdotetun muutoksen myötä viranomaisten mahdollisuudet huolehtia jäljitettävyyssjärjestelmän ajantasaisuudesta paranisivat, mikä puolestaan ehkäisisi tunnistekoodien väärinkäyttöä ja sitä kautta tupakkatuotteiden laitonta kauppaa.

Pykälän 2 kohdan mukaan tunnistekoodi voitaisiin tehdä toimimattomaksi myös silloin, jos talouden toimija myisi tai muutoin luovuttaisi tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksista puuttuu 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yksilöllinen tunniste tai turvaominaisuus, on yleensä perusteltua syytä olettaa, että kysymys on tupakkatuotteiden laittomasta kaupasta. Tällöin Tullilla ja Valviralla olisi oltava oikeus pyytää talouden toimijan tunnistekoodin tekemistä toimimattomaksi.

Pykälän 3 kohdan mukaan tunnistekoodi voitaisiin tehdä toimimattomaksi, jos talouden toimija myisi tai muutoin luovuttaisi savuttomia tupakkatuotteita 51 §:n vastaisesti. Tupakkalain 51 §:n mukaan purutupakkaa, nenänuuskaa ja suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa ei saa myydä tai muutoin luovuttaa taikka välittää, ja kiellon rikkominen on säädetty tupakan myyntirikoksena rangaistavaksi 109 §:n 2 kohdassa. Talouden toimija, joka myisi muiden tupakkatuotteiden ohella savuttomia tupakkatuotteita, osoittaisi toiminnallaan sellaista moitittavuutta, että tunniste olisi voitava tehdä toimimattomaksi. Lisäksi etenkin suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan myynti saattaa kytkettyä muuhunkin rikollisuuteen ja harmaaseen talouteen.

Ennen kuin Tulli tai Valvira pyytäisi tunnisteiden antajaa tekemään talouden toimijan tunnisteen toimimattomaksi, viranomaisen olisi kuultava talouden toimijaa hallintolain mukaisesti.

52 a §. *Tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto.* Lakiin lisättäisiin uusi 52 a §, jonka mukaan kuluttajalle ei saisi myydä eikä muutoin luovuttaa tuotetta, jonka tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku. Kielletyiksi tulisivat siis muun muassa niin sanotut makukortit, jotka on tarkoitettu laitettaviksi savukepakkauksen sisään ja joista imeytyy savukkeisiin esimerkiksi mentolin tuoksua tai makua. Myös muunlaiset tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettut tuotteet, kuten mahdolliset makunesteet tai -suihkeet, tulisivat ehdotetun pykälän nojalla kielletyiksi. Kielto koskisi myös tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tuomaan tuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku. Näitä ovat esimerkiksi niin sanotut makufilterit, makukapselit ja maustetut savukepaperit.

Joissakin tilanteissa saattaa olla tulkinnanvaraista, onko tuotetta tarkoitettu saamaan tupakkatuotteelle aikaan tunnusomainen tuoksu tai maku. Tätä arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi tuotteen käyttöohjeet tai tuotteen käyttöä koskevat tiedot, joita tuotteen myyntiin osallistuva antaa, sekä tuotteen sijoittelu vähittäismyyntipaikassa. Arviointiin voisi vaikuttaa myös se, missä tuotetta myydään: jos tuotetta myytäisiin esimerkiksi tupakkakaupassa, olisi ilmeistä, että se on tarkoitettu saamaan tupakkatuotteelle aikaan tunnusomainen tuoksu tai maku.

Suomessa esimerkiksi makukortteja markkinoidaan käytettäväksi myös elintarvikkeiden maustamiseen. Toisaalta muualla Euroopassa makukortteja markkinoidaan selkeästi vain tupakkatuotteiden maustamiseen.

54 §. Omavalvontasuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin uutena asiana elinkeinonharjoittajan velvollisuudesta laatia omavalvontasuunnitelma sen varmistamiseksi, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädetyt ilmoitukset ja tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalaissa säädettyjen vaatimusten mukaisia. Tuotteista tehtävistä ilmoituksista säädetään tupakkalain 3 ja 4 luvussa ja vähittäismyyntipakkauksia koskevista vaatimuksista 5 luvussa. Sen, onko tuotteesta tehty vaadittava ilmoitus, voi tarkistaa Valviran ylläpitämästä julkisesta tuoteilmoitusten rekisteristä.

Ehdotetulla muutoksella vahvistettaisiin elinkeinonharjoittajan tietoisuutta tupakkalain mukaisista vaatimuksista ja parannetaan elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta tunnistaa mahdolliset lainvastaiset tuotteet ja olla ottamatta niitä myyntiin. Samalla elinkeinonharjoittaja tukisi valvovan viranomaisen tehtävää tupakkalain vastaisen toiminnan ehkäisemiseksi.

58 §. Etämyynnin kieltö. Pykälää laajennettaisiin koskemaan poltettavaksi tarkoitettuja kasvipärisiä tuotteita, mikä tarkoittaisi sitä, että jatkossa myös niiden etämyynti olisi kiellettyä sekä muualta Suomeen että Suomen sisällä. Ehdotettu muutos olisi perusteltu, koska kysymys on tuotteista, jotka ovat terveydelle vaarallisia ja joiden myynti alaikäisille on kielletty. Etämyynnin kiellolla voitaisiin turvata sitä, että alaikäiset eivät pystyisi hankkimaan kyseisiä tuotteita. Muutos helpottaisi myös etämyynnin kiellon valvontaa, sillä aina ei ole päällisin puolin selvää, onko kysymys tupakkatuotteesta, jonka etämyynti on jo nykyisin kiellettyä, vai poltettavaksi tarkoitusta kasvipärisestä tuotteesta.

60 §. Tukkumyynnin rajoitukset. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jonka mukaan tukkumyyjällä olisi oikeus saada Valviralta pykälän 1 ja 2 momentin mukaisien velvollisuuksiensa varmistamiseksi välttämättömät tiedot vähittäismyyntiluvan haltijoista ja tukkumyynti-ilmoituksen tehneistä elinkeinonharjoittajista sekä käsitellä näitä tietoja. Tiedonhallintalain 24 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen voi luovuttaa teknisten rajapintojen avulla tietoja muulle kuin toiselle viranomaiselle, jos tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja. Esityksessä ehdotetaan, että tupakkalaissa säädettäisiin tämän mukaisesti tukun tiedonsaantioikeudesta ja oikeudesta käsitellä tietoja, jotta tukut voisivat 60 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti varmistua siitä, että ne myyvät tupakkatuotteita tai nikotiinineiteitä vain tahoille, joita niitä saa myydä. Tietojen käsittelyllä tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että tukut voisivat syöttää tiedot kassajärjestelmiinsä.

Esityksessä tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena olisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta (rekisterinpitäjän lakisääteinen velvollisuus), joka mahdollistaa sääntelyliikkumavaran käytön 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Lakiehdotus sisältää tietosuoja-asetusta täydentäviä säännöksiä tukkumyyjien tiedonsaantioikeudesta.

65 §. Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita. Pykälää laajennettaisiin koskemaan poltettavaksi tarkoitettuja kasvipärisiä tuotteita. Jatkossa yksityishenkilö ei siis saisi hankkia tai vastaanottaa myöskään niitä elinkeinonharjoittajalta postitse, tavarankuljetuksena tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta. Tämä olisi johdonmukaista siihen nähden, että poltettavaksi tarkoitettujen kasvipärisien tuotteiden matkustajatuontia on jo nykyisin rajoitettu 67 §:ssä vastaavalla tavalla kuin muiden tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden matkustajatuontia. Jatkossa maahantuonnin rajoituksia koskevat pykälät muodostaisivat nykyistä loogisemman kokonaisuuden, kun ne kattaisivat eri tuoteryhmät yhdenmukaisesti.

67 §. Matkustajatuonnin määrälliset rajat. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin niin, että siinä säädettäisiin jatkossa määrällisiä rajoja ensinnäkin vesipiipputupakan matkustajatuonnille. Voimassa olevaa pykälää vastaavasti raja koskisi vain sellaisia tuotteita, joiden vähittäismyynnin

tipakkauksen merkinnät poikkeavat 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetystä. Vesipiipputupakan osalta matkustajatuonnin määrällinen raja olisi sama kuin kääre- ja piipputupakalla eli 250 grammaa. Näin olisi silloinkin, jos tuote olisi pakattu annoksittain. Tällöin annoksia saisi tuoda maahan niin, että niiden yhteispaino on enintään 250 grammaa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin uutena asiana matkustajatuonnin määrällisistä rajoista myös muille tupakkatuotteille kuin savukkeille, sikareille, pikkusikareille ja kääre- tai piipputupakalle. Yksityishenkilö ei saisi tuoda maahan muuta tupakkatuotetta, jonka vähittäismyyntipakkauksen merkinnät poikkeavat 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetystä, enempää kuin 200 annosyksikköä tai 250 grammaa irtonaisena. Annosyksiköllä tarkoitettaisiin tuotteen kerralla käytettävää määrää, ja se voisi olla esimerkiksi tupakkaa sisältävä kapseli tai niin sanottu savuketikku.

70 §. Hintahyvityksen kieltö. Pykälää muutettaisiin niin, että se rajattaisiin koskemaan vain vähittäismyyntiä. Tukkumyyntiä ei ole rajattu voimassa olevan pykälän ulkopuolelle, joten pykälässä säädetty hintahyvityksen kieltö on koskenut myös tukkumyyntiä. Pykälän olisi kuitenkin perusteltua koskea jatkossa vain vähittäismyyntiä, koska käytännössä tukkumyynnin hinnat perustuvat pääsääntöisesti nimenomaan ostojen määrään.

71 §. Esilläpitokieltö. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin laajentamalla esilläpitokieltöä koskeva sääntely koskemaan sellaisia tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen. Tällaisia tupakointivälineitä olisivat uudentyyppiset tupakointivälineet, joita käytetään tupakkaseoksen kuumentamiseen. Tällaisia tuotteita tai niiden tavaramerkkejä ei siis jatkossa saisi pitää esillä vähittäismyyntipaikoissa. Lisäksi kiellettyä olisi mainittujen tuotteiden tavaramerkkien esilläpito muiden tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyynnissä.

Muut tupakointivälineet kuin sellaiset tupakointivälineet, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen, jäisivät edelleenkin lähtökohtaisesti esilläpitokiellon ulkopuolelle. Esilläpitokiellon laajennus ei siis koskisi tupakkatuotteen polttamiseen tarkoitettuja tupakointivälineitä, kuten perinteisiä piippuja.

Tupakointivälineiden, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen, esilläpito olisi perusteltua kieltää, koska ne muistuttavat ulkoisesti hyvin paljon sähkösavukkeita, joiden esilläpito on jo nykyisin kielletty. Esilläpitokiellolla voitaisiin vaikuttaa siihen, ettei tällaisista tupakkatuotteista muodostuisi uutta väylää nikotiiniriippuvuuteen etenkin lapsille ja nuorille.

Kieltö koskisi myös sellaisia laitteita, joita voidaan käyttää tupakkatuotteen lisäksi myös erilaisten yrttiseosten polttamiseen tai muunlaiseen kuumentamiseen.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia pykälän 2 ja 3 momentissa säädettyihin poikkeuksiin esilläpitokiellosta, ja kyseiset poikkeukset koskisivat myös tupakkatuotteen kuumentamiseen tarkoitettuja tupakointivälineitä.

74 §. Yleiset tupakointikiellot. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 4—6 kohta. Samalla 1 momentin 3 kohtaan tehtäisiin uusien kohtien lisäämisestä johtuva tekninen muutos.

Uuden 4 kohdan mukaan tupakoida ei saisi leikkikentillä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) 7 §:n mukainen turvallisuusasiakirja. Kuluttajaturvallisuuslain 7 §:n 1 momentin 4 kohdassa edellytetään, että leikkikentistä laaditaan turvallisuusasiakirja, joka sisältää suunnitelman vaarojen tunnistamiseksi ja riskien hallitsemiseksi sekä niistä tiedottamiseksi palvelun tarjoamisessa mukana oleville.

Kuntien on laadittava ylläpitämistään leikkikentistä turvallisuusasiakirjat, ja tupakointikielto koskisi näin ollen kunnallisia leikkikenttiä. Leikkikentiksi voidaan katsoa myös esimerkiksi yksityisen leirintäalueen, leirikeskukseen ja puuha- tai teemapuiston laajat leikkipaikat, joista vaaditaan turvallisuusasiakirjat ja joilla ei saisi tupakoida.

Asunto-osakeyhtiön ei lähtökohtaisesti tarvitse laatia piha-alueen leikkipaikasta turvallisuusasiakirjaa. Asunto-osakeyhtiön tulee laatia turvallisuusasiakirja, jos leikkipaikka muistuttaa kooltaan, toiminnoiltaan ja käyttöasteeltaan yleistä leikkikenttää. Esimerkiksi monen talon yhteisellä korttelipihalla voi olla yleistä leikkikenttää muistuttava leikkipaikka, josta turvallisuusasiakirja tulee laatia. Tällöin alueella ei saisi tupakoida. Lisäksi asunto-osakeyhtiö tai muu asuntoyhteisö voi tupakkalain 78 §:n mukaisesti kieltää tupakoinnin hallitsemallaan ulkoalueella, kuten lasten leikkialueella.

Uuden 5 kohdan mukaan tupakoida ei saisi lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille. Säännös vastaisi tältä osin vanhan tupakkalain 12 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Tupakointi lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten sisätiloissa olisi jatkossakin kiellettyä voimassa olevan tupakkalain 74 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla.

Uuden 6 kohdan mukaan tupakoida ei saisi yleisellä uimarannalla. Yleisellä uimarannalla tarkoitettaisiin uimarantaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja josta on tehtävä terveydensuojelulain (763/1994) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen ilmoitus. Yleistä uimarantaa koskeva määritelmä vastaisi yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (177/2008), jäljempänä *uimavesiasetus*, 2 §:n 1 momentin 1 kohtaa sillä erotuksella, että tupakkalaissa yleisen uimarannan määritelmän ulkopuolelle ei rajattaisi uimarantoja, joille on annettu uimakielto tai ohje, jonka mukaan uiminen ei ole suositeltavaa. Mahdollisesta uimakiellosta huolimatta suosituilla rannoilla voi olla paljon kävijöitä, ja uimakiellot ovat yleensä vain väliaikaisia.

Yleiset uimarannat ovat niin sanottuja EU-uimarantoja, joissa käyttäjämäärät ovat tyypillisesti suuria ja kävijöissä on paljon lapsia ja nuoria. Kyseisistä uimarannoista laaditaan uimavesiasetuksen 4 §:n mukainen uimarantaluettelo, joka on saatavilla kuntien verkkosivuilla ja valtakunnallisesti Valviran verkkosivuilla. Yleiset uimarannat ovat kunnan terveydensuojeluviranomaisten valvonnassa terveydensuojelulain nojalla, joten uimarantoihin kohdistuu jo nykyisin säännöllistä valvontaa.

Yleinen uimaranta määriteltiin uimavesiasetuksessa aiemmin uimarannaksi, jolla arvioidaan käyvän uimakauden aikana vähintään 100 uimaria päivässä ja josta on tehtävä terveydensuojelulain 13 §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen ilmoitus. Euroopan komissiolta saadun huomautuksen vuoksi määritelmää kuitenkin muutettiin niin, että siinä ei säädettä tarkkaa kävijämäärää.

Tupakointikielto kattaisi yleisen uimarannan kokonaan. Uimarannan haltijalla, eli yleensä kunnalla, olisi tupakkalain 80 §:n mukainen velvollisuus asettaa näkyville tupakointikiellon osoittavat opasteet. Opasteiden on oltava sisällöltään yksiselitteisiä sekä kooltaan ja sijoittelultaan sellaisia, että ne ovat uimarannalle saapuvien ja siellä oleskelevien helposti havaittavissa. Olisi lisäksi perusteltua, että kunta osoittaisi esimerkiksi opastein uimarannan ulkopuolelta paikan, joka olisi varattu tupakoinnille ja jossa olisi sitä varten tarkoitettut tuhkakupit tai roskakorit. SUP-direktiivin kansallisen implementoinnin myötä tupakantumppien jätehuollosta ja siivouksesta syntyvät kustannukset siirtyvät tupakkateollisuuden maksettavaksi.

Ehdotettu yleisiä uimarantoja koskeva tupakointikielto olisi voimassa ympärivuotisesti, vaikka uimarantoja käytetään tyypillisesti lähinnä kesäisin. Tupakoinnin olisi kuitenkin perusteltua olla kiellettyä muulloinkin sen vuoksi, että tupakoinnista aiheutuu roskaantumista, joka aiheuttaa haittaa vesistöille ja niiden eliöille. Lisäksi maahan jääneet tupakantumpit voisivat antaa kävijöille vaikutelman, että rannalla saisi tupakoida.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin niin, että sen mukaan savutonta tupakkatuotetta ei saisi käyttää myöskään leikkikentillä. Tämä olisi johdonmukaista ja perusteltua, sillä savutonta tupakkatuotetta ei voimassa olevan 3 momentin mukaan saa käyttää muillakaan sellaisilla ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu nimenomaan lapsille ja nuorille.

78 §. Asuntoyhteisön tupakointikiellot. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Voimassa olevan säännöksen mukaan asuntoyhteisö saa kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön hallitsemisissa yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla. Momenttia muutettaisiin niin, että siitä poistettaisiin maininta niistä asuntoyhteisön hallitsemista yhteisistä ulkotiloista, joilla asuntoyhteisö saa kieltää tupakoinnin. Muutoksen myötä olisi selkeämpää, että asuntoyhteisö saisi kieltää tupakoinnin kaikissa hallitsemisissaan yhteisissä ulkotiloissa, ei vain rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

90 §. Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jonka mukaan tuotetta ei saisi tuoda markkinoille eli sen tukku- tai vähittäismyyntiä ei saisi aloittaa ennen kuin pykälän 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettu maksu on maksettu. Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan Valvira voi periä valmistajalta tai maahantuojalta maksun virastolle 14—16, 18, 20 ja 26—29 §:n nojalla toimitettujen tietojen vastaanottamisesta, tallentamisesta, käsittelystä, analysoinnista ja julkaisemisesta sekä niihin liittyvistä toimenpiteistä. Jos maksua ei olisi maksettu, Valvira ei julkaisisi tuotteen tietoja ylläpitämässään julkisessa tuoterekisterissä. Valvira voisi lisäksi poistaa rekisteristä tiedot sellaisesta tuotteesta, jota koskeva ilmoitusmaksu olisi laiminlyöty.

91 §. Tupakkalain valvontamaksut. Pykälään lisättäisiin uusi 4 ja 5 momentti, joissa säädettäisiin Valviran perimistä valvontamaksuista.

Pykälän 4 momentin mukaan Valvira perisi tupakkalain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuosittain valvontamaksun tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden valmistajilta ja maahantuojilta. Valvontamaksussa olisi kysymys veroluonteisesta maksusta, josta saatavilla tuloilla Valvira voisi tehostaa tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tuotevalvontaa.

Pykälän 4 momentin mukaan maksu perustuisi myyntimääriin, jotka valmistaja tai maahantuoja on ilmoittanut Valviralle edellisen kalenterivuoden aikana. Valmistajan tai maahantuojan velvollisuudesta ilmoittaa tuotteidensa myyntimääristä säädetään tupakkalain 16 ja 27 §:ssä. Esiityksessä ehdotetaan, että 27 §:ssä säädettäisiin uutena asiana velvollisuudesta ilmoittaa myös höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä koskevista myyntimääristä.

Tupakkalain 10 §:n 2 momentissa ja 22 §:n 2 momentissa säädetään siitä, miten velvollisuus toimittaa Valviralle tupakkalaissa säädettyjä tietoja jakautuu valmistajan ja maahantuojan kesken. Pykälässä tarkoitettu valvontamaksu perittäisiin joka tapauksessa joko valmistajalta tai maahantuojalta riippuen siitä, kumpi myyntimääriä koskevan ilmoituksen on tehnyt.

Tupakkatuotteiden myyntimäärät ilmoitetaan savukkeiden, sikarien ja pikkusikarien osalta kappaleina ja muiden tupakkatuotteiden osalta kilogrammoina. Nikotiininesteiden osalta myyntimäärät ilmoitetaan millilitroina. Kaikki markkinoilla olevat tupakkatuotteet ja muut tupakka-laissa tarkoitetut tuotteet ovat terveydelle haitallisia, ja lähtökohtaisesti niistä aiheutuu suhteellisesti yhtä suuri tuotevalvonnan tarve. Olisi siis perusteltua, että valvontamaksu kohdistuisi mahdollisimman yhdenmukaisesti eri tuotteisiin. Tätä voidaan arvioida parhaiten vertaamalla, kuinka paljon kukin tupakkatuote sisältää tupakkaa. Vertailussa on perusteltua ottaa lähtökohdaksi savuke, joka on yleisimmin myyty tupakkatuote.

Yksi savuke sisältää tupakkakasvia tyypillisesti noin 0,6 grammaa. Savukkeiden valvontamaksu olisi perusteltua säätää 0,001 euroon kappaleelta. Sikarit sisältävät tupakkakasvia huomattavasti enemmän kuin savukkeet: sikarissa on tupakkaa yleensä 8—15 grammaa, keskimäärin noin 12 grammaa. Siksi sikarien osalta valvontamaksuksi ehdotetaan 0,02 euroa ($12 / 0,6 * 0,001$ euroa) kappaleelta. Markkinoilla olevat pikkusikarit sisältävät yleensä hieman enemmän tupakkaa kuin savukkeet, mutta ero ei ole merkittävä, joten pikkusikarien osalta valvontamaksuksi ehdotetaan 0,001 euroa kappaleelta, mikä vastaisi savukkeiden valvontamaksua. Muiden tupakkatuotteiden, kuten kääretupakan ja vesipiipputupakan, osalta valvontamaksu olisi 1,7 euroa ($1000 / 0,6 * 0,001$ euroa) kilolta.

Nikotiininesteiden myyntimäärät on ilmoitettava millilitroina. Kun nikotiininesteitä verrataan tupakkatuotteisiin, lähtökohdaksi on otettava tuotteiden nikotiinimäärät. Nikotiininesteessä saa olla nikotiinia enintään 20 milligrammaa millilitrassa ja savukkeesta saa poltettaessa syntyä enintään 1 milligramma nikotiinia. Yksi millilitra nikotiininestettä, jonka nikotiinipitoisuus on 20 milligrammaa millilitrassa, vastaa siis nikotiinimäärältään 20 savuketta. Nikotiininesteiden nikotiinipitoisuus vaihtelee kuitenkin tuotekohtaisesti, ja ehdotettu valvontamaksu perittäisiin myös höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä. Olisi siis perusteltua, että yhdestä millilitrasta nikotiininestettä perittävä valvontamaksu, 0,01 euroa, vastaisi 10 savukkeesta perittävää valvontamaksua.

Valvontamaksu olisi valmistaja- tai maahantuojakohtainen: jos elinkeinonharjoittaja ilmoittaisi myyntimääriä esimerkiksi useista eri savukemerkeistä, valvontamaksu määräytyisi kaikkien saman elinkeinonharjoittajan ilmoittamien savukkeiden määrän perusteella.

Pykälän 5 momentin mukaan valvontamaksun suuruus olisi vähintään 300 euroa ja enintään 70 000 euroa valmistajaa tai maahantuojaa kohden. Näin olisi valmistajan tai maahantuojan ilmoittamien tuotteiden yhteenlasketuista myyntimääristä riippumatta. Valvontamaksun vähimmäis- ja enimmäismäärillä varmistettaisiin yhtäältä se, että tuotevalvontaan saadaan riittävästi resursseja, ja toisaalta se, ettei valvontamaksu nouse kohtuuttoman suureksi minkään toimijan kohdalla.

92 a §. *Valvontamaksun oikaisu maksuvelvollisen hyväksi.* Lakiin lisättäisiin uusi 92 a §, jossa säädettäisiin valvontamaksun oikaisusta maksuvelvollisen hyväksi vastaavasti kuin esimerkiksi alkoholilain 77 §:ssä. Pykälä koskisi sekä Valviran että kunnan määräämiä valvontamaksuja.

92 b §. *Valvontamaksun oikaisu maksunsaajan hyväksi.* Lakiin lisättäisiin uusi 92 b §, jossa säädettäisiin valvontamaksun oikaisusta maksunsaajan hyväksi vastaavasti kuin esimerkiksi alkoholilain 78 §:ssä. Pykälä koskisi sekä Valviran että kunnan määräämiä valvontamaksuja.

94 §. *Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä ei enää säädettäisi velvollisuudesta säilyttää 26 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja pysyvästi. Tupakkalain 26 §:n 2 momentissa säädetään tie-

doista, joita sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevassa ennakoilmoituksessa on oltava. Jatkossa tiedot säilytettäisiin EU-CEG -tietojärjestelmän teknisten määrittelyjen mukaisesti. Tämä koskisi myös tietoja, jotka on toimitettu Valviralle ennen ehdotetun lain voimaantuloa.

95 §. Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momenttia selkeytettäisiin siten, että siitä ilmenisi rekisteröityjen kannalta läpinäkyvällä tavalla henkilötietojen käsitteleminen myös valvonnan ohjausta ja kehittämistä varten. Pykälä siis muutettaisiin vastaamaan Valviralle tupakkalain 6 §:n perusteella tosiasiallisesti kuuluvia tehtäviä, mikä selventäisi henkilötietojen käsittelyperustetta. Käsitteily olisi tarpeen rekisterinpitäjänä toimivien viranomaisten, eli Valviran ja kuntien, lakisäästeisten velvoitteiden noudattamiseksi tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Tältä osin Valviran ja kunnan velvoitteista säädetään tupakkalain 6, 8, 44 ja 50 §:ssä.

Pykälän 2 momentin johdantokappaletta muutettaisiin niin, että siinä ei enää säädettäisi, että Valvira vastaa rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta. Tästä säädettäisiin jatkossa pykälän 3 momentissa. Lisäksi 2 momentin 3 kohdan sanamuotoa täsmennettäisiin.

Pykälän 3 momentti olisi kokonaan uusi, ja sen mukaan Valvira ja kunnat olisivat pykälässä tarkoitettujen rekisterin yhteisrekisterinpitäjiä. Jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä käsittelyn tarkoituksen ja keinot, ne ovat tietosuojasetuksen 26 artiklan mukaan yhteisrekisterinpitäjiä, joiden on määriteltävä keskinäisellä järjestelyllä läpinäkyvällä tavalla kunkin vastualueen mainitussa asetuksessa vahvistettujen velvoitteiden noudattamiseksi, erityisesti rekisteröityjen oikeuksien käytön ja asetuksen 13 ja 14 artiklan mukaisten tietojen toimittamista koskevien tehtävien osalta. Järjestelyn yhteydessä voidaan nimetä rekisteröidyille yhteyspiste.

Ehdotetun 3 momentin mukaan Valvira vastaisi rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta, ylläpidosta ja kehittämisestä sekä toimii tietosuojasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteyspisteenä, jos rekisteröidyn pyyntö koskee useamman kuin yhden kunnan alueella sijaitsevia myyntipaikkoja. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos elinkeinonharjoittaja, jolla on tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myyntipaikkoja usean kunnan alueella, haluaisi tarkistaa tiedot, jotka hänestä on tallennettu rekisteriin.

Kunta vastaisi pykälän 2 momentissa tarkoitettujen tietojen kirjaamisesta rekisteriin ja toimisi tietosuojasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteyspisteenä, jos rekisteröidyn pyyntö koskee yhden kunnan alueella sijaitsevia myyntipaikkoja. Käytännössä kunta vastaisi rekisteriin sisältyvien tietojen ylläpitämisestä, kuten tähänkin saakka, esimerkiksi kirjaamalla tiedot järjestelmään, muokkaamalla tietoja tarvittaessa sekä poistamalla tarpeettomat tiedot. Sääntely ei toisi käytännössä muutosta nykytilaan nähden, vaan sillä vain vahvistettaisiin ja selkiytettäisiin viranomaisten välisiä tehtäviä ja vastuita.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyttöön tarkoitetut osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi niin, että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena luvanhaltijan tai ilmoituksen tekijän nimeä, yritys- ja yhteisötunnusta tai lupa- tai ilmoitusnumeroa taikka myyntipaikan nimeä. Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia.

96 §. Kunnan kiellot ja määräykset. Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tupakkalain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi voimassa olevan 96 §:n mukaan kieltää tällaisen toiminnan. Pykälässä ei nimenomaisesti säädetä kunnan toimival-

lasta antaa määräyksiä toiminnan korjaamisesta tupakkalain mukaiseksi, mutta 105 §:n 1 momentin mukaan kunta voi asettaa uhkasakon tai teettämisuhan myös antamansa määräyksen tehosteeksi.

Pykälää ehdotetaan selkiytettäväksi ensinnäkin niin, että sen mukaan kunta voisi määrätä tupakkalain vastaisen toiminnan korjattavaksi tupakkalain mukaiseksi. Määräys voisi koskea esimerkiksi vähittäismyyjän velvollisuutta asettaa esille 53 §:n 3 momentissa tarkoitettu myyntikieltoilmoitus tai laatia 54 §:ssä tarkoitettu omavalvontasuunnitelma taikka 80 §:ssä säädettyä sisätilan tai ulkoalueen haltijan ja yleisen tilaisuuden järjestäjän velvollisuutta asettaa näkyville tupakointikieltoa ja tupakointitilaa koskevat opasteet. Tällaisia määräyksiä on käytännössä ollut mahdollista antaa jo voimassa olevan lain nojalla, mutta selvyuden vuoksi olisi perusteltua säätää nimenomaisesti kunnan toimivallasta määrätä tupakkalain vastainen toiminta korjattavaksi lainmukaiseksi.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin kunnan mahdollisuudesta kieltää toiminta myös siinä tapauksessa, että kunnan antama määräystä ei ole noudatettu. Voimassa olevassa pykälässä säädetään vain kunnan toimivallasta kieltää tupakkalain tai sen nojalla annettujen säännösten vastainen toiminta. Muutoksella selkiytettäisiin sitä, että kunta voi kieltää myös toiminnan, jolla rikotaan esimerkiksi 79 §:n nojalla asuntoyhteisölle annettua tupakointikieltomääräystä.

106 §. Muutoksenhaku Valviran ja kunnan päätöksiin. Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin uutena asiana, että 91 §:ssä tarkoitettuun valvontamaksuun saisi vaatia oikaisua maksun määränneeltä viranomaiselta. Oikaisuvaatimus olisi esitettävä kolmen vuoden kuluessa valvontamaksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista. Momentti sisältäisi lisäksi informatiivisen säännöksen hallintolakiin.

Pykälän 2 momentti sisältäisi ensinnäkin informatiivisen viittauksen hallintoprosessilakiin. Momentissa säädettäisiin kuitenkin lisäksi, että muutoksenhausta markkinaoikeudellisiin asioihin säädetään tupakkalain 107 §:ssä. Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin, että muutoksenhausta 84 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 90 ja 91 §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin säädetään kuntalaissa (410/2015). Tämä vastaisi voimassa olevan 106 §:n 1 momenttia.

Hallintoprosessilain 107 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Hallintoprosessilaissa valituslupa on siis aiemmasta hallintokäyttölain sääntelystä poiketen pääsääntönä, minkä vuoksi tupakkalain 106 §:ssä ei enää jatkossa säädettäisi, että hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetään siitä, mitä asioita koskeviin hallinto-oikeuden päätöksiin Valviralle voidaan myöntää valituslupa. Aiemmin viranomaisen valitusoikeudesta on tullut säätää erikseen, mutta hallintoprosessilain myötä asia on muuttunut. Hallintoprosessilain 107 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valitusluvan myöntämisen perusteista säädetään hallintoprosessilain 111 §:ssä, ja valituslupa on myönnettävä, jos jokin laissa säädetyistä perusteista on käsillä. Valituslupaedellytys koskee yksityistä ja viranomaista. Hallintoprosessilain 109 §:n 2 momentin mukaan alkuperäisen hallintopäätöksen tehneellä viranomaisella on oikeus hakea muutosta valittamalla hallintotuomioistuimen päätökseen, jolla hallintotuomioistuin on kumonnut viranomaisen päätöksen tai muuttanut sitä, ja pykälän 3 momentin mukaan viranomainen

saa hakea muutosta valittamalla myös, jos valittaminen on tarpeen viranomaisen valvottavana olevan yleisen edun vuoksi.

Pääsääntö viranomaisen valitusoikeudesta on siis muuttunut, eikä Valviralla olevasta valitusoikeudesta ole tarpeen enää säätää tupakkalaissa erikseen.

107 §. Muutoksenhaku markkinaoikeudellisiin asioihin. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin niin, että valittamalla ei saisi hakea muutosta myöskään sellaiseen päätökseen, joka perustuu siihen, että tuote itsessään on 5 luvun säännösten vastainen. Tupakkalain 5 lukuun ehdotetaan savukkeiden, täyttösäiliöiden ja nikotiininesteiden ulkoasua koskevaa sääntelyä. Olisi perusteltua, että muutoksenhakureitti asiassa, joka koskee esimerkiksi savukkeiden myynnin kieltämisestä tuotteen lainvastaisten merkintöjen vuoksi, olisi sama kuin silloin, jos tuotteen myynti kielletäisiin vähittäismyyntipakkauksen lainvastaisten merkintöjen vuoksi.

117 §. Myyntipäällykset. Pykälän mukaan vähittäismyyntipakkauksia koskeva tupakkalain sääntely koskee tietyin poikkeuksin myös tuotteiden myyntipäällyksiä. Myyntipäällyksellä tarkoitetaan 2 §:n 32 kohdan mukaan pakkausta, jossa tupakkatuotteet tai muut tupakkalaissa tarkoitettut tuotteet saatetaan markkinoille ja joka sisältää vähittäismyyntipakkauksen tai useita vähittäismyyntipakkauksia. Myyntipäällyksellä ei kuitenkaan tarkoiteta vähittäismyyntipakkauksen läpinäkyvää käärettä.

Tupakkalain 117 §:ää muutettaisiin niin, että se koskisi myös höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä. Tupakkalain 38 §:n nojalla höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden vähittäismyyntipakkauksessa on oltava 36 §:n 1 momentin mukaiset tiedot eikä vähittäismyyntipakkauksessa saa olla 33 §:ssä tarkoitettuja merkintöjä. Jatkossa nämä vaatimukset koskisivat myös höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden myyntipäällyksiä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotettu laki sisältää useita asetuksenantovaltuuksia, jotka liittyvät vähittäismyyntipakkausten ja itse tuotteiden ulkoasun yhdenmukaistamiseen. Olisi perusteltua, että yhdenmukaistamista koskeva tarkempi sääntely annettaisiin teknisen ja yksityiskohtaisen luonteensa vuoksi asetuksella eikä lailla. Tähän liittyvät asetuksenantovaltuudet ovat 32 §:n 5 momentissa, 35 §:n 2 momentissa, 35 a §:n 3 momentissa, 36 §:n 6 momentissa, 36 a §:n 2 momentissa ja 36 b §:n 4 momentissa.

Asetuksenantovaltuuksista 35 §:n 2 momentti, 35 a §:n 3 momentti, 36 a §:n 2 momentti ja 36 b §:n 4 momentti olisivat kokonaan uusia. Ehdotettu 32 §:n 5 momentti puolestaan vastaisi muilta osin voimassa olevan 32 §:n 3 momenttia, mutta sitä laajennettaisiin koskemaan vähittäismyyntipakkauksessa sallittujen merkintöjen kirjasinlajia ja -kokoa, väriä, pintaa, sijoittelua ja muuta määrittelyä. Vastaavalla tavalla 36 §:n 6 momentti vastaisi muilta osin voimassa olevan 36 §:n 4 momenttia, mutta sitä laajennettaisiin koskemaan sallittujen merkintöjen kirjasinlajia ja -kokoa, väriä, pintaa, sijoittelua ja muuta määrittelyä.

Voimassa olevan 35 §:n mukaan savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava kartonkia tai pehmeää materiaalia ja pakkauksessa saa olla saranoitu kansi tai läppäkansi. Lisäksi voimassa olevan sääntelyn mukaan kääretupakan vähittäismyyntipakkaus saa olla muodoltaan suorakulmainen särmiö, lieriömäinen tai pussimainen. Esityksessä ehdotetaan, että 35 § koskisi jatkossa nykyistä laajemmin tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten ulkoasua, joten olisi perusteltua, että pakkauksen materiaalia, avausmekanismia ja muotoa koskeva tarkempi sään-

tely olisi jatkossa asetuksen tasolla. Lisäksi asetuksenantovaltuus mahdollistaisi sen, että asetuksella säädettäisiin voimassa olevaa 35 §:ää vastaavasti vaihtoehtoista pakkauksen muotoa, materiaalia, kantta ja avausmekanismeja koskien.

Sääntely on niin teknistä ja yksityiskohtaista, että se voitaisiin antaa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Varoitusmerkintöjen yksityiskohdista säädetään jo nykyisin tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä annetussa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (591/2016). Tarkoituksena on laajentaa asetuksen sääntelyä niin, että jatkossa asetukset koskisi paitsi varoitusmerkintöjen, myös vähittäismyyntipakkausten ja tuotteiden sallittujen merkintöjen ja muun ulkoasun tarkempaa määrittelyä. Pyrkimyksenä on, että asetuksen sääntely noudattelisi mahdollisimman pitkälle muissa EU-maissa tehtyjä ratkaisuja.

Lisäksi ehdotettu 54 § sisältää omavalvontasuunnitelman laatimista, sisältöä ja toteuttamista koskevan asetuksenantovaltuuden, joka vastaa voimassa olevan pykälän asetuksenantovaltuutta. Omavalvonnasta säädetään lähemmin tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntistä annetussa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (593/2016).

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2022. Tupakkalain tavoitteen saavuttamisen kannalta olisi perusteltua, että laki tulisi voimaan varsin pian.

Ehdotetun 32 §:n otsikko ja 3—5 momentti, 35 ja 35 a §, 36 §:n otsikko ja 4—6 momentti sekä 36 a ja 36 b § tulisivat voimaan 1.1.2023. Vähittäismyyntipakkausten ja itse tuotteiden yhdenmukaistamista koskevan sääntelyn olisi perusteltua tulla voimaan vasta vuoden päästä lain voimaantulosta, jotta teollisuus ehtisi mukautua uuteen sääntelyyn ja sen vaatimuksiin. Vuoden 2023 alusta alkaen kuluttajille ei saisi myydä tai muutoin luovuttaa ehdotetun sääntelyn vastaisia pakkauksia tai tuotteita riippumatta siitä, milloin tuotteet olisi valmistettu.

Ehdotettuun lakiin sisältyy useita siirtymäsäännöksiä. Mitä 58 §:ssä säädetään poltettavaksi tarkoitettua kasvipöytä tuotteen myynnistä ja muusta luovuttamisesta kuluttajalle kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen, sovellettaisiin 1 päivästä heinäkuuta 2022. Tällä tavoin vähittäismyyjät ehtisivät halutessaan alkaa myydä tuotetta muutoin kuin etämyynnissä. Tietävästi poltettavaksi tarkoitettuja kasvipöytä tuotteita ei käytännössä kuitenkaan juuri lainkaan myydä nykyisinkään etäviestimen välityksellä.

Höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinittomasta nesteestä, joka on laillisesti myyty tai muutoin luovutettu kuluttajille Suomessa ennen ehdotetun lain voimaantuloa, olisi tehtävä 26 §:ssä tarkoitettu ilmoitus viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022. Valmistajalla tai maahantuojalla olisi siis puoli vuotta aikaa tehdä ilmoitus markkinoilla jo olevasta nikotiinittomasta nesteestä. Ilmoituksen voi kuitenkin tehdä jo tätä ennen, ja sen tekeminen on mahdollista jo nykyisessä järjestelmässä.

Höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinittoman nesteen valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava 27 §:ssä tarkoitettua tietoa Valviralle ensimmäisen kerran vuonna 2023. Tiedot koskisivat vuoden 2022 myyntimääriä. Tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita koskevista standardeista ja ilmoituksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (592/2016), jäljempänä *standardi- ja ilmoitusasetus*, 4 §:n mukaan tupakkalain 27 §:ssä tarkoitettua tietoa on toimitettava Valviralle vuosittain viimeistään 20 päivänä toukokuuta.

Tuotetta, jonka tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku, saisi ehdotetun lain 52 a §:n estämättä myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille vuoden

2022 loppuun, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Tällä tavoin esimerkiksi vähittäismyyjät voisivat myydä varastonsa loppuun tällaisista tuotteista.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan olisi päivitettävä omavalvontasuunnitelmansa ehdotetun lain 54 §:n mukaisesti vuoden 2022 loppuun mennessä. Siirtymäajan myötä vähittäismyyjät ehtisivät sopeutua ehdotettuun sääntelyyn ja päivittää tarvittaessa omavalvonnassa käytetyt tietojärjestelmänsä.

Valvira perisi 91 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitetun valvontamaksun ensimmäisen kerran vuonna 2022. Valvontamaksu perustuisi aina edellisen vuoden myyntimääriin, jotka ilmoitetaan vuosittain viimeistään 20.5. Vuonna 2022 maksu perustuisi siis vuoden 2021 myyntimääriin. Esityksessä ehdotetaan, että valvontamaksua ei kuitenkaan perittäisi, jos valmistaja tai maahantuoja ilmoittaisi 21 §:n 3 momentin tai 30 §:n 3 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetulla tavalla poistavansa tuotteen markkinoilta viimeistään 20.5.2022. Standardi- ja ilmoitusasetuksen 5 ja 6 §:ssä viitataan tietojen toimittamista koskeviin komission säädöksiin, joiden mukaan tietojen toimittamisessa on käytettävä yhteistä portaalia eli EU-CEG -tietojärjestelmää. Siirtymäajalla mahdollistettaisiin se, että valmistajat ja maahantuojat voisivat varautua tulevaan valvontamaksuun ja halutessaan sopeuttaa toimintaansa sen mukaisesti. Välttyäkseen vuoden 2022 valvontamaksulta valmistajan tai maahantuojan olisi siis ilmoitettava viimeistään 20.5.2022 vetävänsä tuotteen markkinoilta, ja tuote olisi myös tosiasiallisesti poistettava markkinoilta viimeistään kyseisenä päivänä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Esityksessä ehdotetut muutokset pantaisiin toimeen ennen kaikkea Valvirassa ja kunnissa. Tupakkalain 6 §:n 1 momentin mukaisesti Valvira ohjaa aluehallintovirastoja ja kuntia niille tupakkalain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Tähän ohjaustehtävään kuuluu muun muassa kouluttamista, jota on perusteltua järjestää myös esityksessä ehdotetuista muutoksista, kuten tupakointikieltojen laajennuksista. Näin pyritään varmistamaan, että tupakkalakia sovelletaan yhdenmukaisella tavalla valtakunnallisesti.

Tupakkalain 5 §:ssä veloitetaan THL seuraamaan ja tutkimaan tupakkalaissa säädettyjen toimenpiteiden vaikutusta tupakoinnin yleisyyteen. THL kerää tietoa tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä aikuisväestöön keskittyvällä FinSote-kyselyllä sekä lapsiin ja nuoriin kohdistetulla Kouluterveyskyselyllä. Kyselyt ovat yleisiä terveys- ja hyvinvointitutkimuksia, joissa tupakkakysymykset ovat osa laajempaa kokonaisuutta. Esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutusta tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön ei siten näiden kyselyjen perusteella voida arvioida, mutta niiden avulla voidaan seurata yleisiä muutoksia tupakka- ja nikotiinituotteiden käytössä.

THL arvioi säännöllisesti tupakkalain tavoitteen toteutumista eli sitä, saavutetaanko Suomessa vuonna 2030 tilanne, jossa alle 5 prosenttia väestöstä käyttäisi tupakka- tai nikotiinituotteita. Vuonna 2019 tehdyn arvion mukaan tavoitetta ei saavuteta, vaikka tupakkatuotteiden käyttö olikin vähentynyt. Vuoden 2019 tilanteen mukaan tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi, että tupakointi vähenisi vuosittain naisilla kuusi ja miehillä kahdeksan prosenttia. Johtopäätöksenä tuolloin oli se, että tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan lisätoimia, toimien priorisointia ja nopeaa toimeenpanoa sekä seurantasuunnitelmaa. Merkittäväksi haasteeksi nostettiin väestöryhmittäisten erojen kasvu tupakkatuotteiden käytössä.

Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä ehdotti raportissaan, että jokaisella hallituskaudella vuoteen 2030 saakka selvitetään ja arvioidaan tupakkalain tavoitteen toteutumista ja

esitetään tarvittavia lisätoimia. Työryhmän mukaan uusien ehdotusten toteutuminen tulee ottaa mukaan aina seuraavan hallituksen ohjelmaan. Uusi työryhmä on tarkoitus asettaa vuonna 2022, ja työryhmän olisi tarkasteltava sitä, ovatko esityksessä ehdotetut toimet olleet riittäviä tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi.

11 Suhde muihin esityksiin

Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmistelussa hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, jossa on tarkoitus ehdottaa eräitä muutoksia myös tupakkalakiin. Kyseisessä esityksessä ehdotettaisiin muutosta tupakkalain 96 §:ään, mikä olisi huomioitava tämän esityksen eduskuntakäsittelyssä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Yleistä

Tupakkalainsäädännöllä on jo 45 vuoden ajan pyritty vähentämään tupakkatuotteiden käytöstä aiheutuvia merkittäviä terveydellisiä ja taloudellisia haittoja. Yhteiskunnalla on painavat perusteet pyrkiä lopettamaan tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinituotteiden käyttö lähitulevaisuudessa kaikin käytettävissä olevin keinoin.

Tupakkalainsäädännöllä on kiistaton kytkentä Suomen perustuslain (731/1999) 19 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Tätä taustaa vasten on useasti aikaisemminkin punnittu sitä, onko muiden perusoikeuksien rajoittamiselle hyväksyttäviä perusteita.

12.2 Henkilökohtainen vapaus

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen. Henkilökohtainen vapaus on luonteeltaan yleisperusoikeus, jolla suojataan ihmisen fyysisen vapauden ohella myös hänen tahdonvapauttaan ja itsemääräämisoikeuttaan (esim. HE 309/1993 vp ja PeVL 6/2014 vp).

Voimassa olevassa tupakkalaisissa säädettyjä tupakointikieltoja on käsitelty perustuslakivaliokunnassa itsemääräämisoikeuden ja yksityiselämän suojan näkökulmasta (PeVL 17/2016 vp). Myös esityksessä ehdotetut tupakointikieltojen laajennukset vaikuttavat henkilön itsemääräämisoikeuteen ja sitä kautta perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattuun henkilökohtaiseen vapauteen.

Perusoikeuksien arvioinnin kannalta ehdotettujen tupakointikieltojen tarkoituksena on turvata muiden ihmisten, erityisesti pienten lasten, oikeus puhtaaseen hengitysilmaan. Esimerkiksi uimarannoilla ihmiset oleskelevat tyypillisesti pitkiä aikoja paikoillaan, ja paikan vaihtaminen sen vuoksi, että vieressä tupakoidaan, ei välttämättä ole mahdollista. Tuuliolosuhteista riippuen jo vähäinenkin määrä tupakoitsijoita voi lisäksi saada aikaan sen, että uimarannalta ei käytännössä löydy savutonta paikkaa. Ehdotetuilla tupakointikielloilla pyritään myös suojaamaan lapsia tupakointiin liittyvältä mallioppimiselta sekä hengenvaarallisilta nikotiinimyrkytyksiltä, joita tupakantoppien syömisestä voi aiheutua. Ehdotetuilla tupakointikielloilla toteutettaisiin siten perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyä julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä.

Tupakantumpit ovat merkittävä ongelma myös luonnonympäristön kannalta. Esimerkiksi uimarannoilta tumpit kulkeutuvat helposti vesistöihin, ja samalla niissä olevat myrkylliset kemikaalit ja muovi huuhtoutuvat vesistöjen ekosysteemiin. Myrkyt ja muovi aiheuttavat pieneliöiden kuolemia, ja myös linnut ja vesistöjen eläimet voivat vahingoittua tai kuolla tumppeja syötyään. Yhden tupakantumpin hajoaminen kestää keskimäärin 1,5 vuotta makeassa vedessä ja noin kolme vuotta merivedessä. Ehdotetulla yleisiä uimarantoja koskevalla tupakointikiellolla voitaisiin vähentää edellä kuvattuja haitallisia ympäristövaikutuksia. Esityksellä on siten yhteys perustuslain 20 §:ään, jonka 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille ja jonka 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön.

Ehdotetut tupakointikiellot ovat välttämättömiä edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia, eivätkä ne mene pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon ehdotettujen tupakointikieltojen taustalla olevien intressien painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. Leikkikentillä tai uimarannoilla tupakoinnin ei voida myöskään katsoa kuuluvan henkilökohtaisen vapauden ydinalueelle.

Kuten tupakointikieltojen rikkominen yleensäkin, myös ehdotettujen tupakointikieltojen rikkominen voisi tulla rangaistavaksi tupakkalain 113 §:ssä tarkoitettuna tupakointirikkomuksena. Tupakointirikkomuksesta on säädetty rangaistukseksi sakkoa, ja sakosta olisi normaaliin tapaan valitusoikeus.

12.3 Henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Esityksellä selkeytettäisiin vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteriä koskevaa sääntelyä henkilötietojen suojan näkökulmasta. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena olisi tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, eli rekisterinpitäjän lakisääteinen velvollisuus, joka mahdollistaa sääntelyliikkumavaran käytön 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Esityksellä selkeytettäisiin rekisteriä pitävien viranomaisten, eli Valviran ja kuntien, rooli yhteisrekisterinpitäjinä.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta olennaisena, että internetiin sijoitettavasta henkilörekisteristä tietoja ei voida hakea erilaisina massahakuina vaan esimerkiksi ainoastaan yksittäisinä hakuina (PeVL 17/2016 vp). Esityksessä ehdotetaan, että tupakkalain 95 §:n 4 momentin mukaan vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteriin sisältyvät tiedot luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimestä, lupa- ja ilmoitusnumerosta ja yleiseen käyttöön tarkoitetuista osoite- ja yhteystiedoista voitaisiin saattaa sellaisinaan julkisiksi niin, että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina ja rajatuin hakuperustein. Tämä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

12.4 Sananvapaus

Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Kaupallinen viestintä kuuluu sananvapaussäännöksen soveltamisalaan, mutta sen ei ole katsottu kuuluvan sananvapauden ydinalueelle. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että kaupalliseen viestintään voidaan kohdistaa pidemmälle meneviä rajoituksia kuin sananvapauden sisällölliselle ydinalueelle. Toisaalta myös mainontaa ja markkinointia koskevan sääntelyn tulee valiokunnan käytännön mukaan täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset (esim. PeVL 40/2013 vp).

HE 141/2021 vp

Perustuslakivaliokunta on todennut tupakkatuotteiden esilläpitokiellon olevan merkityksellinen sananvapauden kannalta, koska yhdessä mainontakiellon se kanssa olennaisella tavalla rajoittaa elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta hyödyntää tavaramerkkiään erityisenä tunnusmerkkinä myytäväksi tarjottavien tai muutoin elinkeinotoiminnassa liikkeeseen laskettavien tavaroiden erottamiseksi toisten tavaroista. Valiokunta on kuitenkin katsonut, että tupakkatuotteiden esilläpitokiellolle on riittävät kansanterveydelliset perusteet (PeVL 21/2010 vp).

Esityksen mukaan tupakointivälineiden, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen, esilläpito kiellettäisiin. Ehdotettu esilläpitokiellon laajentaminen olisi tarpeellista etenkin lasten ja nuorten suojelemiseksi. Sen avulla varmistettaisiin, että niin sanottujen kuumennettavien tupakkatuotteiden käyttämiseen tarkoitettujen tupakointivälineet, joita ei tiettävästi vielä ole Suomen markkinoilla, eivät olisi tulevaisuudessakaan näkyvillä lasten ja nuorten arkielämän ympäristöön kuuluvissa tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikoissa. Tämä nostaisi alaikäisten kynnystä hankkia kyseisiä tuotteita. Esilläpitokiellolla voitaisiin näin vaikuttaa siihen, ettei näistä uudentyypisistä tupakkatuotteista muodostu uutta väylää nikotiiniriippuvuuteen etenkin lapsille ja nuorille. Esilläpitokiellon laajennus olisi perusteltu myös siitä näkökulmasta, että tällaisia tupakointivälineitä on ulkoisesti vaikea tai mahdotonta erottaa sähkösavukkeista, joiden esilläpito on jo nykyisin kiellettyä. Ehdotettu esilläpitokiellon laajennus ei myöskään kohdistu sananvapauden ydinalueelle.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut sananvapauden ja pakollisten varoitusmerkintöjen suhdetta käsitellessään alkoholilain muuttamista koskevaa hallituksen esitystä (HE 232/2006 vp). Lausunnossaan perustuslakivaliokunta katsoi, että velvoitteelle merkitä terveysvaroitukset alkoholi-juoman pakkaukseen on erityisesti kansanterveyden edistämisen näkökulmasta hyväksyttävii perusteita eikä velvoite muodostu elinkeinonharjoittajan sananvapauden kannalta kohtuuttomaksi (PeVL 54/2006 vp).

Edellä selostetut perustuslakivaliokunnan kannanotot ovat merkityksellisiä myös tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskevan ehdotuksen kannalta. Vähittäismyyntipakkauksessa ei saisi olla mitään sellaisia elementtejä, joita ei olisi lailla sallittu, ja merkintöjen esittämistapa olisi tarkkaan säänneltyä. Ehdotus on siten merkityksellinen tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajien ja maahan-tuojien sananvapauden kannalta. Sama koskee ehdotusta, jonka savukkeen, täyttösäiliön ja nikotiininesteen ulkoasu yhdenmukaistettaisiin lailla.

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on, että vähittäismyyntipakkauksia tai itse tuotetta ei olisi enää mahdollista käyttää tuotteen markkinoinnin välineenä. Tupakka- ja muiden nikotiinituotteiden käytöstä aiheutuvien terveydellisten ja taloudellisten haittojen vuoksi yhteiskunnalla on painavat perusteet pyrkiä estämään näiden tuotteiden käytön aloittamista ja tukemaan käytön lopettamista. Tutkimusten mukaan muissa maissa vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistaminen on vähentänyt pakkausten houkuttelevuutta, tupakoinnin aloittamista nuorten keskuudessa ja ylittää tupakointimääriä. Ehdotettu sääntely on siten painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa ja toteuttaa perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyä julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä.

Vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamisen vaikutuksia saattaa jossain määrin rajoittaa se, että tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita tai niiden tavaramerkkejä ei saa pitää vähittäismyyntissä esillä. Lähtökohtaisesti kuluttajat eivät siis voi nähdä vähittäismyyntipakkauksia esimerkiksi päivittäistavara-kaupoissa, jos eivät itse osta tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita. Vähittäismyyntipakkaukset kuitenkin näkyvät esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja roskana maassa, joten niissä olevat mainonnalliset elementit voivat houkutellessa tuotteille uusia käyttäjiä. Lisäksi

olennaista on, että myöskään tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden käyttäjään ei saa kohdistaa min-käänlaista markkinointia, ei edes pakkauksen tai itse tuotteen välityksellä.

Sananvapauden näkökulmasta on keskeistä, että tuotepakkaukset ovat osa markkinointia ja että tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden kaikenlainen markkinointi on kiellettyä jo voimassa olevan tupakkalain mukaan. Mitkään tuotteiden myyntiä edistävät elementit joko pakkauksessa tai itse tuotteessa eivät siis ole nykyisinkään sallittuja, mutta niihin puuttuminen on monesti käytännössä hankalaa. Nykytilanteesta aiheutuu myös epätasa-arvoa eri toiminnanharjoittajien välille, kun toiminnanharjoittajat koettelevat pakkausten avulla markkinointikiellon rajoja mutta viranomaisilla on resursseja puuttua vain räikeimpiin markkinointikiellon rikkomisiin. Ehdotettu sääntely yksinkertaistaisi siten tilannetta sekä valmistajien ja maahantuojien että valvovien viranomaisten näkökulmasta ja lisäksi yhdenvertaisuutta eri elinkeinonharjoittajien välille.

12.5 Omaisuuden suoja

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudensuojan piiriin kuuluvat myös varallisuusarvoiset immateriaalioikeudet, kuten tavaramerkkioikeus (ks. esim. PeVL 17/2011 vp ja PeVL 21/2010 vp).

Perustuslakivaliokunta on vanhaa tupakkalakia koskevissa lausunnoissaan punninnut perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan suhdetta perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyyn julkisen vallan velvollisuuteen edistää väestön terveyttä. Esilläpitokiellon osalta perustuslakivaliokunta on todennut lausunnoissaan (PeVL 17/2011 vp ja PeVL 21/2010 vp), että esilläpito-kiellolla rajoitetaan tavaramerkin haltijan oikeutta hyödyntää tätä omaisuutta elinkeinotoiminnassa. Tällä tavalla puututaan välillisesti myös perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen, koska kieltö vaikuttaa negatiivisesti haluun aloittaa uutta yritystoimintaa alalla.

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään antanut suuren painon tupakkatuotteiden mainonnan ja markkinoinnin rajoitusten ja kieltojen taustalla olevalle pyrkimykselle edistää perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti väestön terveyttä. Jo ennen perusoikeusuudistusta valiokunta katsoi, että tupakoinnin vähentämistä tarkoittavat toimenpiteet ovat yleisen edun vaatimia (vanhaa tupakkalakia koskeva PeVL 4/1976 vp). Perusoikeusuudistuksen jälkeenkin valiokunta on todennut tupakointiin liittyvien rajoitusten kohdistuvan epäilyksittä merkittävään yhteiskunnalliseen intressiin (esim. PeVL 19/2006 vp).

Perustuslakivaliokunta on aiemmin todennut esilläpitokiellosta, että kiellon tosiasiallisia vaikutuksia on vaikea ennakoida ja todisteellisesti havaita. Valiokunta on kuitenkin katsonut, että kyseinen omistusoikeuteen kohdistuva rajoitus on ollut tarkoitukseltaan hyväksyttävä eikä ole mennyt pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon sääntelyn taustalla tältä osin olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus omistusoikeuteen puuttumiseen (PeVL 21/2010 vp).

Esityksessä ehdotetaan, että esilläpitokielloa laajennettaisiin koskemaan sellaisia tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen. Esityksen mukaan tupakointivälineiden, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen, esilläpito kiellettäisiin. Ehdotettu esilläpitokiellon laajentaminen olisi tarpeellista etenkin lasten ja nuorten suojelemiseksi. Sen avulla varmistettaisiin, että niin sanottujen kuumennettavien tupakkatuotteiden käyttämiseen tarkoitettujen tupakointivälineet, joita ei tiettävästi vielä ole Suomen markkinoilla, eivät olisi tulevaisuudessakaan näkyvillä lasten ja nuorten arkielämän ympäristöön kuuluvissa tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikoissa. Tämä nostaisi alaikäisten kynnystä hankkia kyseisiä tuot-

teita. Esilläpitokiellolla voitaisiin näin vaikuttaa siihen, ettei näistä uudentyyppisistä tupakkatuotteista muodostu uutta väylää nikotiiniriippuvuuteen etenkin lapsille ja nuorille. Esilläpitokiellon laajennus olisi perusteltu myös siitä näkökulmasta, että tällaisia tupakointivälineitä on ulkoisesti vaikea tai mahdotonta erottaa sähkösavukkeista, joiden esilläpito on jo nykyisin kiellettyä. Ehdotettu esilläpitokiellon laajennus ei myöskään kohdistu omaisuudensuojan ydinalueelle.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipakkaukset yhdenmukaistettaisiin tupakkalailla. Myös savukkeiden, täyttösäiliöiden ja nikotiininesteiden sallitusta ulkomuodosta säädettäisiin lailla. Ehdotus on merkityksellinen tuotteiden valmistajien ja maahantuojien omaisuudensuojan kannalta, sillä vähittäismyyntipakkaus ja tuote itsessään on voitu suojata erityyppisillä tavaramerkeillä, kuten sanamerkillä, kuviomerkillä tai sanaosia sisältävällä kuviomerkillä.

Esityksen mukaan pakkausten ulkoasu yhdenmukaistettaisiin niin, että pakkauksessa ei saisi esittää minkäänlaisia logoja tai muita kuvioita, vaikka ne olisi suojattu tavaramerkillä. Myös esimerkiksi pakkauksen väri standardisoitaisiin. Esimerkiksi kuviomerkkien ja sanaosia sisältävien kuviomerkkien esittäminen pakkauksissa tulisi kokonaan kielletyksi. Ehdotettu sääntely merkitsisi siten rajoitusta tavaramerkin haltijan oikeuteen hyödyntää tätä omaisuutta elinkeinotoiminnassaan.

Yhdenmukaistamista koskevan sääntelyn tavoitteena on vähentää tuotteiden ja niiden pakkausten houkuttelevuutta ja sitä kautta vähentää tupakoinnin aloittamista nuorten keskuudessa ja ylipäättään tupakointimääriä. Tutkimusten mukaan muissa maissa yhdenmukaistamista koskevalla sääntelyllä on ollut tällaisia vaikutuksia. Tavoitteena on myös, ettei kuluttajaa johdeta houkuttelevan pakkauksen avulla harhaan tuotteen haitallisista terveysvaikutuksista.

Tupakka- ja muiden nikotiinituotteiden käytöstä aiheutuvien terveydellisten ja taloudellisten haittojen vuoksi yhteiskunnalla on painavat perusteet pyrkiä estämään näiden tuotteiden käytön aloittamista ja tukemaan käytön lopettamista. Ehdotettu sääntely on siten painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa ja toteuttaa perustuslain 7 §:ssä säädettyä oikeutta elämään ja 19 §:n 3 momentissa säädettyä julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä.

Ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta on merkitystä sillä, että pakkauksissa saisi jatkossakin esittää tuotteen tuotenimen. Ehdotettu sääntely ei siis kokonaan estäisi tavaramerkkien hyödyntämistä pakkauksissa, ja eri tuotteet olisi jatkossakin mahdollista erottaa toisistaan pakkaukseen painetun tuotenimen avulla. Sama koskee itse tuotteeseen painettavia tuotenimiä. Kukaan muu kuin tavaramerkin haltija ei saisi jatkossakaan käyttää tuotteensa tunnusmerkin tavaramerkkiin sekoitettavissa olevaa merkkiä, ja tavaramerkin haltija saisi vedota yksinoikeuteensa kaikkia kilpailijoitaan vastaan. Tavaramerkin rekisteröimisestä ei sen sijaan seuraa rajoittamatonta oikeutta tavaramerkin käyttöön, vaan edellä jaksossa 5.2 selostetusti myös WTO:n tasolla on katsottu, että tupakkapakkauksiin liittyviä tavaramerkkioikeuksia voidaan rajoittaa yleisen edun ja kansanterveyden suojelemiseksi.

Edellä selostetuista perusteista esityksessä katsotaan, että ehdotetulla tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ja niiden pakkausten yhdenmukaistamista koskevalla sääntelyllä on hyväksyttävät perusteet ja sääntely on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Sääntely ei myöskään kohdistu omaisuuden suojan ytimeen, eivätkä rajoitukset ulotu pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon sääntelyn taustalla oleva yhteiskunnallisen intressin painavuus.

12.6 Valvontamaksu

Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Vakiintuneen määritelmän mukaan vero on rahasuoritus, joka ei ole korvaus tai vastike julkisen vallan maksuvelvolliselle antamista eduista tai palveluista ja jolle on ominaista valtion menojen rahoittaminen (ks. HE 1/1998 vp).

Esityksen mukaan Valvira perisi valmistajilta ja maahantuojilta vuotuisen valvontamaksun, joka perustuisi tuotteiden myyntimääriin ja jolla olisi tarkoitus yleisesti kattaa tupakkalain noudattamisen valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna valvontamaksu olisi vero, josta on edellä selostetusti säädetävä lailla. Esityksen mukaan tupakkalaissa säädettäisiin velvollisuudesta valvontamaksun suorittamiseen, valvontamaksun suuruuden perusteista ja valvontamaksuvelvollisen oikeusturvasta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tupakkalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tupakkalain (549/2016) 26 §:n otsikko ja 1 momentti, 27 §, 32 §:n otsikko ja 3 momentti, 35 §, 36 §:n otsikko ja 4 momentti, 54, 58 ja 65 §, 67 §:n 1 momentin 1 kohta, 70 §, 71 §:n 1 momentti, 74 §:n 1 momentin 3 kohta ja 3 momentti, 78 §:n 2 momentti, 94 §:n 3 momentti, 95, 96 ja 106 §, 107 §:n 1 momentin 1 kohta ja 117 §, sellaisina kuin niistä ovat 32 §:n otsikko ja 3 momentti laissa 248/2019 ja 95 § laissa 1374/2016, sekä lisätään 32 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 248/2019, uusi 4 ja 5 momentti, lakiin uusi 35 a §, 36 §:ään uusi 5 ja 6 momentti, lakiin uusi 36 a, 36 b, 42 a ja 52 a §, 60 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1374/2016 ja 248/2019, uusi 5 momentti, 74 §:n 1 momenttiin uusi 4—6 kohta, 90 §:ään uusi 5 momentti, 91 §:ään uusi 4 ja 5 momentti sekä lakiin uusi 92 a ja 92 b § seuraavasti:

26 §

Ennakoilmoitus sähkösavukkeista, täyttösäiliöistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinitomista nesteistä

Sähkösavukkeen, täyttösäiliön tai höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava Valviralle tuotteesta, jota se aikoo alkaa myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kuusi kuukautta ennen kuin tuote saatetaan markkinoille. Vastaavasti myös tuotteeseen tehtävästä merkittävästä muutoksesta on tehtävä ilmoitus ennen kuin tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille.

27 §

Markkinatutkimukset ja myyntimäärät sähkösavukkeista, nikotiininesteistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä

Sähkösavukkeen tai nikotiininesteen valmistajan tai maahantuojan on toimitettava vuosittain Valviralle:

- 1) kattavat tiedot myyntimääristä tuotemerkin ja -tyypin mukaan;
- 2) tiedot eri kuluttajaryhmien mieltymyksistä;
- 3) tiedot tuotteiden myyntitavoista;
- 4) tiivistelmät 1—3 kohdassa tarkoitettuja asioita koskevista markkinatutkimuksista sekä tiivistelmien englanninkielinen käännös.

Mitä 1 momentin 1 kohdassa säädetään, koskee myös höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä.

32 §

Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen pakolliset ja sallitut merkinnät

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksessa saa esittää tupakkatuotteen tuotenimen ja tupakkatuoteryhmän, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkaukseen ja viivakoodin siten, että vähittäismyyntipakkaus ei merkinnöiltään erotu muista saman tupakkatuoteryhmän vähittäismyyntipakkauksista eikä merkintöjen avulla edistetä tuotteen myyntiä.

Jollei muualla laissa toisin säädetä, tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksessa ei saa olla muita kuin 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja merkintöjä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen merkintöjen tekstistä, kuvista, kirjasinlajeista ja -koosta, väristä, kehystämisestä, pinta-alasta, sijoittelusta, vuorottelemisesta, kiinnittämisestä, rikkoutumattomuudesta ja muusta määrittelystä;

2) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun yksilöllisen tunnisteiden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen, tunnisteiden avulla määritettävistä tiedoista sekä siitä, mitkä tiedot kuuluvat tunnisteeseen ja mihin tietoihin on päästävä sähköisesti sen välityksellä;

3) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen sekä turvaominaisuuden teknisistä standardeista ja niiden mahdollisesta vuorottelusta;

4) 2 momentissa tarkoitetun aitoustekijän tarjoajan riippumattomuutta koskevista velvollisuuksista;

5) 3 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjasinlajeista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä.

35 §

Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus ei saa muodoltaan, väritään, materiaaliltaan, kääreeltään tai muulta ulkoasultaan erottua muista saman tupakkatuoteryhmän vähittäismyyntipakkauksista, eikä vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen sallitusta muodosta, väristä, materiaalista, kääreestä ja muusta ulkoasusta sekä avausmekanismista ja muista ominaisuuksista. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää vähittäismyyntipakkauksen muodon, materiaalin, kannen, avausmekanismien ja repäisynauhan osalta poikkeuksia 1 momentissa säädettyistä vaatimuksista.

35 a §

Savukkeiden ulkoasu

Savuke ei saa muodoltaan, väritään, pinnaltaan, filterinsä väritä tai muulta ulkoasultaan erottua muista savukkeista, eikä savukkeiden ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Savukkeeseen saa merkitä tuotteen tuotenimen siten, että merkintä ei erotu muiden savukkeiden vastaavista merkinnöistä eikä sen avulla edistetä tuotteen myyntiä. Savukkeessa ei saa olla muita merkintöjä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset savukkeiden sallitusta muodosta, väristä, pinnasta ja filterin väristä sekä muusta ulkoasusta sekä 2 momentissa

tarkoitettujen merkinnän kirjainlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää poikkeuksia 1 momentissa säädetyistä vaatimuksista savukkeen värin osalta.

36 §

Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen pakolliset ja sallitut merkinnät

Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksessa saa esittää tuotteen tuotenimen, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon, maun, valmistuspäivämäärän ja viivakoodin siten, että vähittäismyyntipakkaus ei merkinnöiltään erotu muista sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksista eikä merkintöjen avulla edistetä tuotteen myyntiä.

Jollei muualla laissa toisin säädetä, sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksessa ei saa olla muita kuin 1 ja 4 momentissa tarkoitettuja merkintöjä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen terveysvaroituksen tekstistä, kirjainlajista ja -koosta, väristä, pinta-alasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä;
- 2) 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen lehtisessä annettavista tiedoista;
- 3) 5 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjainlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä.

36 a §

Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkaus ei saa muodoltaan, väritään, materiaaliltaan tai muulta ulkoasultaan erottua muista sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksista, eikä vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen sallitusta muodosta, väristä, materiaalista ja muusta ulkoasusta.

36 b §

Täyttösäiliön ja nikotiininesteen ulkoasu

Täyttösäiliö ei saa muodoltaan, väritään, pinnaltaan, etikettinsä väritä tai muulta ulkoasultaan erottua muista täyttösäiliöistä, eikä täyttösäiliön ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Täyttösäiliöön saa merkitä nikotiininesteen tuotenimen, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon, maun ja valmistuspäivämäärän siten, että merkinnät eivät erotu muiden täyttösäiliöiden vastaavista merkinnöistä eikä niiden avulla edistetä tuotteen myyntiä. Täyttösäiliössä ei saa olla muita merkintöjä lukuun ottamatta 37 §:ssä tarkoitettuja merkintöjä.

Nikotiinineste ei saa väritään erottua muista nikotiininesteistä, eikä nesteen värin avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

HE 141/2021 vp

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset täyttösäiliön sallitusta muodosta, väristä, pinnasta, etiketin väristä sekä muusta ulkoasusta, 2 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjasinlajeista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä sekä nikotiininesteen sallitusta väristä.

42 a §

Talouden toimijan tunnuksen tekeminen toimimattomaksi

Komission jäljitettävyyasetuksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tunnisteiden antaja saa Tullin tai Valviran pyynnöstä tehdä toimimattomaksi mainitun asetuksen 15 artiklassa tarkoitettun talouden toimijan tunniste-koodin, jos mainitun asetuksen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu talouden toimija:

- 1) laiminlyö mainitun asetuksen 14 artiklan 5 kohdan mukaisen velvollisuutensa viipymättä ilmoittaa tunnisteiden antajalle mahdollisista muutoksista alkuperäisessä hakemuslomakkeessa annettuihin tietoihin sekä toiminnan mahdollisesta lopettamisesta säädetyllä tavalla;
- 2) myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksista puuttuu 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yksilöllinen tunniste tai turvaominaisuus; tai
- 3) myy tai muutoin luovuttaa savuttomia tupakkatuotteita 51 §:n vastaisesti.

52 a §

Tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto

Kuluttajalle ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa tuotetta, jonka tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku.

54 §

Omaavontasuunnitelma

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omaavontasuunnitelma 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi sekä sen varmistamiseksi, että tuotteista on tehty tässä laissa säädettyt ilmoitukset ja tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tässä laissa säädettyjen vaatimusten mukaisia. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä omaavontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta.

58 §

Etämyynnin kieltö

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Myöskään Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita kuluttajalle kuluttajansuojalain (38/1978) 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen.

60 §

Tukkumyynnin rajoitukset

Tukkumyyjällä on oikeus saada Valviralta 1 ja 2 momentissa säädettyjen velvollisuuksiensa varmistamiseksi välttämättömät tiedot vähittäismyyntiluvan haltijoista ja tukkumyynti-ilmoituksen tehneistä elinkeinonharjoittajista sekä käsitellä näitä tietoja.

65 §

Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

Yksityishenkilö ei saa hankkia tai vastaanottaa elinkeinonharjoittajalta tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä tai poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita postitse, tavarakuljetuksena tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

67 §

Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Yksityishenkilö ei saa tuoda maahan:

1) tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksen merkinnät poikkeavat 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetystä, enempää kuin 200 savuketta, 50 sikaria, 100 pikkusikaria ja 250 grammaa kääre-, piippu- tai vesipiipputupakkaa sekä muuta tupakkatuotetta enempää kuin 200 annosyksikköä tai 250 grammaa irtonaisena;

70 §

Hintahyvityksen kielto

Elinkeinoharjoittaja ei saa vähittäismyynnissä tarjota eikä maksaa tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen hinnasta hyvitystä, joka määräytyy mainittujen tuotteiden tai muiden kulutushyödykkeiden ja palvelujen ostojen mukaan.

71 §

Esilläpitokielto

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä tai tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kumentamiseen, tai mainittujen tuotteiden tavaramerkkejä ei saa pitää esillä tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, tupakkajäljitelmien, sähkösavukkeiden tai nikotiininesteiden vähittäismyynnissä.

74 §

Yleiset tupakointikiellot

Tupakoida ei saa:

3) päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa;

4) leikkikentillä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) 7 §:n mukainen turvallisuusasiakirja;

5) lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille;

6) yleisellä uimarannalla; yleisellä uimarannalla tarkoitetaan uimarantaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja josta on tehtävä terveydensuojelulain (763/1994) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen ilmoitus.

Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa eikä leikkikentillä.

78 §

Asuntoyhteisön tupakointikiellot

Asuntoyhteisö saa kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön hallitsemassa yhteisissä ulkotiloissa.

90 §

Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

Tuotetta ei saa tuoda markkinoille ennen kuin 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettu maksu on maksettu.

91 §

Tupakkalain valvontamaksut

Valvira perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuosittain valvontamaksun tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinitomien nesteiden valmistajilta ja maahantuoilta. Valvontamaksu muodostuu seuraavasti niiden myyntimäärien perusteella, jotka valmistaja tai maahantuoja on edellisen kalenterivuoden aikana ilmoittanut Valviralle 16 ja 27 §:n nojalla:

1) savukkeet: 0,001 euroa kappaleelta;

2) sikarit: 0,02 euroa kappaleelta;

3) pikkusikarit: 0,001 euroa kappaleelta;

4) muut kuin 1—3 kohdassa tarkoitettut tupakkatuotteet: 1,7 euroa kilolta;

5) nikotiininesteet ja höyrystettäväksi tarkoitettut nikotiinittomat nesteet: 0,01 euroa millilitralta.

HE 141/2021 vp

Edellä 4 momentissa tarkoitettun valvontamaksun suuruus on kuitenkin vähintään 300 euroa ja enintään 70 000 euroa valmistajaa tai maahantuojaa kohden.

92 a §

Valvontamaksun oikaisu maksuvelvollisen hyväksi

Jos maksuvelvolliselle on virheen johdosta määrätty liikaa valvontamaksua, maksupäätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu. Oikaisu maksuvelvollisen hyväksi voidaan tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta.

92 b §

Valvontamaksun oikaisu maksunsaajan hyväksi

Jos maksuvelvolliselle on laskuvirheen tai siihen verrattavan erehdyksen vuoksi taikka sen johdosta, ettei asiaa ole joltakin osalta tutkittu, jäänyt määräämättä valvontamaksu tai osa siitä maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta, maksupäätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu. Oikaisu maksunsaajan hyväksi voidaan tehdä vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin tai olisi pitänyt määrätä.

94 §

Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, tämän lain 26 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettun luonnollisen henkilön nimi on saatettava sellaisenaan julkiseksi, kun tietoja asetetaan saataville tämän pykälän 2 momentin mukaisesti.

95 §

Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri

Valvira ja kunnat pitävät lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa, valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä tilastointia varten valtakunnallista rekisteriä elinkeinonharjoittajista:

1) joille on myönnetty 44 §:ssä tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa;

2) jotka ovat tehneet 48—50 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

1) hakijan tai ilmoituksen tekijän nimi, toiminimi ja yhteystiedot Suomessa, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus sekä tuotteiden myyntipaikan osoite;

2) lupa- tai ilmoitusnumero, tiedot luvan tai ilmoituksen perusteella tapahtuvasta toiminnasta ja omavalvonnasta, tiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta sekä tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista;

3) muut kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot.

HE 141/2021 vp

Valvira ja kunnat ovat 1 momentissa tarkoitettujen rekisterin luonnollisten henkilöiden suoje-
lusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin
95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679
(yleinen tietosuojasetus), jäljempänä *tietosuojasetus*, 26 artiklassa tarkoitettuja yhteisrekis-
terinpitäjiä. Valvira vastaa rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta, ylläpidosta ja kehittämi-
sistä sekä toimii tietosuojasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna rekisteröityjen yh-
teyspisteenä, jos rekisteröidyn pyyntö koskee useamman kuin yhden kunnan alueella sijaitsevia
myyntipaikkoja. Kunta vastaa 2 momentissa tarkoitettujen tietojen kirjaamisesta rekisteriin ja
toimii tietosuojasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteyspisteenä,
jos rekisteröidyn pyyntö koskee kunnan alueella sijaitsevaa myyntipaikkaa.

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa
säädetään, luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyt-
töön tarkoitettujen osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi niin,
että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena luvanhaltijan
tai ilmoituksen tekijän nimeä, yritys- ja yhteisötunnusta tai lupa- tai ilmoitusnumeroa taikka
myyntipaikan nimeä. Elinkeinonharjoittajaa koskevat tiedot säilytetään rekisterissä viisi vuotta
myynnin lopettamisen tai vähittäismyyntiluvan peruuttamisen jälkeen.

96 §

Kunnan kiellot ja määräykset

Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen sään-
nösten tai antamansa määräyksen vastaista toimintaa, kunta voi kieltää tällaisen toiminnan tai
määrätä toiminnan korjattavaksi tämän lain mukaiseksi.

106 §

Muutoksenhaku Valviran ja kunnan päätöksiin

Edellä 91 §:ssä tarkoitettuun valvontamaksuun saa vaatia oikaisua maksun määränneeltä vi-
ranomaiselta. Oikaisuvaatimus on esitettävä kolmen vuoden kuluessa valvontamaksun määrää-
mistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tie-
doksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa an-
netussa laissa (808/2019). Muutoksenhausta markkinaoikeudellisiin asioihin säädetään kuiten-
kin tämän lain 107 §:ssä ja muutoksenhausta 84 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä
90 ja 91 §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin kuntalaissa (410/2015).

107 §

Muutoksenhaku markkinaoikeudellisiin asioihin

Valittamalla ei saa hakea muutosta:

1) Valviran tai kunnan antamaan kieltopäätökseen tai muuhun päätökseen, joka perustuu 68
§:n vastaiseen markkinointiin taikka siihen, että tupakkatuotteen, sähkösavukkeen, täyttösäi-
liön, nikotiininesteen, höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinittoman nesteen tai poltettavaksi tar-
koitetun kasvipärisen tuotteen vähittäismyyntipakkaus tai tuote itsessään on 5 luvun säännös-
ten vastainen;

117 §

Myyntipäällykset

Mitä tässä laissa säädetään tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen, täyttösäiliön tai höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen vähittäismyyntipakkauksesta, koskee myös tuotteen mahdollista myyntipäällystä lukuun ottamatta 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa, 34 ja 35 §:ää sekä 6 lukua.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 32 §:n otsikko ja 3—5 momentti, 35 ja 35 a §, 36 §:n otsikko ja 4—6 momentti sekä 36 a ja 36 b § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2023.

Mitä 58 §:ssä säädetään poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen myynnistä ja muusta luovuttamisesta kuluttajalle kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviesintä käyttäen, sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 2022.

Höyrystettäväksi tarkoitetusta nikotiinittomasta nesteestä, joka on laillisesti myyty tai muutoin luovutettu kuluttajille Suomessa ennen tämän lain voimaantuloa, on tehtävä 26 §:ssä tarkoitettu ilmoitus viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.

Höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen valmistajan tai maahantuojan on toimitettava 27 §:ssä tarkoitettut tiedot Valviralle ensimmäisen kerran vuonna 2023.

Tuotetta, jonka tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku, saa 52 a §:n estämättä myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille vuoden 2022 loppuun, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen tämän lain voimaantuloa.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on päivitettävä omavalvontasuunnitelmansa 54 §:n mukaiseksi vuoden 2022 loppuun mennessä.

Edellä 91 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettua valvontamaksua ei peritä vuonna 2022, jos valmistaja tai maahantuoja ilmoittaa 21 §:n 3 momentin tai 30 §:n 3 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettulla tavalla poistavansa tuotteen markkinoilta viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2022.

Helsingissä 23.9.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru

Laki

tupakkalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tupakkalain (549/2016) 26 §:n otsikko ja 1 momentti, 27 §, 32 §:n otsikko ja 3 momentti, 35 §, 36 §:n otsikko ja 4 momentti, 54, 58 ja 65 §, 67 §:n 1 momentin 1 kohta, 70 §, 71 §:n 1 momentti, 74 §:n 1 momentin 3 kohta ja 3 momentti, 78 §:n 2 momentti, 94 §:n 3 momentti, 95, 96 ja 106 §, 107 §:n 1 momentin 1 kohta ja 117 §,

sellaisina kuin niistä ovat 32 §:n otsikko ja 3 momentti laissa 248/2019 ja 95 § laissa 1374/2016, sekä

lisätään 32 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 248/2019, uusi 4 ja 5 momentti, lakiin uusi 35 a §, 36 §:ään uusi 5 ja 6 momentti, lakiin uusi 36 a, 36 b, 42 a ja 52 a §, 60 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1374/2016 ja 248/2019, uusi 5 momentti, 74 §:n 1 momenttiin uusi 4—6 kohta, 90 §:ään uusi 5 momentti, 91 §:ään uusi 4 ja 5 momentti sekä lakiin uusi 92 a ja 92 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

26 §

26 §

Ennakkoilmoitus sähkösavukkeista ja täyttösäiliöistä

Ennakkoilmoitus sähkösavukkeista, täyttösäiliöistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä

Sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava Valviralle tuotteesta, jota se aikoo alkaa myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kuusi kuukautta ennen kuin tuote saatetaan markkinoille. Vastaavasti myös tuotteeseen tehtävästä merkittävästä muutoksesta on tehtävä ilmoitus ennen kuin tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille.

Sähkösavukkeen, täyttösäiliön tai höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava Valviralle tuotteesta, jota se aikoo alkaa myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kuusi kuukautta ennen kuin tuote saatetaan markkinoille. Vastaavasti myös tuotteeseen tehtävästä merkittävästä muutoksesta on tehtävä ilmoitus ennen kuin tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

27 §

27 §

Markkinatutkimukset ja myyntimäärät sähkösavukkeista ja täyttösäiliöistä

Markkinatutkimukset ja myyntimäärät sähkösavukkeista, nikotiininesteistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä

Sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistajan tai maahantuojan on toimitettava vuosittain Valviralle:

Sähkösavukkeen tai nikotiininesteen valmistajan tai maahantuojan on toimitettava vuosittain Valviralle:

- 1) kattavat tiedot myyntimääristä tuotemerkin ja -tyypin mukaan;
- 2) tiedot eri kuluttajaryhmien mieltymyksistä;
- 3) tiedot tuotteiden myyntitavoista;
- 4) tiivistelmät 1—3 kohdassa tarkoitettuja asioita koskevista markkinatutkimuksista sekä tiivistelmien englanninkielinen käännös.

- 1) kattavat tiedot myyntimääristä tuotemerkin ja -tyypin mukaan;
- 2) tiedot eri kuluttajaryhmien mieltymyksistä;
- 3) tiedot tuotteiden myyntitavoista;
- 4) tiivistelmät 1—3 kohdassa tarkoitettuja asioita koskevista markkinatutkimuksista sekä tiivistelmien englanninkielinen käännös.
Mitä 1 momentin 1 kohdassa säädetään, koskee myös höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä.

32 §

32 §

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaus-
ten pakolliset merkinnät

Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen
pakolliset ja sallitut merkinnät

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen merkintöjen tekstistä, kuvista, kirjasinlajista ja koosta, väristä, kehystämisestä, pinta-

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksessa saa esittää tupakkatuotteen tuotenimen ja tupakkatuoteryhmän, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon ja viivakoodin siten, että vähittäismyyntipakkaus ei merkinnöiltään erotu muista saman tupakkatuoteryhmän vähittäismyyntipakkauksista eikä merkintöjen avulla edistetä tuotteen myyntiä.

Jollei muualla laissa toisin säädetä, tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksessa ei saa olla muita kuin 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja merkintöjä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen merkintöjen tekstistä, kuvista, kirjasinlajista ja -koosta, väristä, kehystämisestä, pinta-

Voimassa oleva laki

alasta, sijoittelusta, vuorottelemisesta, kiinnittämistä, rikkoutumattomuudesta ja muusta määrittelystä;

2) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun yksilöllisen tunnisteiden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen, tunnisteiden avulla määritettävistä tiedoista sekä siitä, mitkä tiedot kuuluvat tunnisteeseen ja mihin tietoihin on päästävä sähköisesti sen välityksellä;

3) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen sekä turvaominaisuuden teknisistä standardeista ja niiden mahdollisesta vuorottelusta;

4) 2 momentissa tarkoitetun aitoustekijän tarjoajan riippumattomuutta koskevista velvollisuuksista.

35 §

Eräiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksen muoto, materiaali ja avausmekanismi

Savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö. Kääretupakan vähittäismyyntipakkauksen on oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö taikka lieriömäinen tai pussimainen.

Savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava kartonkia tai pehmeää materiaalia. Siinä ei saa olla avausmekanismia, joka voidaan sulkea tai sinetöidä ensimmäisen avauskerran jälkeen, lukuun ottamatta läppäkanta ja kovan rasian saranoitua kantta. Jos vähittäismyyntipakkauksessa on läppäkansi tai saranoitu kansi, kansi saa olla saranoitu vain vähittäismyyntipakkauksen takapuolella.

Ehdotus

alasta, sijoittelusta, vuorottelemisesta, kiinnittämistä, rikkoutumattomuudesta ja muusta määrittelystä;

2) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun yksilöllisen tunnisteiden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen, tunnisteiden avulla määritettävistä tiedoista sekä siitä, mitkä tiedot kuuluvat tunnisteeseen ja mihin tietoihin on päästävä sähköisesti sen välityksellä;

3) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen sekä turvaominaisuuden teknisistä standardeista ja niiden mahdollisesta vuorottelusta;

4) 2 momentissa tarkoitetun aitoustekijän tarjoajan riippumattomuutta koskevista velvollisuuksista;

5) 3 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä.

35 §

Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus ei saa muodoltaan, väritään, materiaaliltaan, kääreeltään tai muulta ulkoasultaan erottua muista saman tupakkatuoteryhmän vähittäismyyntipakkauksista, eikä vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen sallitusta muodosta, väristä, materiaalista, kääreestä ja muusta ulkoasusta sekä avausmekanismista ja muista ominaisuuksista. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää vähittäismyyntipakkauksen muodon, materiaalin, kannen, avausmekanismin ja repäisy-nauhan osalta poikkeuksia 1 momentissa säädetyistä vaatimuksista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(Uusi)

35 a §

Savukkeen ulkoasu

Savuke ei saa muodoltaan, väriltään, pinnaltaan, filttersä väriltä tai muulta ulkoasultaan erottua muista savukkeista, eikä savukkeen ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Savukkeeseen saa merkitä tuotteen tuotenimen siten, että merkintä ei erotu muiden savukkeiden vastaavista merkinnöistä eikä sen avulla edistetä tuotteen myyntiä. Savukkeessa ei saa olla muita merkintöjä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset savukkeen sallitusta muodosta, väristä, pinnasta ja filttersin väristä sekä muusta ulkoasusta sekä 2 momentissa tarkoitetun merkinnän kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää poikkeuksia 1 momentissa säädettyistä vaatimuksista savukkeen värin osalta.

36 §

Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkinnät

36 §

*Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen **pakolliset ja sallitut** merkinnät*

Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksessa saa esittää tuotteen tuotenimen, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon, maun, valmistuspäivämäärän ja viivakoodin siten, että vähittäismyyntipakkaus ei merkinnöiltään erotu muista sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausista eikä merkintöjen avulla edistetä tuotteen myyntiä.

Jollei muualla laissa toisin säädetä, sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksessa ei saa olla muita kuin 1 ja 4 momentissa tarkoitettuja merkintöjä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

Voimassa oleva laki

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun terveystieteen tekstistä, kirjainlajista ja -koosta, väristä, pinta-alasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä sekä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettussa lehtisessä annettavista tiedoista.

Ehdotus

1) 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun terveystieteen tekstistä, kirjainlajista ja -koosta, väristä, pinta-alasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä;

2) 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettussa lehtisessä annettavista tiedoista;

3) 5 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjainlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä.

(Uusi)

36 a §

Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkaus ei saa muodoltaan, väritään, materiaaliltaan tai muulta ulkoasultaan erottua muista sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksista, eikä vähittäismyyntipakkauksen ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen sallitusta muodosta, väristä, materiaalista ja muusta ulkoasusta.

(Uusi)

36 b §

Täyttösäiliön ja nikotiininesteen ulkoasu

Täyttösäiliö ei saa muodoltaan, väritään, pinnaltaan, etikettinsä väritä tai muulta ulkoasultaan erottua muista täyttösäiliöistä, eikä täyttösäiliön ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Täyttösäiliöön saa merkitä nikotiininesteen tuotenimen, valmistajan tai maahantuojan toiminimen ja yhteystiedot sekä tuotteen pakkauskoon, maun ja valmistuspäivämäärän siten, että merkinnät eivät erotu muiden täyttösäiliöiden vastaavista merkinnöistä eikä niiden avulla edistetä tuotteen myyntiä. Täyttösäiliössä ei saa olla muita merkintöjä lukuun ottamatta 37 §:ssä tarkoitettuja merkintöjä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Nikotiinineste ei saa väriltään erottua muista nikotiininesteistä, eikä nesteen värin avulla saa edistää tuotteen myyntiä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset täyttösäiliön sallitusta muodosta, väristä, pinnasta, etiketin väristä sekä muusta ulkoasusta, 2 momentissa tarkoitettujen merkintöjen kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinnasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä sekä nikotiininesteen sallitusta väristä.

(Uusi)

42 a §

Talouden toimijan tunnuksen tekeminen toimimattomaksi

Komission jäljitettävyyasetuksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tunnisteiden antaja saa Tullin tai Valviran pyynnöstä tehdä toimimattomaksi mainitun asetuksen 15 artiklassa tarkoitetun talouden toimijan tunnistekoodin, jos mainitun asetuksen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu talouden toimija:

1) laiminlyö mainitun asetuksen 14 artiklan 5 kohdan mukaisen velvollisuutensa viipyvästi ilmoittaa tunnisteiden antajalle mahdollisista muutoksista alkuperäisessä hakemuslomakkeessa annettuihin tietoihin sekä toiminnan mahdollisesta lopettamisesta säädetyllä tavalla;

2) myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksista puuttuu 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yksilöllinen tunniste tai turvaominaisuus; tai

3) myy tai muutoin luovuttaa savuttomia tupakkatuotteita 51 §:n vastaisesti.

(Uusi)

52 a §

Tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto

Kuluttajalle ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa tuotetta, jonka tarkoituksena on saada

*Voimassa oleva laki**Ehdotus**aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku.*

54 §

54 §

*Oma-
valvontasuunnitelma**Oma-
valvontasuunnitelma*

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällystä ja toteuttamisesta.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi *sekä sen varmistamiseksi, että tuotteista on tehty tässä laissa säädetty ilmoitukset ja tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tässä laissa säädettyjen vaatimusten mukaisia*. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällystä ja toteuttamisesta.

58 §

58 §

*Etämyynnin kielto**Etämyynnin kielto*

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiinineiteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Myöskään Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita kuluttajalle kuluttajansuojalain (38/1978) 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen.

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiinineiteiden *ja poltettavaksi tarkoitettujen kasvipöytäisten tuotteiden* rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Myöskään Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita kuluttajalle kuluttajansuojalain (38/1978) 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen.

60 §

60 §

*Tukkumyynnin rajoitukset**Tukkumyynnin rajoitukset*

Tukkumyyjällä on oikeus saada Valviralta 1 ja 2 momentissa säädettyjen velvollisuuksiensa varmistamiseksi välttämättömät tiedot

HE 141/2021 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vähittäismyyntiluvan haltijoista ja tukkumyynti-ilmoituksen tehneistä elinkeinonharjoittajista sekä käsitellä näitä tietoja.

65 §

65 §

Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

Yksityishenkilö ei saa hankkia tai vastaanottaa elinkeinonharjoittajalta tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä postitse, tavarankuljetuksena tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

Yksityishenkilö ei saa hankkia tai vastaanottaa elinkeinonharjoittajalta tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä tai poltettavaksi tarkoitettuja kasvipörsäisiä tuotteita postitse, tavarankuljetuksena tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

67 §

67 §

Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Yksityishenkilö ei saa tuoda maahan:
1) tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksen merkinnät poikkeavat 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetystä, enempää kuin 200 savuketta, 50 sikaria, 100 pikkusikaria ja 250 grammaa kääre- tai piipputupakkaa;

Yksityishenkilö ei saa tuoda maahan:
1) tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksen merkinnät poikkeavat 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetystä, enempää kuin 200 savuketta, 50 sikaria, 100 pikkusikaria ja 250 grammaa kääre-, piippu- tai vesipiipputupakkaa sekä muuta tupakkatuotetta enempää kuin 200 annosyksikköä tai 250 grammaa irtonaisena;

70 §

70 §

Hintahyvityksen kielto

Hintahyvityksen kielto

Elinkeinonharjoittaja ei saa tarjota eikä maksaa tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen hinnasta hyvitystä, joka määräytyy mainittujen tuotteiden tai muiden kulutushyödykkeiden ja palvelujen ostojen mukaan.

Elinkeinonharjoittaja ei saa vähittäismyyntinsä tarjota eikä maksaa tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen hinnasta hyvitystä, joka määräytyy mainittujen tuotteiden tai muiden kulutushyödykkeiden ja palvelujen ostojen mukaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

71 §

71 §

Esilläpitokielto

Esilläpitokielto

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä ja niiden tavaramerkkejä ei saa pitää esillä tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, tupakkajäljitelmien, sähkösavukkeiden tai nikotiininesteiden vähittäismyynnissä.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä *tai tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen, tai mainittujen tuotteiden tavaramerkkejä ei saa pitää esillä tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, tupakkajäljitelmien, sähkösavukkeiden tai nikotiininesteiden vähittäismyynnissä.*

74 §

74 §

Yleiset tupakointikiellot

Yleiset tupakointikiellot

Tupakoida ei saa:

Tupakoida ei saa:

3) päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

3) päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa;

4) leikkikentillä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) 7 §:n mukainen turvallisuusasiakirja;

5) lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille;

6) yleisellä uimarannalla; yleisellä uimarannalla tarkoitetaan uimarantaa, jossa kunnan terveysuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja josta on tehtävä terveysuojelulain (763/1994) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen ilmoitus.

Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.

Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa *eikä leikkikentillä.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

78 §

78 §

Asuntoyhteisön tupakointikiellot

Asuntoyhteisön tupakointikiellot

Asuntoyhteisö saa kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön hallitsemissa yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

Asuntoyhteisö saa kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön hallitsemissa yhteisissä ulkotiloissa.

90 §

90 §

Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

Tuotetta ei saa tuoda markkinoille ennen kuin 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettu maksu on maksettu.

91 §

91 §

Tupakkalain valvontamaksut

Tupakkalain valvontamaksut

Valvira perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuosittain valvontamaksun tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden valmistajilta ja maahantuojilta. Valvontamaksu muodostuu seuraavasti niiden myyntimäärien perusteella, jotka valmistaja tai maahantuojia on edellisen kalenterivuoden aikana ilmoittanut Valviralle 16 ja 27 §:n nojalla:

- 1) savukkeet: 0,001 euroa kappaleelta;
- 2) sikarit: 0,02 euroa kappaleelta;
- 3) pikkusikarit: 0,001 euroa kappaleelta;
- 4) muut kuin 1–3 kohdassa tarkoitettut tupakkatuotteet: 1,7 euroa kilolta;
- 5) nikotiininesteet ja höyrystettäväksi tarkoitettut nikotiinittomat nesteet: 0,01 euroa millilitralta.

Edellä 4 momentissa tarkoitettujen valvontamaksun suuruus on kuitenkin vähintään 300

Voimassa oleva laki

Ehdotus

euroa ja enintään 70 000 euroa valmistajaa tai maahantuojaa kohden.

(Uusi)

92 a §

Valvontamaksun oikaisu maksuvelvollisen hyväksi

Jos maksuvelvolliselle on virheen johdosta määrätty liikaa valvontamaksua, maksupäätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annettulla päätöksellä ratkaistu. Oikaisu maksuvelvollisen hyväksi voidaan tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta.

(Uusi)

92 b §

Valvontamaksun oikaisu maksunsaajan hyväksi

Jos maksuvelvolliselle on laskuvirheen tai siihen verrattavan erehdyksen vuoksi taikka sen johdosta, ettei asiaa ole joltakin osalta tutkittu, jäänyt määräämättä valvontamaksu tai osa siitä maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta, maksupäätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annettulla päätöksellä ratkaistu. Oikaisu maksunsaajan hyväksi voidaan tehdä vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin tai olisi pitänyt määrätä.

94 §

Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

94 §

Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, tämän lain 26 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettun luonnollisen henkilön nimi on saatettava sellaisenaan julkiseksi, kun tietoja asetetaan saataville tämän pykälän 2 momentin mukaisesti. *Edellä*

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, tämän lain 26 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettun luonnollisen henkilön nimi on saatettava sellaisenaan julkiseksi, kun tietoja asetetaan saataville tämän pykälän 2 momentin mukaisesti.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

26 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot on säilytettävä pysyvästi.

95 §

Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri

Valvira ja kunnat pitävät *tässä laissa tarkoitettujen* lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten rekisteriä elinkeinonharjoittajista:

- 1) joille on myönnetty 44 §:ssä tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa;
- 2) jotka ovat tehneet 48—50 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Valvira vastaa rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta. Rekisteröitäviä tietoja ovat:

- 1) hakijan tai ilmoituksen tekijän nimi, toiminimi ja yhteystiedot Suomessa, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus sekä tuotteiden myyntipaikan osoite;
- 2) lupa- tai ilmoitusnumero, tiedot luvan tai ilmoituksen perusteella tapahtuvasta toiminnasta ja omavalvonnasta, tiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta sekä tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista;
- 3) muut lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot.

95 §

Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri

Valvira ja kunnat pitävät lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa, *valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä* tilastointia varten *valtakunnallista* rekisteriä elinkeinonharjoittajista:

- 1) joille on myönnetty 44 §:ssä tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa;
- 2) jotka ovat tehneet 48—50 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

- 1) hakijan tai ilmoituksen tekijän nimi, toiminimi ja yhteystiedot Suomessa, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus sekä tuotteiden myyntipaikan osoite;
- 2) lupa- tai ilmoitusnumero, tiedot luvan tai ilmoituksen perusteella tapahtuvasta toiminnasta ja omavalvonnasta, tiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta sekä tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista;
- 3) muut kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot.

Valvira ja kunnat ovat 1 momentissa tarkoitettujen rekisterin luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus), jäljempänä tietosuojasetus, 26 artiklassa tarkoitettuja yhteisrekisterinpitäjiä. Valvira vastaa rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta, ylläpidosta ja kehittämisestä sekä toimii tietosuojasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteispisteenä, jos rekisteröidyn pyyntö koskee useamman kuin

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyttöön tarkoitetut osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi niin, että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakupeusteena luvanhaltijan tai ilmoituksen tekijän nimeä, yritys- ja yhteisötunnusta tai lupa- tai ilmoitusnumeroa taikka myyntipaikan nimeä. Elinkeinonharjoittajaa koskevat tiedot säilytetään rekisterissä viisi vuotta myynnin lopettamisen tai vähittäismyyntiluvan peruuttamisen jälkeen.

yhden kunnan alueella sijaitsevia myyntipaikkoja. Kunta vastaa 2 momentissa tarkoitettujen tietojen kirjaamisesta rekisteriin ja toimii tietosuojasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna rekisteröityjen yhteyspisteinä, jos rekisteröidyn pyyntö koskee kunnan alueella sijaitsevaa myyntipaikkaa.

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyttöön tarkoitetut osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi niin, että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakupeusteena luvanhaltijan tai ilmoituksen tekijän nimeä, yritys- ja yhteisötunnusta tai lupa- tai ilmoitusnumeroa taikka myyntipaikan nimeä. Elinkeinonharjoittajaa koskevat tiedot säilytetään rekisterissä viisi vuotta myynnin lopettamisen tai vähittäismyyntiluvan peruuttamisen jälkeen.

96 §

96 §

*Kunnan kiellot**Kunnan kiellot ja määräykset*

Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi kieltää tällaisen toiminnan.

Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai antamansa määräyksen vastaista toimintaa, kunta voi kieltää tällaisen toiminnan tai määrätä toiminnan korjattavaksi tämän lain mukaiseksi.

106 §

106 §

*Muutoksenhaku Valviran ja kunnan päätöksiin**Muutoksenhaku Valviran ja kunnan päätöksiin*

Tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuden siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei 4 momentista tai 107 §:stä muuta johdu.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Edellä 91 §:ssä tarkoitettuun valvontamaksuun saa vaatia oikaisua maksun määränneeltä viranomaiselta. Oikaisuvaatimus on esitettävä kolmen vuoden kuluessa valvontamaksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaisissa.

Voimassa oleva laki

Jos 2 momentista ei muuta johdu, Valvira saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee:

1) tupakkatuotteen myynnin tai muun luovuttamisen kieltämistä 100 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla;

2) sähkösavukkeen tai täyttösäiliön myynnin tai muun luovuttamisen kieltämistä 100 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla;

3) nikotiininesteen tai höyrystettäväksi tarkoitettun nikotiinittoman nesteen myynnin tai muun luovuttamisen kieltämistä 100 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla.

Muutoksenhausta 84 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 90 ja 91 §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin säädetään kuntalaissa (410/2015).

107 §

Muutoksenhaku markkinaoikeudellisiin asioihin

Valittamalla ei saa hakea muutosta:

1) Valviran tai kunnan antamaan kieltopäätökseen tai muuhun päätökseen, joka perustuu 68 §:n vastaiseen markkinointiin taikka siihen, että tupakkatuotteen, sähkösavukkeen, täyttösäiliön, nikotiininesteen, höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen tai poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkaus on 5 luvun säännösten vastainen;

117 §

Myyntipäällykset

Mitä tässä laissa säädetään tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksesta, koskee myös tuotteen mahdollista myyntipäällystä lukuun ottamatta 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa, 34 ja 35 §:ää sekä 6 lukua.

Ehdotus

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Muutoksenhausta markkinaoikeudellisiin asioihin säädetään kuitenkin tämän lain 107 §:ssä ja muutoksenhausta 84 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 90 ja 91 §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin kuntalaissa (410/2015).

107 §

Muutoksenhaku markkinaoikeudellisiin asioihin

Valittamalla ei saa hakea muutosta:

1) Valviran tai kunnan antamaan kieltopäätökseen tai muuhun päätökseen, joka perustuu 68 §:n vastaiseen markkinointiin taikka siihen, että tupakkatuotteen, sähkösavukkeen, täyttösäiliön, nikotiininesteen, höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen tai poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkaus tai tuote itsessään on 5 luvun säännösten vastainen;

117 §

Myyntipäällykset

Mitä tässä laissa säädetään tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen, täyttösäiliön tai höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen vähittäismyyntipakkauksesta, koskee myös tuotteen mahdollista myyntipäällystä lukuun ottamatta 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa, 34 ja 35 §:ää sekä 6 lukua.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 32 §:n otsikko ja 3—5 momentti, 35 ja 35 a §, 36 §:n otsikko ja 4—6 momentti sekä 36 a ja 36 b § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2023.

Mitä 58 §:ssä säädetään poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen myynnistä ja muusta luovuttamisesta kuluttajalle kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen, sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 2022.

Höyrystettäväksi tarkoitetusta nikotiinittomasta nesteestä, joka on laillisesti myyty tai muutoin luovutettu kuluttajille Suomessa ennen tämän lain voimaantuloa, on tehtävä 26 §:ssä tarkoitettu ilmoitus viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.

Höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen valmistajan tai maahantuojan on toimitettava 27 §:ssä tarkoitetut tiedot Valviralle ensimmäisen kerran vuonna 2023.

Tuotetta, jonka tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku, saa 52 a §:n estämättä myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille vuoden 2022 loppuun, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen tämän lain voimaantuloa.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on päivitettävä omavalvontasuunnitelmansa 54 §:n mukaiseksi vuoden 2022 loppuun mennessä.

Edellä 91 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettua valvontamaksua ei peritä vuonna 2022, jos valmistaja tai maahantuoja ilmoittaa 21 §:n 3 momentin tai 30 §:n 3 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettulla tavalla poistavansa tuotteen markkinoilta viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2022.
